

A LENTI HÁZ

Tudnivalók

Ezeket a sorokat, ezt a „bevezetőt”, 2008 júliusában írom.

Ahogy majd az (gondolom) a következő szövegből is kitűnik, a mai körülményekhez képest nehéz, de összehasonlíthatatlanul szép gyermekkorom volt. Nem panaszkodhatom a további évekre sem.

1976-ban azonban, mikor Apu váratlanul meghalt, nagyon bonyolult helyzetek keletkeztek. Ezek következtében 1978 decemberétől Rózsahegyre, a gépészeti ipariba kerültem tanítani. Itt kezdtek jönni a nem várt, nem ismert, hatalmas „pofonok”.

A „modern” tanítói élet ezen „gyönyöreit” akartam nyilvánosságra hozni első ilyen könyvemmel, ami bekötve 1989-ben készült el, és a Szocialista iskola címet találtam ki számára. Kiadásához azonban nem volt pénzem. (Persze kérdés az is, hogy kiadták volna-e?)

Később megszületett bennem több érdekes élmény feldolgozásának az ötlete. Kiemelten a „lenti” ház történetének leírása is. Ez információ megőrzés és átadás, no meg ajándék Anyunak, akart lenni, és lett is.

Itt segítségemre jött az „internet”. Internetes oldalam azonban az elmúlt évek alatt elavult, újítani kellett. Nehéz a sok lehetséges megoldás közt választani, mivel nem támogatják egymást. Több hónapos fontolgatás után most e megoldást választottam. Remélem, beválik ...

Új internetes oldalamat fokozatosan fogom feltölteni, ahogy azt az időm fogja engedni ...

De most már következzenek a régi élmények, a régi tapasztalatok:

Fürdés

Nagyon sokszor vissza - vissza tért elalváskor egy emlék.

Vagyok súlytalanul, gondtalanul egy kellemesen meleg kis tó kellemesen meleg párájában.

Körül a barnás, nem törekedő, biztonságot, nyugalmat hitető félhomály – mint erdő dús növényei fonja körül ezt a kis világot. Tudom – a lenti házban, a konyhánkban vagyok. Finom melegben, melyet az ember nem megállapít, hanem átérez, mi egy fizikai, biológiai tér.

Nincs semmi gond, semmi más kötelék.

Nincs gond. Nincs munka. Nincs kötelesség.

Fölösleges készültségben lenni is.

Lehet aludni.

Esek.

Esek a vízbe.

Kellemesen meleg vízbe.

Kellemes ... Egy vagyok vele ...

Megszűnt minden. Nyugalomban.

Róka

Miért róka?

Nem tudom.

Nem is igazán róka.

Viszont tudom, - ez a második legmélyebb emlékem.

Fekszek. Az ágyban. A mamáék szobájában. Igazi koromsötétben. Csak a nagy fali ingaórájuk ketyegése bontja a sötétséget.

És kint, a mamáék konyhájában, mintha disznótorhoz készülődnének. Mintha fokhagymát pucolnának, mintha az edényeket készítenék. – Még sötét hajnalban.

Távolról, a Kovács-csűrjüktől, - róka fut házunkhoz, a veranda lépcsőjéhez.

Róka.

De nem kicsi. Nem igazi.

Nem állat ...

TAVASZODIK

Töpörtyű

Néha némelyik dolog „divatba jött”. S azért, hogy ismétlődött, vagy azért mert kellemes volt, megmaradt az emlékezetemben.

Evés után Anyu mindig eltakarított. Nem hánykolódott az étel az asztalon és nem volt szokás rendszertelenül kutatni a kredencben sem. Az étkezések így rendszeresen elkülönültek egymástól, habár rendszerezsek voltak.

Anyu soha sem feledkezett meg gondoskodni rólunk.

Kivételt talán csak a vasárnap délutáni kalácsok képeztek, melyek az asztalon maradtak, leterítve.

Egy időben nagy flancot engedtünk meg magunknak, vagyis Apu meg Anyu, mindnyájunknak.

A szobában táplálkoztunk! Nem egyszerűen mindennapos gyomorfeltöltő műveletként a konyhában, hanem mint valami, általunk akkor még nem felfedezett, nem ismert, nagy ünnepélyes üdülésen.

Gondolom, akik jelenleg milliókért kaviárt zabálnak, pezsgővel, attraktív tengeri szigeteken, - sem érzik magukat olyan jól, mint mi akkor.

Együtt ücsörögtünk mindnyájan a homályosodó szobánk sezlonján, s talán már egy kicsit álmosodni is kezdtünk. Nem volt azonban szokás napközben ágyban heverészni, és talán a világosság is erősebb volt, mivel kintről még tükröződött a fagyos hó.

Vasárnap lehetett, mert Apu is itthon volt.

A hangulatot Anyu ébresztette újra – bejelentvén, hogy uzsonnázunk. Behozta a kenyeret, és az utóbbi időben aktuális disznósajt helyett a tepertőt. Ez jelezte a tavasz közeli érkezését. A disznósajt már elfogyott!

Az örömök halmozódtak.

Ettük a jó szagos puha kenyeret, ízlelgettük, s valahol a háttérben tudtuk, hogy jön a tavasz. De nem mutattunk ám semmi örömmámort. Nem volt szokás nálunk harsogni, ugrálni.

Csak csöndesen. Ízlelgetés, rágás közben, mintha ez lenne a világ legfelelősségteljesebb teendője. Mindenki kinézte magának a tányérban a legszimpatikusabb tepertőt, megsaccolta formáját, színét, aztán komolyan késhegyre szúrta és rátette az elkészített kenyérfalatra.

Fokozatosan minden szem töpörtyű szimpatikussá vált ... Ha aznap nem, akkor később. Mondjuk esetleg bogácsa formájában.

S mint kis i-re a pont, - a tepertőhöz dukált a kerek vékony szeletekre vágott és megsózott fekete retek, szükséghelyzetben a hagyma. Ez utóbbi persze csípett, de ki mondta volna hogy nem jó? – hisz Apu is ette ...

És, ki mondta volna, hogy nem jön a tavasz? ...

Sóska

Ahogy imitt - amott tovább sütött a Nap és a sárszigetecskék felcserélték a hószigetecskéket, az ember testrészei ellentétbe kerültek egymással. Orra örömmel üzente, hogy langyos illatos szellőt szimatol, lába viszont undorodva tocsogott a szörcsögő nedvességben. Ez utóbbi jelenség közeli kellemetlen munkát jelzett. Néhány óra múlva ugyanis ki fog kelleni a bakancsot kefélni ...

Senkinek eszébe sem jutott volna vízben lemosni, hisz kímélni kellett, nehogy elázzanak a varratok. És senkinek eszébe sem jutott volna piszkosan fölhúzni őket újra. Ki látott már ilyet?

Akadtt azonban néhány helyzet, mikor a tisztogatás elkövetkező víziója nem számított, sőt!

Ilyen volt a sóskaszedés, a sóskázás.

Délutáni szórakozás volt. De nem csak szórakozás, nem csak szellemes megjegyzések kicserélése hajlongás közben, hanem sportolás is, meg verseny. Sok száz métert végig topogott, orrát a rétbe fúrva az ember, s persze nem akart lemaradni a másik, de inkább saját maga mögött. Ami, főleg az első sétákon, nem is volt olyan könnyű, - mert hogy a sóska még csak körömnnyi volt ...

Nem csak szórakozás, nem csak sportolás volt ez. Benne lehetett az ősök élelemszerző portyázásainak ösztöne, ösztöneinek homályos emléke is. No és az elkövetkező élvezet látomása.

Élvezet volt nyelni a sok, hónapos paprikás rizst és paprikás krumplit ehetővé tevő savanyú uborkát kicserélő sóskaszósz.

A forró zsírban kevert levélkékből képződő pép először megfeketedett, de tojást belekeverve visszanyerte színét. Sóval, cukorral ízesíthető, liszttel sűríthető, sőt pirított hagymával és sült szalonnával is bővíthető.

Van mit vigyáznia a gyereknek, nehogy túlon túl kibélelje vele a gyomrát!

Ma „művelten” úgy mondanánk: kibővítettük az ételünket friss vitaminokkal.

Mondanánk, de hányan mennek ma sóskázni?

Hányan, a „műveltekből” – ismerik a sóskát?

A mai gyerek az óvodában van. Nem lát reálisat, munkát, természetváltozást. Nem tanul.

Nem tud!

Éppen alapvető dolgokat ...

Permetezés

Mi nem ittunk tejet, mivel Apu nem bírta.

Anyu néha főzött melta, vagy cikória kávé, amit hidegen víz helyett is lehetett inni, enyhén cukrozva.

Mindennapos reggeli és esti italunk azonban, a rengeteg zsíros, esetleg fokhagymás pirítós mellé, a tea volt.

Ha éppen nem volt citromunk, ami többször megesett, főleg ha nem volt tél, - akkor a teát borral ízesítettük.

Mindig volt elég borunk, Papóéknak meg sok is. Mint mindent, a fölösleges, vagy hulladék, esetleg gyengébb minőségű gyümölcsöt is hasznosítottuk. A bor tehát lényegében mindig az asztalon volt.

A behívott, vagy látogatóba jövő embereket Papó, vagy Mama mindig megkínálta.

Érdekes módon mégsem volt a családban soha senki részeg, sőt még közel sem állott ez állapothoz!

A szőlő és meggy leve mellett kihasználtuk hogy az út mellett almafák sorakoztak, és azokat ősszel az útkezelőség kis pénzért eladta.

Ami nem kelt el, azt leszedték a konzervgyár részére.

Akkor még nagyon kevés autó futkosott arra, nem kellett félni.

Papó mindig kiválasztotta azokat a fákat, amelyeken jófajta, leves és ízletes gyümölcs termett, és bőségesen.

Az almák megfelelő részét elrakta télire, faládákba a spájzba, a többi kipréselt levéből pedig bort csinált

Az út menti fák másik históriája pedig az, hogy az állam is gondoskodott róluk.

Kora tavasszal az új évszak beköszöntését az is jelezte, hogy egyszer csak kitartó traktorzúgásra figyeltünk föl. Aztán észrevettük az úton lépésben haladó gépet, mely nagy tartályt húzott, ami mellett kétoldalt két, esőkabátba bújt ember lépegetett és tömlőből dúsan permetezték az almafákat és környéküket. Végig az árkokat az út két oldalán.

Az úton, de főleg a fák kérgén, és a még meglévő fehér havon nagy jellemző világos sárgás-zöld foltokat hagyott a permetlé.

Készítették a tavaszt.

Gondoskodtak az almaborunkról.

Is ...

Víz

A vízzel megvoltunk. Úgy is mondhatnánk, - békés barátságban, együttélésben. Mint két, egymástól távol lakó ismerős, akik nem zavarják egymást.

Északkeleti oldalról az Akasztóhegy, délnyugatról a Rima. Gondolom alattunk cserélték a vizet. Így aztán a kutunkban volt belőle mindig elég készlet. De nem is használtuk másra csak ivásra, főzéshez és mosáshoz, no meg mosdáshoz.

Iváshoz a nagy tízliteres pléhvödörben állott a konyhában, a fásláda tetején. A vödörbe belelógott egy nagy vas szedőkanál. Az ember kedve szerint megmerítette, mintha megint választana a bőségben, és ivott. A szedőkanálból.

Mosdáshoz, főzéshez is innen jutott.

Benti mosásokra, párásodó, penészedő konyhára nem emlékszek. Ilyesmi nem volt.

Gazdasági növény öntözése sem! Minden vetésnek, ültetésnek tudták az idejét. Nem sajnáltuk a fáradságot, és ha kellett, többször megkapáltunk mindent. A föld jó porhanyós volt és kivételes szépségben megtermett minden öntözés nélkül is.

Mindamellet a víz szabályos időközökben megmutatkozott.

Tavasszal és ősszel sokat és kitartóan esett. Télen pedig imitt - amott nagy jégtáblák keletkeztek a vetőföldön. (Néha csúszkáltunk is rajtuk ...)

A víz minden alkalommal bekukkantott a pincébe is.

A ház szintje olyan jó méternyire volt a föld felett, a pince meg megint olyan méternyire volt a földbe süllyesztve. Pár centire, deciméterre mindig feltöltődött. Ezzel Papó már számolt. A pince végében, vagy félméternyi magasságban nagy felületű „polcok” voltak készítve, a krumpli számára.

Egy másik polcállványon pedig a szerszámok tárolódtak.

Ott volt még a hombár meg a moslékos hordó is.

Egyszer nagyon megtetszett nálunk a víznek!

Mondja Anyu: Papó a mosóteknőben csónakázott be a pincébe!

Mentem, hát már a lejáróban is majdnem az udvar szintjéig volt az átlátszatlan, sötét, feketén, zöldesen csillogó víz.

A következő alkalommal már magam is kipróbáltam. De akkor féltünk is. Féltettük a termést. A krumpli éppen fejlődésben volt, mikor néhol, vagy tíz - húsz centire előntötte a víz. Látszottak a kimosott gumók ahogy a kis szögletes mosóteknőnkben ott csónakáztam fölöttük, valószínűleg a Kati pelenkázásának idejéből fennmaradt nagy bő gumibugyogóban.

Törték fejüket a nagyok. Kiszedjük a krumplit? Ideje előtt?

Vagy ne?

Szerencsére nem lett éhínség. A víz rosszat, de jót is tett. Bizonyára ...

Bárányhimlő

Annak ellenére, hogy elszigetelten laktunk, és nálunk – Apu mandulagyulladásaitól eltekintve – nem volt szokás betegnek lenni, engemet mégis elkaptak a szokványos gyerekbetegségek. Lehet, hogy orvosi ellenőrzések alkalmával szedtem föl őket? ...

Mindenesetre, már elég nagy évszámot írtak, úgyhogy a torokgyíkot és a vörösséget átéltem, és csak Anyutól tudok róluk, ahogy a nagy kalapos apácákat emlegeti.

El tudom képzelni, hogy engemet a frász fogott ki, mikor ilyesvalakik közeledtek hozzám ...

Aztán, szerencsére, már szinte semmi sem zavarta a szép éveket.

Jött éppen egy torokfájás, de nem lehetett nagy, mert csak az az emléke, hogy egy homályosodó délután végén mentem ki a konyhánkból a verandára, eltátottam a szímat az ablaküveg felé, Mama meg megmártott egy hosszabb tollút a kis petróleumos kannában és megsimította vele a mandulámat. Nem volt éppen ízletes, de szörnyű sem ...

Később, ez gyereknél szinte kötelező, jelentkezett a bárányhimlő. Nem szabad kaparni! – kötődik e betegséghez. Nekem még példát is tudtak mutatni. Gatyit, Apu testvérét, aki arcán meglátszott a himlő nyoma. Így aztán nem is nagyon kaparództam. Nem mintha a példa elrémített volna, de hát amit a nagyok mondtak, és főleg ha még példával is alátámasztották, azt szokás volt megfogadni. Hisz óriási tudásuk, tapasztalatuk volt. Értették a természet rendjét, erről a gyerek lépten - nyomon bizonyosságot látott.

Talán nem is emlékeznék erre az eseményre, ha nem kapcsolódna hozzá más is:

Jött Apu. Leült az ágyamra, és csak úgy, beszéd közben azt mondta: ha kevesebbet forgolódsz, jobb lesz ...

Biztosan untam már a sok fekvést.

Igaza volt. Saját bőrömön egyből megbizonyosodtam róla. Ez az a felfedezés, melyről mai napig emlékszek a bárányhimlőmre.

Természetesen én még ki sem gyógyultam, mikor elkapta tőlem Kati is. Állt a szoba másik sarkában, a „kiságy” farácsa mögött. Számára meg én lehettem volna az optimista példa, de

ő azt még biztosan nem értette.

Faragások

Egy udvarban, házban, kertben mindig kell valamit vágni, hegyezni, hámozni, tisztítani, faragni ...

Természetes, hogy ezt a gyerek is tudja csinálni, - hát csinálja. Nem ájuldozik a szülő, ha kést lát csemetéjénél.

Az igazi faragás azonban más. Főleg tavasz elején aktuális. Amikor a kinti földeken még nincs akkora munka, a gazda már készíti a kapát, gereblyét és a nagy nekilendülésben azt is gondolja hogy esetleg a fejsze nyelét is kicseréli.

Semmi gond. Ez kényelmes, szinte intellektuális és esztétikus munka.

Odaballag és a disznóól cserépteteje alól előhúz egy előzőleg jól megmustrált, kiszáradt akácfa hasábot. Jó tágas világos helyre teszi a faragóbakot. Maga elé tesz egy vastag kötényt. A surcot. Előhossa a pincéből a megfenten eltett kétkező faragókést. Még egyszer meggyőződik ujja hegyével, hogy a penge éles. Ráül a bakra, megnézi magának a hasábban a leendő nyelet. Lábával beszorítja a bak feje alá.

És ízlelgeti a munkát.

A kés hüen szót fogad.

A végén esetleg még egy kis üvegdarab kell hozzá – csiszolni.

Más a helyzet a gyerekkel.

Neki nem mindig fogad szót a kétkezi komoly, büszke faragókés. Teszi azt általában alattomosan. Nem az igazi munkavégzés alatt, hanem közben, vagy mikor félreteszik. A gyerek észre sem veszi – és már be is van vágva az ujja ... De tudja, - ez csak figyelmeztetés: még nem értesz hozzám!

Néha az egyszerű kés is megtréfálja a gyereket. Főleg ha vékonyra, hajlékonyra kopott már a pengéje.

Éppen a Papó kis-kése (sok mindennek neve is van!) úgy kicselezte a faragásra szánt botot, hogy csak azt vettem észre, mikor szürkén kettévált a combom bőre, aztán egy nagy csöpp piros vér hömpölygött ki belőle.

Se baj! Ott volt Anyu. Bekötötte.

Azóta tudom: egyszerű késsel, ülve, nem jó faragni.

Este még Neni is megvigasztalt: nem baj, a bal lábad ... , a jobb jó maradt.

Igaza volt és igaza lett. Később, mikor az óvodában beestem egy száradó bokorba, megint a bal lábamból kellett kioperálni a beletört száraz gallyat. Aztán meg kötésestől becsusszantam az esővizes kádba.

Megint bal lábbal ...

Gereblye

Manapság a gereblyére már szinte szükség sincs. A lenti háznál viszont fontos volt. Volt is belőlük egy nagy csomó. Saját gyártmányú, kitűnő, testre szabott szerszámok. A legtekintélyesebb, vagy két méter széles! A csűr kinti falára volt fölakasztva. Ott várta az aratást.

Azt csak úgy messziről csodáltam. Én sem ártottam neki, ő sem nekem.

A kisebbekből néhány a csűrben vagy a pecoban pihent. Egy meg a házsarkánál a mamáék szenes pincéjénél. Lapátok és más szerszámok társaságában.

Télen, tavasz elején, és ráadásul vasárnaponként igazán pihentek.

Vasárnap volt most is. Kora délelőtt.

Meglátogattam mamáékat a konyhájukban. Később várakoztam a verandán. Élveztem a jó szagokat.

Vasárnap reggeltől ugyanis szabályos ismétlődéssel tyúkhúsleves főlt hetente. Lassú tűzön, finoman bezöldségezve.

Percekig szaglásztam, aztán megúntam. Kimentem az udvarra. Ami azt illeti, oda is eljutott a készülő ebéd híre. Nem vesztettem semmit.

Tavasz volt. Langyos, nedves idő. Körül még nem termett semmi. Nem volt érdemes kimenni, meglátogatni a bokrokat.

Tébláboltam hát tanácstalanul az udvaron. „Leltároztam” az ismert dolgokat.

Szemembe ötlött a gereblye. Nézegettem. Nem volt semmi hibája. Kivettem a többi szerszám közül. Ez kissé nehezebben ment, mert lent a fogas részébe sok minden beleakadt.

Leállítottam magam elé. A nyele szép egyenes, használástól simára koptatott, a fogakra merőleges volt. Kis ideig egyensúlyozott, aztán mégis csak elkezdett dőlni. A fogai meg emelkedtek.

Gyönyörű segédeszköz, hogy a gyerek még az iskola előtt elsajátítsa a kétkarú emelő elvét. Én is rájöttem. Lábammal rátapostam a gereblye fogaira.

A nyele kezdett emelkedni, visszatérni függőleges helyzetbe.

De valahogy bátortalanul, szaggatottan, nem szépen egyenletesen.

Próbálgattam hát. Többször. Már egészen jól ment.

Most már elégedetten, szakemberként ismétелgettem. Gyönyörködtem, milyen szépen szót fogad.

Újra ráléptem – nagyon jól sikerült. A nyél villámgyorsan elsuhant, ahogy figyeltem, közvetlenül az orrom mellett, és úgy megcsapta leendő bajuszom talaját, hogy egyből tudtam:

mi az – csillagokat látni!

Húsvét

A Húsvét bújócskát játszik. Hol hamarabb, hol később jár. Mindenesetre, mikor furcsa hangokat hallottam az Akasztóhegy Szűtor irányába eső végétől, és a nagyok azt mondták, hogy az a kakukk, akkor elsősorban nem a bujkáló Húsvét volt az érdekes, hanem mikor megtudtam, hogy az „illető” madár, az, hogy miért onnan kiált, ahol nem látok erdőt!

Legszebb volt a Húsvét, ha együtt jött a hullámmal, mikor szinte pár perc alatt sárgába borult a friss zöld mező. Kinyíltak a pimpók!

Ünnepélyes volt a hangulat, mert kellemesebb lett a kinti lét, bővült az ember mozgástere, fölébredt a természet, könnyebben öltözködhettünk, és mert ünnep és munkaszüneti nap volt.

Mindjárt reggel jól megtisztálkodtunk, egyből a csak kivételesen használt ünnepi gúnyákba öltöztünk és mindnyájan együtt voltunk.

Jókedvre derítésünket már előző nap elkezdte a rejtélyesen előkerült nagy füstölt disznócomb, mely jó sokáig főlt, páras illatokat árasztva, aztán ellenkezett, sehogy sem akart lemenni a négy kis deszka közé. De végül is a nehéz kő meggyőzte.

Húsvét reggelén aztán a kevésszer használt nagy lapos tálon volt a sok sonkaszelet, keményre főlt tojásokkal, ecetes tormával és savanyú uborkával. Nem csak ízletes, szép is volt. Hát még mikor mellé kerültek a kalácsok! ...

Mi „férfiak” azonban nem sokáig csodáltuk. Apuval nekivágtunk a nagyvilágnak. Gatyí egyedül, külön ment. Papó valószínűleg otthon maradt, ahol gondolom hagyományosan öntözött.

Mi Apuval megtettük a kötelező látogatásokat, ami ünnepélyes hangulatban zajlott és néhány eredményt is hozott csokoládétojások, nyuszik alakjában, ez azonban nem volt a fő cél.

A látogatások szükségszerű velejárója volt a sok magyarázkodás, hogy már nem fér belénk több sonka, sem kalács. Ráadásul elég bizalmatlan voltam az idegen süteményekkel szemben ...

Egyszer, nem tudom, hogy jutottunk hozzá, nagyon messze mentünk. Tamásfalába. Terít megöntözni. Utunk sikertelen volt. Teri nem volt otthon. Csak ballagtunk, fáradtan, számomra ismeretlen környezetben a köves, agyagos utakon, házak között a valahogy furcsa napfényben.

És elmúlt a Húsvét ...

Aludttej

Tejünk volt is, és nem is.

Néhány évig eleinte mamáéknak volt tehenük. Némely időben kettő is. Míg bírtak nekik takarmányt beszerezni. Mert a föld harmadrészéről bekerülő lóhere, vagy lucerna nem volt elég.

Velük laktunk, adtak a tejből. Nálunk Anyu szerette is, de alkalmazkodott a családhoz.

Lényegében tejtermékből csak a túrót használtuk – csuszához, néha a vaját, és főleg nyáron zöldbab leveshez a tejfölt.

A tejet én sem szerettem. Az ízét sem, de az alakját sem. Valahogy gyanús a tömeg, mely középebe nem látok bele, s melyben – elméletileg – esetleg úszkálhat valami.

A tejeskávé és a kakaó más. Azoknál az íz elnyomja a gyanút. Sajnos ilyen „urak” nem voltunk.

Más a helyzet az aludttejjel!

Akkoriban a joghurtot még nem ismertük – legalább is otthonról nem.

Az aludttejet viszont igen, - de még milyet!

Milyen szépen aludt!

Teljesen másképp, mint manapság ...

Mama nagy bő szájú üvegben altatta a tejet. És úgy elaludt!

Nem ébredt ám föl még akkor sem, mikor Mama széles kanállal belenyúlt, kihasított belőle egy nagy tömböt – amit ráhelyezett a magas peremű üveg kis tányérra.

Állt az aludttej a tányéron fehéren, feszesen, közelgő kiskanáltól remegve.

Az ember először a szemével ette, gyönyörködött benne.

Lassan, megfontoltan kettéhasíthatta, ha úgy tetszett neki.

Vagy csak egyszerűen metszegette körös-körül.

Legjobban akkor ízlett e csoda, mikor az előbbi csodák már éppen elfogytak. Mikor már elég fényesek voltak a napok, hogy csodálhassuk a tömböcskét, és mikor már zsenge, apró darabokra vagdalt hagymaszárral is megszórhattuk.

Ekkor már tudtuk: igaz volt a tavasz!

NYÁRI NAPOK

Terike

Ki sem kellett tekinteni, hogy tudjuk, megjött a nyár. Észrevettük azt a szokatlan bolygásból. Jön Terike, emlegették a nagyszülők. Jön Terike, suttozták talán még a fák is!

És jött Terike.

Terike Gatyinak rövid házasságából született lánya volt. Egész évben nem láttuk, de minden nyári szünet elején rendszeresen megjelent néhány napra. E napokra Gatyi szabadságot vett ki.

Terike érdekes, új volt a mi megszokott, mindennapi világunkban. Gyengécske alkatú, számunkra kicsit finnyás leányzó volt. Csodálkozva nézegettük reggelizés közben ahogy két falat között, míg alaposan rágott, letette maga mellé a két kezét. Aztán újra hozzáfogott – és így tovább.

Napközben Terike keveset volt nálunk, mert apja vitte mindig kirándulni. Betlérbe autóbusszal kastélyt nézni, és más helyekre. Esténként meg biciklizni. Egy ilyen biciklizésről megtérve Terike előttünk ürítette ki egy limonádés üveg fenekéről a citromos tartalmat, amit mi elcsodálkozva, meglepetten, talán irigykedve bámultunk. Hogy neki ilyen is van ...

És volt más is!

Egyszer ebéd után Terikének társaságot formálva Katival is – leheveredtünk a szekrény elé terített pokrócra a hűvösben a mamáék szobájában. Beszélgetés közben Terike kitérte a szekrény kettes alsó ajtaját, és nekünk a lélegzetünk is elállt. A polcokon üzleti csomagolásokban több kilónyi cukorka volt fölhalmozva! Köztük egy csomó dobozban amiről akkoriban különlegesen álmodoztunk – az apró kockájú „poros” oldalú „gumicukorka”.

Megkínált bennünket, de takarékos volt. Ő maga sem pocsékolt. Bezárta a „boltot”.

Terike tanított meg minket „tárgyat, várost” játszani is. Mi addig mással ütöttük el unalmunkat, azaz hogy nem is unatkoztunk.

Terikétől tanultuk meg, hogy van Florida, és Texas, mert Terikének Amerikából csomagokat küldözgetett valakijük.

Évek múlva aztán csak olyasmiket hallottunk, hogy Gatyit beperelte volt felesége. Terike meg Gatyi ellen tanúskodott.

Nem nagyon segített se cukorka, sem citromos limonádé, sem az eltett bolti számlák paklija.

Gatyi aránylag korán szívinfarktusban hunyt el.

Sírját Anyu gondozza.

Akkor még nem tudtam: családukban néha baj van a leányzókkal ...

Ganajlében

Az istálló, lényegében mint az egész gazdaság, nagyon ésszerűen, nagyon leleményesen volt megépítve.

Négyszögletes gerendákból volt ácsolva a szerkezete, melyek beton alapon nyugodtak. A vázat kintről, bentről tökéletesen érintkező deszkák takarták. Az így kialakított résekbe pedig szálas széna volt döngölve.

A padlót forsnyi vastagságú deszkák borították, alattuk pedig rés volt kialakítva, ahonnan a ganajlé kicsurgott az ól mögött, az udvaron kívül kialakított betonmedencébe.

Az ól padlóját szalma takarta, így a jászolhoz láncolt tehenek mindig tiszták maradtak.

Az ólnak kis, üvegezett ablaka is volt.

A tehénen kívül nyaranta bent laktak még a tetőszerkezet gerendáihoz ragasztott fészkekben a fecskék is.

Ilyenkor napközben az ól ajtaja nyitva volt.

Én, mivel az országútra nem mentem ki, járkálhattam a kinti földeken is. Szabadon. Magamban is.

Így alakulhatott ki talán első nyári „élményem” is.

Én csak Anyu elbeszéléséből ismerem.

Kerestek.

Keresésemre indultak.

Megtaláltak.

A ganajlében. A medencében. Nem tudtam kimászni belőle.

Beleestem ... Szerencsére lábra.

Anyu számára nem is a beesésem a legnagyobb élmény, hanem az, mennyit kellett csutakolniuk, míg úgy – ahogy kimostak a szörnyű bűdösségből.

Gondolom, akkoriban még első Buksi kutjusunk is elfordult tőlem ...

Fenéktörlés

Szókinszünknek nagyon gyakran használt része volt a „kiskapu”. Nem csak szóban, a valóságban is sokkal többször használtuk a „kiskaput”, mint az igazi, csak „kaput”. A kiskapun át jártunk ki ugyanis a földre, ha kapálni mentünk, ha zöldségért, paprikáért, uborkáért vagy kaporért szaladtunk. A kiskaput használtuk ha a csűrbe mentünk, vagy ha a pecoban szecsskát kellett vágni.

Amolyan személyi „művészbejárat” volt a hátsó kiskapu. Kétoldalas. Az udvarra és a „földre”.

A kiskaputól, kifelé jobbra volt a disznóól, mögötte a peco, balra a klozet, mögötte a trágyadomb.

Mint mindennek, a trágyadombnak is megvolt a maga küldetése. Tárolta, érlelte az állatok trágyáját – ami, ha eljött az ideje, termékennyé tette a földet. Azon felül a halászó ismerősök örömmel ásogattak mögötte, gilisztákat gyűjtögetve. Sőt, néha lótetűkre vadásztak a szélében!

A trágyadomb körül élénk mérgeszöld fű nőtt, jó ütemben, sokféle növénycsaládot képviselve. Papó néha körülkaszált, de mindjárt kezdődött az egész újra. Burnyává azonban sosem cseperedhetett.

Ez volt az én nyári rezidencia – helyem is. Annak ellenére, hogy a kiskapu mellett egyből ott volt a tágas klozet.

Sokkal természetesebb volt becurukkolni a trágya száraz szélébe, ahol a fű már nem nőtt, megcélozni a domb közepét és gyönyörködni a kilátásban.

Innen szépen rá lehetett nézni a peco ajtajára, a csűrre, sőt a kukorica táblára is. Szemmel lehetett tartani a tyúkokat is, ha éppen ki voltak engedve.

Esetleg lopakodó macska is került a látószögbe. Az elején.

Később aztán inkább a peco deszkafala melletti sávot nézegettem. Ott nőttek, nagy mennyiségben, ingyen az én legszebb toalett – papírjaim. A szép nagy erős lapuk, levelek. Simák, eresek, frissek, tiszták.

Megint választhattam közülük!

A jók közül! Ez a szabadság!

Volt ennek egy gyakorlati előnye is. Ha néha apró gilisztákra tettem szert, egyből informálhattam Anyut, aki azonnal intézkedett.

Kútbetonban

A kútbeton egy körülbelül méteres átmérőjű vékony falú betoncső volt. A kerítés mellett, nem messze a kutunk „pumpájától”. Biztosan akkor vált fölöslegessé, mikor a vödrös, kerek kútról áttértek a szivattyúra.

A kútbetont nem használtuk semmire sem, - ami tény ritkaságszámba ment, mert ha valamink volt, az valamire kellett, tehát valamire használtatott.

Néha deszka volt rátéve. Néha a deszkára a kis kád. Legtöbbször azonban semmi.

A kútbetonban friss, az árnyéktól aránylag nedvesen tartott, de eléggé könnyű, puha föld volt. Benne az apró sárga virágokkal beszórt törékeny növényke élt. Nagy mennyiségben. Jól érezte itt magát. Teljesen betöltötte a betongyűrű alsó részét.

En, mint az udvarunk többi részét, ezt is számon tartottam, néha nyáron kivételesen ki is használtam.

Bemásztam Katival és néhány órára ez lett a világunk.

Guggoltunk és rendezgettük a kicsi „környéket”. Néhol utacskákat csináltunk, kiteptük a növénykéket, néhol meghagytuk őket. Kertészkedtünk ...

Katival jól megértettük egymást.

Nem volt okunk civakodni. Nem láttunk olyat. Nem tanultuk senkitől.

Gondoskodásban nőttünk, ahol a környezet segített, nem ártott.

Szénahozás

Későbbdélutánra járt már az idő, normális nyári nap volt. hozták a szénát. Mi több, - már itt volt a széna. Az udvarban, úgy kétharmad útra a csűrhez a ház sarkától állott a nagy hagyományos szekér. Létras, széjjelebb eresztett két oldalával, négy karcsú, vaspántos fakerekével. Jól megpúpozva frissen szárított tiszta szénával.

Előtte két jó erőben levő barna ló. Már nagyjából éppen úgy – ahogy megbarátkoztak a kutyánkkal. Ez abból állott, hogy Buksink most már nem mutatta olyan elszántan szándékát, hogy a következő percben már felfalná a két lovat.

Papó közben Apuval fordította a kerítést, ezt a rafinált kettős szerkentyűt a kút és a csűr között. A szerkentyű olyan volt mint egy zsilip. Most átengedte a szekeret, máskor pedig kettős fala közt bő kifutót kaptak a tyúkok.

Én, megszokva, hogy ha nem tudok segíteni, akkor ne lábatlankodjak, a „zsilip” tyúkol felőli sarkából figyeltem a két nagy barna élőlényt. Felkapaszkodtam, találtam még egy nagy sárga almát a tyúkol fölött száradó fa maradék koronájában. Azt majszoltam.

Közben megnyitották a kerítést. Behajtották a szekeret a csűrhez.

A lovakat a peco felé fordították, hogy a széna a csűr teteje alatt megnyitott felső ajtóhoz közel kerüljön.

Elkezdődött a berakodás. Villával. Kintről be kellett adogatni a szénát, bent pedig szépen egyenletesen eligazítani.

A munka vége felé azt mondta Apu: gyere, felteszlek a lóra! Ki tudja, miért találnak ki ilyesmiket az emberek?

Ki tudja, vágyik-e ilyesmire adott helyzetben valamelyik gyerek?

Nekem, habár kimondottan ellenemre nem volt, de nem is vágyakoztam ilyen lovaglásra. Nem féltem a lótól, hisz minden nap láttam, ha nem is ilyen közlről. Tisztán is volt tartva. Barátságtalan sem volt. De hát mégis ...

Messziről, meg a képeken úgy látja az ember, hogy lába közé veheti e jámbor négylábút, - most a valóság viszont egészen más! Milyen széles!

Mintha egy asztalon akartam volna kétoldalt lelógatni a lábaimat.

Azon felül nem is valami demokratikus, ha egy lóval cipelteti az ember magát.

Mégis csak más az a buksival!

Összedőlünk, de minden „felnőtt” áll a maga lábán ...

Bagoly

Nagyon otthonos, természetes, természetbe illő volt a lenti ház, a lenti ház környéke, és a „lakossága”. Ezt bizonyítja, hogy egy időben még egy bagolynak is kedve kerekedett hozzánk költözni.

Pont a veranda sarka fölötti eresz részében talált magának megfelelő lakást. Ideális kilátással az udvar első és hátsó része felé is.

Rejtély, hogy hol is lakott igazán, mert a tető rendben volt, jó erős zsindelyekkel fedve, melyek még évtizedek múlva is állták az esőt.

Nappal a bagoly diszkréten visszavonult, nem zavart minket a munkában.

Este félhomályban jelentkezett, mikor már mindnyájan lassítottunk.

Kiállt a tető sarkára.

Kiáltott egyet – kettőt.

Mi meg a kút felől néztük: „nézd, ott van” ...

A kút felől lehetett a legjobban látni. Nem kellett nagyon tekergetni a nyakunkat sem. Láttuk az egész baglyot. Az egész környezetét.

Megnéztük, de tiszteletben tartottuk személyiségét – tovább nem törődtünk vele.

Legjobb volt kettesben nézni...

Aztán ..., eltűnt a bagoly.

Mezgerlés

Mikor a környéken learattak egy – egy táblát, esténként néha öreg asszonyok, öreg emberek jelentek meg a tarlón. Néha mi is arattunk, részesedés fejében. Ott könnyen járkálhattak, nálunk ugyanis szégyennek számított a magas tarló, viszont mi utánunk kalászt már nem nagyon találtak. A modern „közösben” kicsit már akkor is más volt a helyzet...

Az ilyen gyűjtést, részt kivevést neveztük mezgerlésnek. Évek múlva aztán a mezgerlés nagyrészt átalakult lopássá ...

A mezgerlés egy harmadik változata volt – ahogy én mezgereltem: Úgy kilenc óra körül kimentem az első kapun. Megnéztem a fehér orgona fáját. Csipentettem az első két ribizlibokor rózsaszínű bogyóiból. Ezek nem nagyon ízlettek.

Felmásztam a fiatal szilvafára. Nagyon szimpatikus fa volt. Kérge még sima. Mindjárt első gallyai kényelmes kelyhet alkottak, háttámasszal, és ülőhelyzetből karnyújtásra válogatni lehetett a nagy szemű hamvas, kékes, kellemesen savanykás, sárgásan repedő húsos gyümölcsben. Választgattam, ízlelgettem. Megpihentem.

Jó idő múlva leereszkedtem.

Következtek a pirosabb ribizlik.

Aztán a nagyszeműek. Azok szintén savanyúbbak voltak, mint a rózsaszínűek.

Aztán a sárgák!

Majd a két kis meggyfa lédús gyümölcssei ...

Mint két alacsony törzsű, vékony ágú nagyobb fajta gomba!

A gyümölcssort a büszkebokrok zárták. A csűr előtt.

Majd kikanyarodtam a földre. Jött a zöltség.

A recsegős sárgarépa, ha megtetszett valamelyik.

Néhány letörült, szőrös, szúrókás ifjúuborka.

Esetleg egy fiatal „csípős” paprika.

Vagy paradicsom, - ha éppen volt.

A leltározást a kukoricacsövek között folytattam. Megfosztásuk nélkül ki kellett választani egy elég nagyot, aminek már telt érett, de még nem kemény szemei voltak. Ebből lett a tízorási. Megsütve. Legtöbbször a mamáék sparnéjában a tűzön.

Csak arra kellett vigyázni, hogy ne szén, hanem fa égjen.

Utána gondolva:

- 1, jóllaktam, méghozzá racionálisan, és ingyen,
- 2, leellenőriztem, hogy minden rendben van, és elképesztő, hogy mennyire megbíztak, megbízhattak bennem, mikor egyedül süthettem a házban a kukoricát, - mint kisgyerek!

Vasárnap

Vasárnap mindenki otthon volt. A vasárnapok ismétlődtek. A vasárnapok tipikusak voltak.

Én felöltözve, jóllakottan már reggeltől a mamáék konyhájában figyeltem a történéseket.

Neni és Gatyí akkor fejezték be a reggelizést. E reggelizésre jellemző volt Gatyí nagy bögréje, kézmozdulata, ahogy kisujja élével söpörte össze az asztal viaszosvásznán a morzsákat, és egy tányéron a levágott égett kenyérhéj. Ez utóbbit én utóételként, süteményként mindig bemajszoltam. Csak úgy, szórakozásból. Meg voltam győződve, hogy azért nem szeretik, mert jobban megsült. A Mama hiányzó fogai nem jutottak eszembe ...

Reggeli után a konyha sparnét felőli oldalát Mama vette uralmába, bűvészkedve a kredenc tetején kerámia tartókban szendergő fűszerekkel.

A mosdóállvány környékét pedig Papó. Ő nagy tisztálkodásba kezdett, sietett, és minden rossz volt, vagy minden hiányzott neki. Törülköző, zokni, cipő, kefe, ...

Számunkra, a nézőknek ez egy kulturális előadás volt, derülve élveztük. „Hogy az Isten ...”, „hogya a menykú ...”, „hogya az a hétszentséges ...”, „hogya az a kacskaringós ...”, „hogya a sistergő ...” ontotta magából a máskor csendes, illedelmes, de most siető, ideges, igyekvéstől lámpalázás tisztességes presbiter! az ízes magyar szókinccset – templomba menet előtt.

Mi mindannyiszor derülve mondogattuk, hogy csupa szerencse, hogy reformátusok vagyunk, nem pedig katolikusok!

Papó aztán valahogy mégis csak elkészült. Ünnepeles fehér ingben, fekete öltönyben, tükörfényesre tisztított fekete cipőben.

Ment a templomba, hogy egy hétre megint letudja a család e köteleességét is. Hogy délre itthon legyen, leülhessen bőrrel párnázott támlás, saját kezűleg készített székébe és elkezdje enni a csíkos, sárgarépas, forró, illatos, ínycsiklandozó tyúkhúslevest.

Most már nyugodtan.

Szürcsögve.

De csámcsogás és sistergő mennykövek nélkül.

Vasárnapi ebéd

Akkoriban még szokás volt ebédelni. Nem kellett vitatkozni, hogy ki fog főzni. Nem kellett nyűgösködni, hogy mit fogunk főzni. És az ebéd nem jelentett futást meg falást. Nem jelentett ésszerűtlen tékozlást sem. Ma úgy sóhajtanánk: ésszerű, majdhogynem tökéletes volt, nem csak tartalma szempontjából ...

Magunk fajta családok ha pénz szempontjából szegények voltak is, nem éheztek. Sőt! Nevetve emlegették Aput, akinek egy ősrokon látogatásnál a sok bő étel úgy elvette kedvét, hogy aztán inkább csak mézes kenyeret ebédelt.

Inaséveiről is, mikor egy asztalnál ettek a mester családjával, akár nyúlhúst, akár őzhúst is, - csak jót lehetett hallani.

Igaz, hétközben nagyon sok paprikás krumplit, paprikás rizst megettünk savanyú uborkával, véghelyzetben ectes hagymával, de általában azért „díszítve” is voltak kolbással, vagy legalább is sült szalonnával.

Télen laktató volt a törött bab, nyáron a zöldbab. Ez utóbbi bazsalikom levéllel készítve kitűnő hidegen uzsonnára is.

Mindkettőhöz dukált a finom könnyű, puha fehérkenyér.

Nekem, mint kisgyerekek, nagyon tetszett a törött bab, már délelőtt is. Anyu ugyanis már tízórásra mindig kivett egy kistányér főtt babszemet az illatos gőzöket eregető fazékból. Azokat egyenként, szemenként, csak úgy, két ujj közé fogva megenni egész jó mulatság.

A vasárnapi ebéd azonban mindig sült tyúkhús volt tejfölös nokedlival és természetesen nyáron uborkasalátával.

E fogás és a leves közé került a főtt tyúkhús. Az apraja. A szárnya, bordája, nyaka, fara, - amit fehérkenyérrel volt szokás fogyasztani.

Papó számára csemegének számított szétszedni a tyúk koponyáját is, és megenni az agyát.

A vasárnapi ebédet nagyon sokszor kitűnő rétes zárta, sokszor külön túrós és külön almás változatban. Ez egy nagy lapos tányéron legtöbbször ott maradt a veranda asztalán.

Egyszer a veranda ajtaja előtt ültem a felső betonküszöbön. Szuszogni is alig bírtam, ebéd után. Tőlem már egy időre biztonságban volt a rétes.

Ki tudja ki engedte el, - megjelent Buksi. Odajött hozzám és egyből szagot fogott. Orientálódott, kíváncsian besétált mellettem a piros betonra, feltette két első mancsát az asztal szélére és egy pillanatra szemügyre vette a rétest. Még fel sem fogtam a történeteket, mikor laposan, hosszan, vízszintesen kinyújtotta a nyelvét, benyomta a szélső rétes és a tányér közé, aztán visszahúzta szájába – a rétesrel. Mint a pék, lapátjával a kenyeret!

Mikor meséltem, mindenki elképedt, ki sem kaptunk a csínyért.

Légyirtás

Nyaranta nagyon sok légy volt. Hiába voltak függönyök. Sokat járkáltunk, néha meg egy kis szellő is kerekedett ...

Papó gyártmányai közé tartoztak a légycsapók is. Kerek keresztmetszetű, lefaragott kergű botok végére eléggé vastag, de hajlékony, fekete bőr lett spárgával felerősítve. A bőrök tenyérszerű szabályos kerek alakot kaptak. Ezek csapták agyon az első legyet. Az első légyhullát aztán Papó eltologatta a betonon olyan messzire, hogy ülve ügyesen odacsaphasson. Újra csapni aztán csak akkor csapott, mikor az első legyet meglátogatta a komája. Így folytatódott, míg az ember meg nem unta.

Egyszer azonban korszerűsíteni akartunk. Biztosan valami városi hozhatta a hírt, az ötletet, - akinek nem volt légycsapója. Hogy árulnak tablettákat, miket el kell égetni a házban, bele megy a füst a falba, és napokig hull le tőle a légy ...

Valószínűleg olcsó is lehetett a tabletták, mert egyszerre csak volt. Gondosan elzártuk a kenyeret, bezártunk ajtót, ablakot, valaki a nagyok közül meggyújtotta a tablettákat és mentünk, mind a három generáció pokrócokkal felszerelve a csűrbe. Kényszerpihenőre, a széna tetejébe, vagy két – három méter magasba.

Mit nem hozott a véletlen? – látogatót!

Csak jelez a Buksi, mentünk hát kinézni.

Ki mászkálna lefelé a létrán? – lecsusszanunk fenékkal a széna szélén.

Kati, lehetett úgy három éves, egy kissé nagyobb lendületet vett, földet érve előre bukott. Orrával rá a csűr szerkezetét tartó nagy talpgerenda élére!

Futott a vére, lett nagy riadalom.

Apu ráültette a bicikli csomagtartójára és kerekedett vele a kórházba.

Vártunk. Vártunk ...

Nehezen mentek a percek. Szídtuk a légyirtó tablettákat.

Végre feltűnt Apu a biciklin. Katit nem láttuk.

No, a kórházban maradt – szörnyülködtünk aggódva.

Aztán, ahogy Apu már egészen közel ért, - kihajlott mögüle Kati.

Kissé pisze lett az orra, de jól áll neki.

Cigányok

Nem volt szükséges környezetünk embereit nemzetiség szerint megkülönböztetni. Mindenkinek volt neve, viselkedése. Ez elég volt. Lényegében mind jó ember volt. Az öregek valahogy úgy éltek, hogy környezetünkben lehetőleg ne legyenek „furcsa alakok”. Számunkra a magyar inkább a távoli Magyarországit, a tót inkább a távoli hegyvidékit jelentette. A cigányok pedig jó messze, Tamásfalában, akkor még együtt a Seregben éltek. Az a hír járta, hogy a vajdájuk szépen rendet tud tartani közöttük. Nagyon ritkán fordult elő, hogy kéregető cigány asszony jelent meg nálunk, Mama aztán azt úgy intézte, hogy ne szokjanak ránk.

Nem is gondoltunk a cigányokra, két alkalmat kivéve:

Vagy hét éves lehettem, mikor meghalt Julika, kevés azelőtt született testvérünk. A helyzet úgy alakult, hogy az egész családnak kötelessége, munkája akadt. És pont vásár napja lett. Magam maradtam az udvarban Buksival. Mert a többi, a disznók, tyúkok, ... ugyanis itt nem számít.

Se szeri se száma a sok szekérnek, egymás után hajtottak el házuk előtt. Én csak álltam a halomba rakott méterfa mellett. Nem féltem, de nagyon jól sem éreztem magamat.

Nem tudtam eldönteni, mi lenne, ha egy csapat cigány be akarna jönni ...

Pedig jöhettek volna, ártatlanul. Megszokott volt, hogy a munkások, vagy hazafelé gyaloglók beszóltak, vizet kértek.

Nem tudtam eldönteni, mi lenne jobb? Ha kint vagyok, és látják, hogy nincs magában a porta, vagy ha bemennék?

Biztosan így voltak a kérdéssel a szüleim is, mikor otthon hagytak ...

Ezen felül csak nyári alkonyatkor kerültek figyelmünkbe ismét a cigányok.

Csendesedett. Raktuk le a munkát. A Nap már majdnem elbújt.

A Rima mögött, fölött festőien aranyos – vörös volt az ég, mibe, mint egy ritka, felfelé fordított hatalmas fésű hatalmas fogai feketedtek bele a parton növe fák. És a töltésen, mint a hangyák, egymás mögött ballagtak az emberek körvonalai. Ki a város felől, aztán vagy egy óra múlva, - már félhomályban, vissza, a város felé. Nagy batyukkal a hátukon. Előrehajolva.

A dögtérről ...

Az a beszéd járta, hogy Fazekas bácsi, a vágóhídi fuvaros nem mindig öntözi le karbolsavval, amit kifuvároz.

Az ország akkor már építette a szocializmust.

Én akkor azt – szerencsére – nem tudtam.

Erőspaprikáért

Volt nekem nyaranta néhány tipikus foglalkozásom. Ha napsütéses hétköznapi volt, akkor reggel akadt e küldetésem, Papó érdekében, nokedliszagos vasárnapok közepe előtt Apu, esetleg Papó érdekében és végződő hétköznapiokon többnyire Apu érdekében.

Fölszólításkor e küldetésre már készítettem az emésztő savaimat, mert biztos volt, hogy egy – két perc múlva már táplálkozunk.

A felszólítást Anyu, esetleg Mama tette: ereggy már, hozz Apunak (Papónak) erőspaprikát. Így, felkiáltójel, parancshang nélkül.

Ezt hallva fürgén kiszaladtam a megfelelő irányba, a szerint, ki számára kellett vinnem a paprikát.

Az erőspaprika nem volt azonos a csípős paprikával. Csípős ugyanis a nagy édespaprika is lehet, míg az erőspaprika a kisebb termésű és kegyetlenül erős fajtát jelölte.

Háromféle erőspaprikát különböztettem meg.

Az apró gömbölyded, haragoszöld színű bogyókat valahogy kilógóknak tartottam családjukból. Nem volt hegyük ...

A hosszúkás, aránylag kevésbé mérges és vékonyabb húsuak voltak a legbarátságosabbak. Ezeket választottam volna asszony, vagy gyerek számára megkóstolni.

Az igazi, családunkba tartozó férfinak való erőspaprika azonban kisebb, hosszúkás, sötét színű és kemény!

Egyet sem téptem le csak úgy ... Előbb kiválasztottam alakja, nagysága, színe szerint, aztán érintésre, keménysége szerint. A kiválasztottat elég volt a kellő irányban megbillenteni, - engedelmesen letört a száráról.

Erőspaprikát ehet akárki, ha a szíkját nyugton hagyja. Anélkül az azonban nem az igazi. Az csalás. Olyat nem is csinált senki.

A férfi csemete ezt másképp teheti – és nem esik csorba becsületén. Elég a tanuláshoz kiválasztani még fejlődésben levő, még fiatalabb, még kevésbé teltszínű, még kevésbé feszes termést.

Férficsemetéhez paprikacsemetét!

E leckét azonban úgy látszik keveset gyakoroltam.

Vagy más lenne ma az élet?

Más ... Nem bízunk már az erőspaprikában sem ...

És ki is hozná? Meg honnan?

Sumienka

Családunk lehetett volna nagyon konzervatív, hisz tudatunkban jókora mély nyomokat hagyott a múlt, a régi idők tapasztalata, - mellesleg ettől, a tudástól és a cselekedetképességtől nagyon erős volt a család, de mégis nyitottunk új dolgok felé is.

Egy ilyen új dolog volt a sumienka.

A sumienka azért volt sumienka, mert ez volt ráírva a papírjára, amibe csomagolva volt. Azaz volt még a s betű fölött egy valamicske, de hát az elveszett a többi díszítés társaságában.

A sumienka eleinte olyan volt mint egy kockacukor két fele. Az egyik fél fehér, a másik valami olyan téglaszínű. Természetesen meg lehetett nyalni. Mi mást lehetett volna vele csinálni? Legfeljebb elhajítani.

Kissé másképp használtuk. Egy időben nagyon divatba jött. Majdnem beárnyékolta még az erőspaprika hozást is.

Nyári vacsorák előtt új foglalkozás keletkezett.

Mentünk a kútra. Becsületesen kihúztuk a vizet, aztán mikor úgy ítéltük, hogy az már eléggé friss, és főleg jó hideg – alá tartottuk a kancsót. A kancsó maga is egy szép dolog, remekmű volt. Remekművel csak remek sumienka keletkezhett ...

A kancsó se kicsi, se nagy, olyan igazi, ideális nagyságú, ideális szimpatikus alakú, nem díszített, sima üvegű, tiszta, átlátszó volt.

Feltöltöttük vízzel és beledobtuk a sumienkát. Az elkezdett pezsegni, a víz habzani, főleg ha kissé még meg is kutyultuk – és máris lehetett inni – a sumienkát.

Szertartásosan.

Ez időben ez volt az új életünkben.

Egy ilyen kicsiség.

Aratás

Az ember észre sem vette a sok szorgoskodása közben, ráadásul a figyelmét erősen lekötötte a természet fejlődése, a nyújtott ajándékok sokasága – és már benne is volt az igazi nyárban.

Legfőljebb akkor jegyezte meg megállapítva, hogy „aratás ideje”, mikor a fullasztó melegben mintha megállt volna a levegő.

Esetleg ellenkező esetben, ha vihar készült, hogy „ez nem lesz jó az aratásra” ...

Mi, az akkori földünkön csak ritkán arattunk. Nem volt elég nagy. Inkább zöldségre, krumplira, kukoricára kellett kihasználni.

Papónak azonban gyakran sikerült megegyeznie a gazdasági iskolával, hogy egy – egy, általában hozzánk közelebb parcellájukat mi aratjuk le – egy bizonyos mennyiségű terményért. Akkor még megszokott volt a kaszás aratás. Azonban később is akadt ilyen munka, mert a kombájnok nem nagyon bírtak vele, ha a szél ledöntötte a búzát – vagy az árpát.

A messzebbi aratásoknak már proletár ízük volt. Az öregek eltávolodtak a háztól, én meg, már Katival a kisbicikli hátsó sárhányóján, hordtam nekik az ivóvizet.

Nem ment az ilyesmi minden kaland nélkül ...

Egyszer cséplésnél egy birka Katit jól megkergette. Jót futottak a földes szekérúton – a munkások élvezetére.

Az igazi aratás egyenest a házzal szemben, az út másik oldalán volt. Otthonos, családi hangulatban zajlott, otthon voltunk.

A férfiak kaszával arattak, az asszonyok sarlóval szedték utánuk a markot, kötötték a kévét, rakták a kereszteket.

Az elmaradt kalászsokat gereblyével, fordítva tartott villával kapargattuk össze.

Nincs is munka, hanem élet emléke!

Este, naplementekor, mikor már csak a nagy felületű alacsony tarló világított, fogtuk a nagygereblyét – és végigfésültük az egész aratási földet. Azután még egyszer – kisgereblyékkal. És még egyszer! – sétálva, kézbe, csokorba szedve a néhol még lapuló kalászt.

Az ember nem ugrott neki a munkának, de nem is hagyta egyből abba, hanem szépen, fokozatosan. Nem azért hagyta abba, hogy már nincs ereje, hanem gazdálkodott az erejével.

Játszott. Élt.

Így volt az természetes.

Én is elégedetten ballagtam udvarunk felé, a bokatájékon ért tarlószúrások ellenére.

Azt azonban mégsem értettem, amit Anyu mondott, hogy hogy arathattak régebben mezítláb ? ...

Vacsoravivés

A lenti ház, nem a mi hibánk miatt (amit akkor még nem tudtam), nem tudott nekünk teljes önállóságot biztosítani. Gatyí, Neni és sajnos Apu is munkába járt. Kár. A szép még szebb lehetett volna ...

Ez a tény is hozzá járulhatott, hogy nagyon hamar kaptam egy női kivitelű gyerekbiklit, és nagyon hamar megtanultam biciklizni. Szükséges volt ez az egyik foglalkozásomhoz. Ebédet és vacsorát vinni Apunak, aki akkor már tűzoltóskodott.

A mindennapi gyakori használat közben nagy tapasztalatot szereztem a biciklivel. Megbízhatóan elvittem az ételhordóban a levest is, és ugyanúgy károsodás nélkül hazaszállítottam az üzletből a bevásárolt holmit.

Nem virtuskodtam, nem volt akitől olyasmit tanulhattam volna, mint a kormányt elengedni. Száguldó versenyző motorbiciklist viszont láttam, ahogy alacsonyan ül és ugyancsak előre van hajolva.

Megpróbáltam hát egyszer én is, mikor az első aszfaltutat megcsinálták felénk.

Micsoda különbség! A beszáradt sár, kövek után szinte repültek a kerekek a sík aszfalton.

Hátra ültem, a sárhányóra, jól meghajtottam, és – egyszerre csak elkezdett ugrálni az első kerék. Pont, mikor egy ritka wartburg jött szembe!

Hadonászott a sofőr nagyokat. Én meg szépen visszaültem.

Ezek után a nagy biciklivel is kísérleteztem. Oldalról.

Nem jól sült el. Mikor feltápáskodtam az aszfaltról, és éreztem a térdemet, észrevettem, hogy egy helyen, ahol azelőtt gömbölyded volt, most sima, lapos. Ösztönösen a bicikli alá néztem, hát a sötét sima aszfalton ott egy darab ívelt fehérség – mint mikor az alma oldalából késsel levágnak egy részt.

Egy másik alkalommal este vacsoravivés teljesítése után karikáztam hazafelé. Elhagyva az őrházat, látom, hogy kicsit még a kereszt előtt, amilyen széles az út, úgy el van foglalva. Tehenekkel? Megrekedt kissé fejemben a kérdőjel, pillanat alatt kiszámítottam az esélyeket és teljes erővel beletapostam a pedálba.

Anyu, Mama már vártak. Alig értünk rá becsukni a kaput mögöttem, és már láttuk, ami messziről csak kérdőjel volt. Bikák ... Szabadon ... Az egyik még érdeklődött is! Befordult az útról a kapunk elé. Bebámult. De nem ment neki a kapu deszkáinak.

Ezek még jó vacsoravivések voltak ... Egyszer viszont Anyu újított. Biztosan szükségből. Vagy tíz dekányi szárazszálamból két karikát adott nekem, kettőt Katinak, a maradékot meg vittem vacsorára Apunak.

Valahogy máig szomorúan hat ...

Macskahajítás

Macskánk, macskáink lényegében mindig voltak.
Hozzá tartoztak a gazdasághoz, a házhoz. De nem annyira a családhoz.
A kutya az más. A kutya az családtag!
A macska kevésbé, habár annak is van neve. A macska nem is olyan jó barát.
Azonfelül számító!

Mint gyerek, úgy láttam, hogy szívesebben dorombol az öregeknek.

A normális, standard macska a „zöld” macska. Fogja az egeret. Néha kényeztetik tejjel. Néha megjön. Néha elmegy.

Egyszer extra macskás esetünk kerekedett.

Síró nyávogás után két kis macskát fedeztünk fel a csűr eresze alatt. Ott balanszíroztak vagy négy méter magasban a falat alkotó felső deszka élén.

Minek mászik oda a macska? Egy kutya ezt sem tenné ... De mindegy. A helyzet az, hogy a macska onnan, habár közben nyafog, kényeskedik, valahogy mégis mindig lekerül.

Ezek is lekerültek. El is osztottuk őket egymás között mindjárt.

Az egyik valamivel nagyobb volt. Fehér, fekete foltokkal. Az lett az enyém.

A másik, kissé kisebb, teljesen fekete – lett a Katié.

Valahogy természetesen. Én meg voltam elégedve és Kati sem tiltakozott.

Vittük be macskáinkat a verandára. Tejjel kínáltuk őket, aztán próbáltunk velük játszani.

Engemet teljesen lefoglalt az én fekete – fehérem, mikor egyszerre csak dördült a mamáék szobájának az ajtaja. Nézem, hát közép magasságból csúszik le rajta karmaival kapaszkodva a fekete cicus ...

Kati jött rá, nagyon megtetszett neki, hogy repüljön a macska.

Vagy hat méteres távolságból odacsapta az ajtóhoz.

A macska még lecsúszás közben tájékozódott, igyekezett kapaszkodni.

Katinak ez annyira megtetszett, hogy sokáig ügyelnünk kellett rá, nehogy újra ismétелgesse.

A fekete így túlélte a kiképzést ...

Szénabevivés

Papó nagyon sokáig, az utolsó évek kivételével, váltogatta a földterületeket. Az egyik részük mindig be volt vetve lóherével, vagy lucernával. E bevált régi módszerrel is pihent és trágyázódott a föld. Meg is látszott aztán a termésen!

Azon felül pótlódott a friss táplálék az állatoknak is. Tehén, disznó, sőt még a tyúkok is szívesen ették.

A lóhere, vagy lucerna aztán annyira megnőtt, hogy többször is le kellett egy nyáron kaszálni. A friss, törékeny, nem gazos növényt jó volt kaszálni.

Szétteregettük, szárítottuk. Később összeraktuk boglyákba. Szellősen, de erősen. Úgy, hogy se fel ne forgassa, se szét ne húzza az esetleges szél, és hogy az eső se nagyon jusson be a közepébe.

Nem használtunk favázakat a boglyákhoz.

A petrencékben még több napig száradt a széna, nehogy a csűrben megpenészedjen.

Egy nyári estén már egészen sötét volt, ott volt az ideje bemenni a házba. Nem fújt a szél, nem volt hűvös, sem túl meleg. Csak az ég alján látszódtak még valami sávok.

Papó kijött az udvarra. Körülnézett. Pillantást vetett a pincebejárat fölött a nyugati égbolt aljára és a szokatlan időben csendesen kijelentette: be kell hozni a szénát.

Nem kérdezte senki, hogy miért. Nem húzódkodott, nem ellenkezett senki.

Mindenkinek normális volt, hogy ha mondja, van rá oka, van rá alap.

Nem kellett terveket írni, leveleket jóváhagyni, megvitatni, sőt parancsokat osztani és munkaelosztást csinálni sem!

Mentünk, fogtuk a már rég simára kopott, hosszában repedezett szilárd petrencerudakat. Kettesével betoltuk őket a boglyák alá, közéjük álltunk és vittük már szinte sötétben a szénát a csűr mellé.

Jelentést sem kellett róla írni senkinek, sehová.

Mégis van róla jelentés! Az emlékezetemben.

Hogy okosan is lehet élni.

Csinálni amit kell, ami hasznos, ami szükséges.

Milyen más ... , mint most évtizedek múlva kínlódó, rothadó termést, rozsdásodó gépeket látni az elhanyagolt „szövetkezetek” területén ...

Este a küszöbön

Lassan befejeződik a nap.

Jó? Nem jó?

Ki érdeklődne most ilyesmi felől ... Lassabban megy a gondolat ...

Mindent megtettünk, amit „kellett”. Nem szükséges értékelni. Nem szükséges ellenőrizni.

A napnak mintha fiókjai lennének. Nyitott fiókjai. Mi meg minden fiókba időben oda tesszük, ami oda kívánczik. Aztán becsukódik az a fiók. Reggel mind nyitva van, este mind zárva.

Mint némelyik virág.

Már csak a mosakodás és a lefekvés vár.

Azonban még nem vonz a konyha. Még itt is látni annyit, mint bent a homályban. A petróleumlámpa sem ad több fényt ...

Meg hát az udvar is a miénk. És nem ugrálunk egyik helyről a másikra. Nem ugrálunk, nem kapkodunk.

Nem kell kapkodni, mert mindig cselekszünk.

Leülök hát – ahogy mondjuk – a küszöbre. A határra. A határra az udvar meg a ház között.

A simára koptatott, a többitől kissé eltérő, magasabb, legfelső lépcsőfokra. Csak úgy, rövid gatyában. Míg hűvösre nem vált az idő.

Lassan nyugalom lesz. Néha még zsörtölődik valami tyúk, reccsen a deszka, ahogy mozdul a disznó. Néha még Buksi is felemeli fejét – csörren a lánc.

Elmúlt már rég a cigányok vonulása a lebukó Napban.

Milyen érdekes a kiskút a Kovácsék csűrjénél ... A nagy fa tövében a víz feljön majdnem a föld szintjéig. A másik forrás meg a Rima partjából folyik ...

Így szűkül a világ.

Szűkül felém.

Szúnyog landol zümmögve. Most már csak ő a világ.

Volt ...

Elmúlt a nap.

Elmúlóban a nyár ...

ŐSZ

Csalamádé

Már végképp nem voltak nagy melegek a Nap azonban még szépen sütött. Bőven termett még az uborka is, éppen csak, hogy már egyre több levele kezdett sárgulni, törékennyé válni.

Megnövekedett, beérett a hagyma is.

Mama behordott belőlük egy nagy halmot.

Elővette a középső teknőjét. Nagyot, mint a mosóteknő. Csakhogy ez egy darabból vájt volt, meg gömbölyített végű, míg a mosóteknő szögletes, és deszkákból volt összeállítva.

Volt még jóval nagyobb vájt teknő is, az disznótorkor vált szükségessé.

És voltak apróbb teknők is. Mondjuk kenyértészta dagasztásához.

Ebbe a középsőbe aztán, miután stabilizálta két tűzre való fadarabbal a hokedlin, belerakta a karikákra vágott uborkát és paprikát, a holdacskákra szabdalt hagymát, amiket még tetézett csíkra vágott káposztával.

Besózta, befűszerezte, két kézzel jól bekeverte, abrosszal leterítette és hagyta állni a nagy adag masszát.

Úgy félnapos várás után kis üvegtányéron kóstolót adott a szagos, ízletes keverékből. Már kitűnő volt, de másnapra még jobban összedolgozódott, több is fért belőle az ötliteres üvegekbe ...

Rengeteg mennyiségű csalamádé került a spájz polcaira.

Uborka is.

Az uborka is ötliteres üvegekbe került, nem hétdecisekben szégyenkezett. Tíz, tizenöt centiseket is berakott Anyu, Mama, hogy lehessen télen mibe harapni, csak arra vigyáztak, hogy vékonyak legyenek. A pukis, magvas, belül leves uborkák nem ízletesek.

Ecettel a savanyú és az édeskésen savanyú ízek közé bűvészkedték gyártmányukat.

Mikor már így belejöttek az „eltevésbe”, meglátogattuk a piacot.

Nyár végén a Fötér Tátra szálló melletti cukrászdájának sarkáról nyíló utcán levő piacon negyven, sőt huszonöt fillérért adták a hatalmas, aromás paradicsomok kilóját. Hazacipeltünk belőlük néhány szatyorral.

Anyu, Mama megfőzték, kipasszírozták őket. A forró paradicsomlevet literes üvegekbe öntözték, celofánnal lekötötték, pokrócba bugyolálták, és meg volt a téli paradicsomleves leve ...

Több tucatnyi ilyen „konzervvel” biztosították a család változatos, ízletes és vitamindús táplálkozását a téli hónapokra is.

Ülhettek volna összetett kézzel, sajnáltatva magukat.

De nem!

Itt megvolt a tudás, és természetes volt a munkálkodás.

Borcsinálás

Csalamádét készíteni, úgy, mint mondjuk bablevest főzni is – kimondottan asszonyi munka volt. (Nem női ... A „nő”-nek más jelentése volt ...) E szempontból az őszi mérleget férfi, „ember” részről például a borcsinálás egyenlítette ki.

Ahogy Mama nem várta el, hogy Papó forgassa meg a teknőben a csalamádét, úgy Papó sem várta el, hogy Mama préselje a bort.

(Ezek ellenére, - mindkettő el tudta volna végezni azt a munkát is.) Abból a szempontból tehát, hogy „ki csinálja?” – nem alakultak ki súrlódások. A házastársak tudták, hogy másuk is dolgozik.

Legkönnyebb kezdete talán a szőlőbornak volt. A bogyók elég levesek és éretten könnyen pukkadtak. Érdekes, hogy tudták a régi emberek a mértéket tartani ... A ház körül mindenképp annyi volt, amennyi kellett, és annyi kellett amennyi jó volt. Lehetett volna még szőlőtőke mondjuk a kerítés, vagy a csűr oldalánál is, esetleg egy darab kukorica helyett. De nem volt. És így nem volt eltúlozva. Nem csoportosultak oda a kártevők.

A meggy-bor is kitűnő, csak készítésénél már kissé zavarkodnak a magvak. Az alapelmélet azonban az, hogy a megtört magvak is alakítják a bor ízét.

Legnehezebb az almával. Némelyik fajta nem eléggé lédús. Némelyik nem pont akkor van beéredve, mikor préselnék. Azonfelül jó cikkekre vágni, ami elég hosszadalmas munka.

Általában azonban a borcsinálás kellemes időtöltés. Már csak azért is, mert az ember érzi: a jövő érdekében cselekszik éppen. Hát ha még olyan csinos kis prés is van hozzá, mint amilyen Papó rendelkezésére állott!

A felszeletelt almát ritka szövésű erős zsákba rakta. A zsákot meg acélabroncsokhoz nittelt keményfapálcikákból formált henger belsejébe süllyesztette. Azután acélcsavar forgatásával préselte, zúzta a gyümölcsöt.

Nem túl gyorsan, nehogy szanaszét spricceljen a leve, hanem hogy szépen, bőven lefolyjon az alaplap vájatába, onnét pedig az alátett tálba.

Néha egy kicsit meg kellett pihenni.

Néha a prést kicsit meg kellett engedni.

Aztán megint újrakezdeni.

Ez csak az eleje volt.

Az igazi borcsinálás csak ezután kezdődött, de az már művészet.

Fosztás

Van tollfosztás. Az a lenti házban már nem volt.
És van kukoricafosztás. Az a lenti házban még volt.

A kukoricafosztás az esemény, az ünnep. Majdnem olyan, mint a Karácsony.

Munka, de mégsem munka, mert nem piszkos, mert kényelembe helyezkedve lehet végezni, mert kedélyesen együtt van a család, és mert megint azt forgatják kezük között, ami saját régebbi igyekezetük eredménye és saját jövőjük egyik biztosítója.

A kukoricát letörtük.

A kukoricát akkor kell letörni, ha már kifejlődött, ha már megérett. Mikor van megéredve, azt tudni kell megállapítani ...

Reggel vállukra akasztják az emberek a ponyvát, apraja, nagyja. Beállnak egymás mellé két-két sor kukorica közé és törik az érett csöveket, töltik a ponyvát.

Közben tréfálkoznak, vagy megjegyzéseket fűznek munkájukhoz és dicsérik a termést. A háromszori kapálásnak mindig meg volt az eredménye. A növények magasabbak voltak mint mi, és két-két csövet neveltek. Akkoriban még régi nagyszemű vékony csutkájú kukoricánk volt. Csak később jött divatba a gazdasági iskola közvetítésével a vastagabb csutkájú, tömöttebb, de kisebb szemű „lófogú” kukorica – ami szerintünk nem vált be.

A letört kukoricát behordtuk az ólba. Ott már nem történhetett baja.

Beültünk, ki-ki ízlése szerint szélébe, közepébe, kényelembe helyeztük fenekünket, lábainkat és elkezdtük a fosztást. A felsőbb leveleket letéptük, néhány erős alsót meg meghagytunk, de ellenkező irányba fordítottunk, és raktuk a keze alá mondjuk Papónak, aki fonta belőlük a koszorút.

A koszorú nem kerek volt, hanem olyan másfél méter hosszú henger, melynek közepén ment a fonat, a felszínét meg a kukoricacsövek képezték. Mikor kész volt, vállára kaphatta valaki és vihetette a padlásra. Száradni, raktározni.

Kukoricafosztáskor illet egy kissé incselkedni, a bajuszából formált labdácskával dobálkozni.

Hogy nehogy kifogyjon az energia meg a jókedv – az asszonyok biztosították a túrós rétest. Mazsolásan, természetesen.

Évekkel később már nem volt ponyva.

Már hiányoztak néhányan a sorból is.

Már zsákba törtünk.

És koszorút sem fontunk ...

Liba, hamu

Egyik sem szimpatikus. Hamu azonban mindig volt, míg libák csak egyszer. Rejtélyes, hová tűnt a sok hamu ... Néha télen, a hó csúszós hátán megjelent, de különben mindig eltűnt. Anélkül, hogy lett volna szemetes kukánk, vagy szeméthordás.

Egyszer Anyunak úgy tűnhetett, hogy kevés a dunnák meg a párnák száma, és biztosan a pokorági rokonai ihletésének hatására megjelent udvarunkban a liba.

A liba nagy állat. Meg lehet tépdesni, amit nem szeret, és ily módon tollhoz jutni, de aztán meg tömni is illik, amit szintén nem szeret.

Láttam, amint Anyu lovagolja, tartja a nyakát és tömi belé a kukoricát, de nem sajnáltam. Mármint a libát. Habár, már azelőtt megfigyeltem, hogy a macska sem bírja, ha bökdösik az orrát a tejbe.

Rá is került a sor a libára.

Éppen elnéztem, ahogy tölti parázssal Neni a vasalót a mamáék konyhájában – és nem sokára én is kapcsolatba kerültem a parázssal, meg a libával is ...

A liba kiadta a lelkét, nem önként, de így is egy nagy vajlingban feküdt, leforrázva és most kopasztani kellett.

Hová tegyék a leforrázott tollát? – no a hamusládába, amit félig kihúztak a sparihétből. Előzőleg persze megigazították a tüzet, ne hulljon később a parázs a kihúzott hamusláda mögé ...

Én a hokedlin ... A sparihét előtt. Elöttem a hamusláda, a vajling a libával. Mögöttük Mama kisszéken.

Rábámultam, bámultam. Előbbre dugtam az orromat.

A szék megbillent s én estem volna a vajlingba, ha ösztönösen magam elé nem teszem a kezemet. Be egyenesen a hamus ládába. A paraszak közé.

Lett is az ujjamon egyből akkora hólyag, hogy volt mit csodálni!

Úgy látszik, ha egyszer egy liba nem szimpatikus az embernek, akkor az ember sem szimpatikus a libának ...

Szerencsére Anyu és Mama tudták a hólyagok ellenszerét is. Egyből tojásfehérjével kenték be a mancsomat, - ami azonban nem volt elég a vigasztalásomhoz.

Ahhoz legalább egy adag túrós csusza kellett.

Mama azt mesterien készítette.

A pont megfelelő nagyságú és vastagságú tésztaszeletkék ideálisak voltak többi tulajdonságukban is. Se túl simák, se túl érdesek, se kemények, se puhák, se csúszósak, sem ragadósak nem voltak. Be voltak bőven szórva apró szemű, megfelelő konzisztenciájú túrómorzsákkal, megtrágyázva pirított tejföllel, és mindenestől megpirítva szélükön a ropogós határáig.

Villával ízlelgettük, nem kanállal zabáltuk ...

Robbantás

Papó családjának, ahogy Baktin laktak, erdejük is volt. Megszokták hát, hogy főleg fával tüzeljenek.

Papó ki is járta, mikor aktuális volt, és mentek fát készíteni. Persze már nem az övékből (amit elvett a szocializmus), hanem ahol lehetőséget kaptak (amiért természetesen megfizettek ...).

Néha spekuláltak, hogy ott is alszanak, és egyszer az utolsó készítési napra engemet is magukkal vittek. Segítettem nekik legallyazni a tönköket.

Gatyí, mint férfiszabó, nem volt ilyen nehéz munkához szokva. Húzták is, hogy mindig valami baja lesz. S neki akadt is. Most is. Vadméhekre talált, vagy azok órá ...

Úgy rohant le a sűrűn mogyoró vesszővel benőtt domboldalon, mint egy versenysíelő.

Nevettük. Nagyon sokáig emlegettük.

A fa azonban szerencsésen haza került. Volt mivel fűteni.

Kalitkába raktuk a méterfát. Akadt azonban köztük egy hatalmas, vagy másfél méteres darab, amivel nem tudtunk mit kezdeni.

A nagy kétkezi fűrészsel sem bírtak vele. Sem fejszével. Sem ékkel. Sokáig állott az udvaron, a disznóól előtt. Én is hősiesen próbálgattam, persze sikertelenül.

Közben kiürült a föld.

Csak erre vártak a háborút járt emberek, akikben felötlött a megoldás – szétrobbantják a tönköt!

A spájzban egy üvegben ott volt a puskaapor, a pincében meg egy csomó golyó.

Kipróbálták a port. Hamutálcán gyújtották meg. Égett. Szikrázott, Jónak találták.

A nagy T alakú kézfűrővel ujjnyi vastagságú mély lyukat fűrtak a tönkbe.

Azután egy alkonyatkor kihengergették a föld túlsó végébe.

Mi, civilek, a spajz ablakából néztük, ahogy a messzeségben bíbelődnek a fával, aztán, mint a nyulak iszkolnak tőle, el, jó messzire.

Feszülten vártunk. Később csodálkoztunk.

Ők is csodálkozhattak, egy újabb jó idő múlva újra visszamerészkedtek.

Visszagörgették szépen a fát. A régi helyére.

Ez nem sikerült.

A kevés dolog egyike – ami nem sikerült.

Hát ... Apu a morze ábécé szakembere volt, nem az ágyúké ...

Pedig, túlzással azt mondhatnám, hogy ha a lentieknek atombombára lett volna szükségük, akkor azt is megcsinálták volna ...

Biciklizés

Apunak volt nagy férfibiciklije. Használta is. Míg el nem lopták neki. (Nem otthonról ... A városban.)

Később vett egy újat.

Gatynak is volt biciklije. Azt akkor láttuk, mikor Terike jött nyáron vakációzni. Őt fuvarozta rajta.

Sőt, Neninek is volt biciklije. Azt ritkán láttuk. Viszont megjegyeztem a sárhányója mellett feszülő erős színes szálakból készült hálószatyor szerű védőhálója miatt, ami nem engedte a szoknyát, vagy a lábat a küllők közé.

A Gatyai biciklijének meg a pumpája volt érdekes. T alakba fordulhatott a feje, így kényelmesebb volt használni.

Mikor én megkaptam a kis biciklit, mint Neni és Keresztanyu közös ajándékát, még nagyon kicsi voltam. Föl sem értem az ülést. Eleinte muszáj volt az ülését szokatlan helyre, a női stílusú lenti keresztvázára szerelni.

Néha futottak velem egyet az országúton, de végül is magam jöttem rá. A peco mögötti sáv akkor pont lóherével volt beültetve, és pont nem volt túlságosan magas a növényzet. A növénykéek tövének éppen keményebb, kiállóbb, domborkás volt a talaj, a száruk, levelük viszont párnázatot nyújtott esésnél. Kétségkívül normálisabb volt itt elterülni, mint az udvar porában.

Addig próbálgattam hát itt a puhában, míg egyszer csak csodálkozva megállapítottam, hogy már megy.

Karikáztam hát a nyitott kiskapun át be az udvarra, a veranda üvegablakai alá, diadalmasan fütyülve, hogy „szárnya, szárnya a madárnak ...”. Aligha nem ez volt az egyetlen szöveg, amit kicsit ismertem – a lenti házban ugyanis valahogy nem énekelgettek ...

Később még Papó is megirigyelte tőlünk a biciklizést.

Volt már hetvenen felül, mikor rászánta magát, ráült a biciklimre.

Mi Katival megmagyaráztuk neki a tudnivalókat, „megnyugtattuk”, bátorítottuk, közrefogtuk és megtoltuk az udvaron.

Az útja a tyúkól kerítésének lécei közé szorult első kerékkel végződött. Többé nem kísérletezett, nekünk viszont nagy élményünk volt és maradt e történet.

Utólag visszagondolva gyanús ez az eset. Túlontúl szépen végződött.

Ki tudja, nem-e csak tette, hogy nem tud kerekezni? ...

Papó

Az egyszerű, józan, dolgozó, gondolkodó, élő Papóhoz kapcsolódik néhány esemény, ami valami miatt különlegesen rátapadt.

Papóék társasági életet éltek. Papó szórakozási társasága „Kupec”, Telek, „Vasko” és Vályi bácsik köréből került ki. Innen toborozódott, főleg télen, a talán hetente egyszer tartott esti kártyapartik csapata. Körülülték a konyhaasztalt, kiosztották a kártyát és máriást játszottak.

Fontoskodva húzták a tromfot, röpködtek a kontrák, rekontrák, és – filléreket nyertek egymástól. Valószínűleg egyformán, mert soha sem lehetett hallani, hogy valamelyik jelentősebb összeget nyert, vagy veszített volna.

Az asztaltól távolabbi második kört többnyire főleg Mama és én alkottuk.

A kellemes meleghez és időtöltéshez hozzá járult a Mama által felszolgált tepertős bogácsa és a vörös bor is. Nekem is kis, talán féldeci tartalmú, díszes, füles üvegpohárkám volt, amiből én is mindig megízlelhettem a bort.

Történt egyszer, hogy nagyon belemelegedhettek a kártyázásba, mert másnap, és még több napig, Mama, meg Neni, egyébről sem beszéltek. Engemet is annyira hecceltek, hogy lerajzoltam az egész társaságot, és még kommentárt is fűztünk hozzá, melyben figyelmeztettük őket, hogy már reggel fél öt van! Neni évekig őrizgette e rajzot.

A második Papóhoz kötődő legenda, hogy alszik az istentisztelet alatt. A presbiterek a templom közepénél, oldalról ülnek, merőlegesen a többi négy oszlop padsorra, szemben a szószékkel.

Így mindenki jól rájuk lát, szemlélgeti is hát őket.

Valóban megesik aztán, hogy az öreg ájtatoskodó fők közül némelyik lekókad. Nem bűn az alvás ... Meg aztán horkantás esetén ott a szomszéd, aki oldalba böki.

Kedélyes vasárnapi délelőttök ... Ki tudja, innen ered-e a szólás, amit Papó mondogatott tréfázva, vagy ha valami nem tetszett neki: „oldalba váglak!”?

Istentisztelet végeztével eltörlődött a horkolás története, a kis csoport átlépett a téren és a szemben lévő Tátra szálló kávéházában megivott egy pohár bort. Azt is látta mindenki ...

Papó harmadik sztorija nagy esemény között keletkezett. Hetvenötödik születésnapját ünnepelhette ... Napok óta hatalmas készülődések folytak. Javában ment a sütés – főzés. Jöttek nagy számban a fontos vendégek – még a püspök is! Az esti ünnepi vacsora teltségéről és jelentőségéről mi sem mond többet, mint az, hogy még mi is kirekedtünk belőle. Csak falon keresztül hallhattuk.

Így aztán a jelentős hír is csak közvetve jutott el hozzánk, hogy:

Papó belekönyökölt a tortába ...

Negyedszer

Legpikánsabb Papó negyedik története ...

Ez idő körül történt, hogy a püspök látogatást tett Papónál.

Ki tudja miért?

Mert hogy ő nem kártyázni jött, az biztos!

Nem is a konyhában fogadta Papó, hanem, kivételesen a szobában.

Jött a püspök úr ... Autón.

Aztán megint.

Gyalog.

Hosszasan beszélgettek. Már be is sötétedett.

A püspök végre felkerekedett. Hallottuk, ahogy megindultak a szobában, ahogy nyíltak és záródtak az ajtók.

Elment.

Papónak eszébe jutott, hogy a látogató miatt nem tudta ellátni a tehenet.

Fogta hát az akasztóról a kalapot és indult ki az ólba.

Gyanút fogott.

Rájött, hogy a püspöki kalap van a fején!

Az ő istállóbeli kalapja meg nem volt sehol!

Szaladt gyorsan.

Rohant a püspök után.

Még szerencse, hogy az most gyalog jött ... Hamar utolérte.

Napokig kacagtunk ...

Hogy szimatolhatott az úton ...

Hogy törhette a fejét? ...

Hogy:

honnan van az az istállószag ?

Tehénfejés

Néztem az ólban Mamát, ahogy feji a tehenet.
Ült a kisszéken. Húzogatta a fityegőket. Jött a tej a kívül vörösre, belül világosra zománcozott zsétárba.
A Bella meg nyugodtan tűrte.

Kis idő múlva a spajzban találtam Mamát. Még mindig a tejjel foglalkozott.

Rám a látottak valahogy nagy hatást tehettek, mert emlékszek, hogy előhúztam a magamét, mondván Mamának: nézd, nekem is van. Mint a Bellának.

Mama rábólintott. Csinálta tovább a dolgát.

Én is mentem a dolgomra.

Később a tyúkólak udvarán láttam Mamát újra.

Valahogy megint inspiráltak a tyúkok, meg a kakas, mert rákérdeztem újra: Mama, neked is van?

Hát persze, mondta ő komolyan ...

Észrevettem, hogy az egyik kezét bedugta a köténye alá, oldalról, de nem volt gyanús ...

Azután a másik kezével megfogta az én kezemet és köténye alatt odavezette az eldugott ujjához. Megtaláltam a kisujját.

Úgy látszik megelégteltem a tudakolást, mert abbahagytam a további érdeklődést.

Nem is foglalkoztatott tovább a téma, különben kutathattam volna tovább, például a Buksinál.

Ez csak most utólag jutott eszembe.

Vagy talán az következne belőle, hogy habár a Buksi „családtagnak” számított is, - talán mégsem volt annyira családtag?

Mindenesetre egy biztos:

Mama ügyesen megoldotta a helyzetet.

Mángorló

Habár ismertem, majdnem még a porszemeket is a portán, maradt egy pár dolog ami megtartotta titokzatosságát.

Soha sem láttam például, hogy milyen mély a kutunk. És a mángorló is mindvégig titokzatos maradt a számomra.

Furcsán hangzik még a neve is.

Azonfelül a padláson volt. Márpedig én a padlásra éppen felnéztem, fel viszont nem mentem, mert valahogy nem tudtam elképzelni, hogyan találnék azon a lyukon át fentről megint vissza a hosszú létrára!

Míg rajta áll az ember, addig markolja maga alatt, de visszafelé ...

Még képes lenne eldőlni ...

A mángorlót tehát csak a hangjáról ismertem. Onnan, hogy mikor a döngést, csikorgást hallottam a padlásról, a udvaron állva, akkor azt mondták, hogy az a mángorló.

Hogy mit csinál a mángorló, és hogy azt hogyan csinálja – az sem volt számomra világos.

Csak Anyutól hallottam, hogy: megyek kimángorolni a lepedőket.

De mintha csak azt mondta volna, hogy: megyek őket beszélni tanítani ...

Érdekes módon e titokzatosság nem érdekelt.

Jobb volt a létrán félúton maradni.

Oda aggattuk ugyanis egy ősszel a sok kemény körtét, amit a tűzoltók fedeztek fel valahol a pokorágyi, vagy a zeherjei határban.

Télre megsötétedtek, megpuhultak, cukorédessé váltak.

A szőlőt is el lehetett így tenni.

Sőt, később az a hír is elért hozzánk, hogy a paprika is sokáig eltartható, újságpapírba csomagolva, üvegbe dugva.

A polcok alatt meg, a spajzban, szilvalekvár lapult.

Anyu segédkezett Pokorágyon a főzésénél.

Egy egész teli vödörrel hálálták meg fáradozását!

Mindez kicsiség ahhoz képest, hogy Anyu szerint Tankó papó dinnyét húzott elő Karácsonykor!

Mi minden volt az akkori spajzokban ...

Kenyér

A kenyér mindennapi táplálékunk volt. Sokat fogyasztottunk belőle. Apu legtöbbször az ebédet is egy karéj kenyérrel zárta le.

A kenyeret eleinte nem vásároltuk. Saját kenyерünket ettük. Az aratási búzákból származott.

Anyu, vagy Mama kisteknőben bedagasztotta a tésztát, a leendő kenyeret. Kovász is kellett hozzá és egy kis krumpli ízesebbé tette.

Anyu is meg tudta sütni a sparhét sütőjében.

Úgy, még melegen, kitűnő volt. Ettük, mint a kalácsot.

Azonban vagy sok tüzelő kellett hozzá, vagy nem voltak megelégedve vele, mert az otthon dagasztott tésztát inkább az egyik városi pékségbe hordtuk sütni.

Én a nagy sportkocsiban, nálam a kenyér – és reggel vittük, dél körül meg hoztuk.

Télen ugyanez csak szánkóval.

Meg esetleg egy kutyával a hátam mögött, „akit” útközben szedtünk fel, és „akinek” szintén nagyon tetszett a frissen sült kenyér meleg illata.

Mi már városi, hosszúkás, jól megkelt, ropogós héjú kenyeret sütöttünk.

Emlékszek azonban a pokorági rokoni hagyományos kenyérre is.

Nagy átmérőjű, elég nagy magasságú, hengeres alakú kenyér. Kevésbé átsült héjjal. Többnapig fogyasztásra tervezve.

Nem megy tönkre egyhamar.

Kissé kevésbé kalácsos, de szintén finom.

Jó füstölt szalonnával, kolbásszal – felséges eledel.

Ezek után logikus az ima:

a mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ...

Télen is ...

TÉLI NAPOK

Öltöztetés

Kis konyhánk kevés bútordarabja közé tartozott a dikó.

A dikóról egy kissé tüzetesebb tanulmányozás után akárki megállapította volna egyből, hogy eléggé házilag összeeszkábált szerkezetre emlékeztet. Céljának azonban kitűnően megfelelt. Sőt! Szinte méretre volt szabva. Szépen odaillett a sparhét és a szobaajtó közé. A fal elé, ami mögött a spajz egy része volt.

A fal mellett, a dikó alatt, küszöbszerű valami rejlett, ami arra utalt, hogy ezen a falon ajtó is lehetett, vagy lehetne.

A dikó szépen le volt terítve, és rajta ültünk néhányan, ha néha véletlenül többen voltunk, és nem fértünk el a két hokedlin.

Még el is lehetett rajta „dőlni”. Mondjuk úgy délelőtt, Anyut nézve, ahogy főz. Vagy egyből ebéd után, egy kissé, közben nyomtatónak szánt kenyeret eszegetve.

A dikóhoz kötődik - talán harmadik legősibb – emlékem.

Kora délelőtt lehetett. Álltam a dikó szélén. Mellette, előttem, velem szemben Anyu. Két tenyeremmel előre nekitámaszkodtam. Ő meg igyekezett belerázni engemet a harisnyanadrágomba.

Harisnyanadrágot s fölötte mellényesen vállon gombolódó puha „tyepláki” nadrágot hordtam legtöbbször.

Mindketten örültünk a helyzetnek. Vidám hangulat keletkezett.

Utólag magyarázom: mintha ketté váltam volna.

Én voltam a tömeg, a csomag is, amit bele kellett rázni a gatyába, meg én voltam a partner is, aki a belerázást szintén akarta. És természetesen nem voltam akárki, hanem, Anyunak a gyereke.

Boldogok voltunk az apró, mindennapi dolog sikerétől, meg az adott helyzettől.

Petróleumért

Kiskoromban elég sokat mászkáltam Anyuval a városba. Utólag meggondolva az biztosan muszájból volt. Olyan kisgyereket nem hagyhatott magában, ha nem volt otthon senki.

Mindig kézen fogva mentünk. Befelé a városba az út jobb szélén. Akkor még nagyon kevés autó volt. A járda is hiányzott. Oda sem illett volna. Hisz az út volt, országút, kint a városból, nem pedig utca, valami házak közt.

Így lépegettünk az út porában. Ha szükséges lett volna, beljebb mehettünk volna az árok felé, a füvesbe. Sőt, át lehetett volna menni az árok földek felőli oldalára is. Azt azonban csak évekkel később próbáltam ki. Tavasszal meg ősszel ott a maradék fűzsombékok eleinte jobbaknak látszottak, mint a sáros út.

Így ballagtunk és váltogattuk a témákat.

Már a traktorállomáshoz forduló úthoz, már a sorompóhoz, már a gazdasági iskolához, már a magyar iskolához értünk.

A drogéria, a festékes üzlet bizony messze volt. A főtéren, a katolikus templom háta mögött.

Anyu odaadta a kis pléhkannát. Megtöltötték a nagy hordóból. Én nagyokat szippantottam a furcsa szagokból. Fizettünk és mentünk haza.

Megvolt a nagy bevásárlás, megvolt a séta.

Nem kellett kérdezni, minek a petróleum.

Tudtam, a lámpába, ami ott lóg, a konyhaasztal fölött.

Nálunk is.

Mamáéknál is.

Milyen ellentét!

Ma rá vagyunk szorulva – mindig egy nagy csomó dolgot vásárolni.

De nem kézenfogva ...

Kosárfonás

A mamáék konyhája mintha világosabb, nagyobb, lett volna, mint a miénk. Sokszor kihasználtam, főleg mikor már Kati is megvolt.

Madzagot húztunk ki a konyhakredencüktől a mosdóállványukig, áthajtottuk rajta az egyszínű, eléggé simára koptatott szürke pokrócot.

Így elkerítettük a diványt, ami házunkká vált. Itt játszottunk órák hosszat papát – mamát.

Ismételtük játék keretében a házi teendőket.

Néha, közben Papó csendesen olvasgatott az asztal mellett.

Délutánonként itt nagy nyugalom volt, minden zörejt meg lehetett hallani.

Egyszer csak valami csörrent a kredencnél.

A széle és a fal közé rakosgatta Mama a papírokat, amikbe az üzletben vásárolt áruk voltak csomagolva. Fölhasználta őket még egyszer, a Gatyti tízórásaiinak csomagolásához, esetleg tűzgyújtáshoz, vagy tyúk perzseléséhez.

Egér! – határoztunk rögtön. Egyből felébredt vadászösztönünk. De végül aztán csak Mama vadászott. Nagy élménye lett belőle. Az egér, miután felderítette, felszaladt ruhája ujjába.

Kivételes eset volt. Az egereket sikerült bentről távol tartani.

Telente, Míg Kati nem volt, Papó szórakoztatott.

Fonta a vékony, hajlékony, előre beáztatott, megfelelő fajtájú fűzfavesszőkből a kosarakat. Hosszúkásakat, oválisokat, kisebbeket, nagyobbakat. Krumplinak, almának, lucernának.

Vastagabb pálcákból megszerkesztette vázukat, néha meg is faragta őket. Azután kitöltötte falukat fonással.

Nem is volt olyan könnyű szép formás jószágot formálni – mármint nekem.

A kosarakat bőven használtuk. Többször kellett őket gyártani.

Egy ízben Papó még az anyagukat is otthon termelte. A csűr mellett. Ezzel azonban hamar fölhagyott.

A kefék tovább kitartottak, néha azonban azok is elkoptak.

Papó belefogott. Kiválasztott fából kézbe illő darabokat faragott, szabályosan számtalan apró lyukat fűrt beléjük, melyekbe lósörény szőrét húzta.

Minden fonatot megerősített erős, szurkos viasszal megkent fonállal.

Évekig megint volt mivel tisztítani az ünnepi fekete nadrágot, vagy fényesre boksolni a cipőt.

Mama sem maradt tétlen. Rongyokból négyszögeket nyirbált és nagyon szép, jó meleg takarót varrt belőlük.

Később meg megkoptak a pokrócok. Hát újakat szöttek helyükbe. A hozzájuk való rongycsíkokat mindnyájan gyártottuk.

Új pokróc lett a régi rongyból.

Apu revizor

Az első években Apu szinte soha sem volt otthon. Kereste a pénzt. Akkor én azt még nem tudtam, nem tudatosítottam. Habár biztosan megmagyarázta Anyu, különben érdeklődtem volna felőle.

Én akkor az egészből csak azt láttam, hogy elvégeztük az egésznap teendőinket, meg is vacsoráztunk, a konyhában ültünk az asztalnál, hokedlin. Égett a petróleumlámpa.

Köröskörül koromfekete sötétség, abszolút csönd.

A már nem rakott sparihéton félretolva ott volt a vacsora egy része. Fazékban. Várta Aput.

Néha meg is érkezett – addig, míg én ébren voltam.

Ült a veranda felőli hokedlin.

Anyu kiszolgálta, keze ügyébe rakott mindent.

Nyelte Apu a paprikás rizst kenyérrel – ectes hagymával ízesítve ...

Egyszer, vasárnap kora délelőtt lehetett, jött Apu haza autóval, be az udvarba.

Kinyitottuk a kapu nagy szárnyát is.

Engemet beültetett a térdére, hogy kormányozzam be az autót.

Nagyon meg voltam elégedve.

Hoznom kellett a kombinált fogót a pincéből. Biztosan kellett valamihez.

Mint mondták, Apu akkor revizor volt. Kora reggeltől késő estig járta a messzebbi falvakat is.

Akkor – és még sokáig – természetesen a szombat is munkanap volt.

Apunak az egyik esti megtérte nagyon örömteli, nagyon emlékezetes lett.

Társsal jött. Egy szimpatikus farkaskutya gömböccel.

Buksinak kereszteltük. Örökölte fehér elődjének a nevét.

Bújt a dikó alá, lépegetett a lábakhoz dörzsölődve.

Nagyon jól ölben lehetett hordani. Sokszor aztán együtt bukfenceztünk le a lépcsőn.

Buksi egy – kettőre megnőtt.

Családtaggá vált, „akire” mindig lehetett számítani. „Aki” alaposan kivette részét jóból is, rosszból is.

Nagyon sokszor egyedüli segítőnk volt.

Levél Tankómamának

Tankómama a mi Tankó mamánk.

Az én távoli nagymamám.

A közeli nagymama volt a Mama, a távoli a Tankómama.

A Tankó mamával az valahogy úgy volt, mint a revizor Apuval. Hallottam, hogy létezik, de nem ismertem.

Apu legalább néha este és vasárnaponként jelen volt, de Tankómama soha sem.

Nem láttam. Nem láthattuk.

Éveken keresztül valahogy hozzászokhattam hogy van is meg nincs is. Ez lett a normális.

Időnként, ahogy esténként ültünk a petróleumlámpa alatt, Anyu levelet írt Tankó mamának.

Én figyeltem. Mintha én is dolgoznék.

A végén aztán mindig valamit hozzárajzoltam.

Egyszer Anyu nagyobb alkotást szánt nekem is.

Egy egész oldalra rajzolhattam.

Vettem a színes ceruzákat és rajzoltam.

A tükrünket.

Az alja fiókos. Barnára fényesített fa. Az jól sikerült.

Fölötte a tükör. A tükör „színtelen”, „átlátszó”, világos. Vettem hát ...

- a sárga ceruzámat. Más még úgy sem illett hozzá ...

Rajzoltam. Rajzoltam volna, csakhogya petróleumlámpa is sárgán világított!

Az én sárga vonalamból nem lehetett látni semmit! Megrajzoltam hát a tükröt emlékezetből ...

Anyu megvigasztalt, hogy majd nappal lehet lesz látni, megnézni.

A tükrön volt még egy szobor. Talán kutya akart lenni. Azt is megrajzoltam.

Csodák csodája ... Nem a láthatatlan tükörrel lett a baj, hanem a szoborral.

Mindenki egérnek látta ...

Egyedül

A lenti ház néha nagyon alkalmassá vált elmélkedésekhez. Néha, főleg télen, este felé és éjjel nagyon el volt szigetelődve. Amikor a nyári sétálók és munkások otthon melenkedtek.

El a várostól a legközelebbi család, a Kispusztán, vagy egy kilométerre volt. A város felé az őrház pedig szintén néhány száz méterre. A következő családdal ...

Aztán senki. Csak mi.

Neni és Gatyi néhány kivételtől eltekintve csak éjjel jártak haza. Sokszor a falusi revíziókból Apu is.

Így aztán, ha úgy esett a helyzet, hogy Mama mondjuk ment meglátogatni a Tornaljaiakat, Papó pedig a városi barátait, akkor a téli sötétségben délután fél négytől csak Anyu meg én csücsültünk együtt, no meg kint a Buksi.

Nekem persze még nem voltak meg az éveim hogy ilyen helyzetből kifolyólag féljek. Azon felül Anyu jelenléte abszolút biztonságot adott.

Számára azonban ezek az esték nem lehettek valami kellemesek.

Annak ellenére, hogy egy fokkal jobb, ha valamire, valakire gondunk van, mint ha egyedül volnánk.

Egy ilyen estére emlékszek, legalább is egy részére, - ha nem is történt semmi sem ...

A szobánkban voltunk, a kályha közelében. Biztosan automatikusan, hisz estefelé, ahogy az alvás ideje közeledett, befűtött Anyu a szobában, a konyhában meg aztán lassan hagytuk kialudni a tüzet.

A szoba nagy volt, meleg tehát fönntartózkodáshoz csak a kályha közelében lett.

Amúgy elég sokat kellett a szobai kályhánkkal piszkálkodni, mivel a szobák alá nem volt pince készítve.

Ücsörögtünk hát a kályha körül, beszélgettünk.

Biztosan megint szívtam magamba a sok tapasztalatot.

Mi gyerekek ugyanis inkább segítőtársaik voltunk, a magunk képességeihez mérten, az öregeknek, mintsem hogy bolondoztak volna velünk.

Társalgás közben persze akkor nem volt semmiféle keksz, vagy cukorka.

Hanem, Anyunak ötlete támadt. Megyünk, eszünk egy kis karalábét, mondta.

Hozott egy szelet karalábét.

Eszegettük. Gondtalanul.

Nagyon meg voltam elégedve.

Nem hiányzott semmi.

Mosakodás

Ha valaki abból a szemszögből nézte volna élethelyzetünket, hogy a lenti házban nem volt benti öblíthető WC, sem vízvezeték, de még fürdőszoba sem, akkor esetleg úgy ítélkedhetett volna, hogy hadilábon állunk a tisztasággal, a tisztálkodással, a higiénéiával.

Ennek azonban a fordítottja az igaz!

Anyu, Mama gondoskodtak róla, hogy mindig minden tiszta legyen. A padló, a bútorok, a ruháink, az edények, ... Minden. Mi magunk is.

Evés után azon nyomban mindent elmostak.

Mosás, szárítás után mindent mentek vasalni.

Vasalás közben meg jól megnézték minden ruhadarabot. Ha hiányzott egy gomb, vagy akadt egy szakadás, egy lyuk – akkor azt azon nyomban megjavították.

Összehajtogatták, eltették a rendbe hozott darabokat.

Mosakodtunk, tisztálkodtunk is szabályosan, kezdve a reggeli mosdással.

Télen persze még sötét volt, ahogy keltünk, ahogy mentünk mosdani.

A tiszta lavórba Anyu még este elkészítette a tiszta vizet a reggeli mosdáshoz.

Mentem hát a szokott módon a lavórhoz.

Meg akartam meríteni kezemet. Tenyerembe venni a vizet.

Hát ... Kemény volt!

Éjszaka befagyott a víz a konyhánkban. Pedig konyhánk minden oldalról körül volt véve más helyiségekkel!

Jót nevettünk a befagyott vízen.

Próbálkoztunk aztán egy másik megoldással.

Nekünk, meg mamáéknak is, olyan sparthétünk volt, melyben volt beépítve sütő, mellette meg, a füstöt elvezető cső felé egy eléggé nagy, kiemelhető víztartály. Ebben főzés, sütés közben jól megmelegedett a víz, például mosogatáshoz.

Most ez a víz sem volt meleg, de legalább nem volt befagyva.

Öntöttünk hát belőle a lavórba, a jégre – és megmosakodtam jeges vízben.

Jól megdörzsölködtem törülközővel.

Egyből teljesen felébredtem, felfrissültem.

Vidáman kezdtük a napot.

Evés

Az evésnek szabályos rendje volt. Nem úgy, hogy kinek mikor mi jutott eszébe.

Nem úgy, hogy valaki akármikor nekiesett volna a kenyérnek és elindult volna egyedül felderítő útra, hogy mit sikerül még hozzá szereznie.

Nem úgy, hogy mondjuk valaki uzsonnaidő előtt felfalta volna a vacsorára hagyott ételmet.

Anyu gondoskodott szabályosan, kivétel nélkül, időben, reggeliről, tízórásiról, ebédről, uzsonnáról, vacsoráról.

Mindamellet, mint kisgyerek, néha nem álltam ellen, ha közbeesőleg Mamáéknál még valamivel megkínáltak.

Történt ez általában, ha néha kivételesen mondjuk Neni este váratlanul hamarabb hazajött.

Nekiállott hirtelen vacsorát csinálni magának. Felvágott egy csomó hagymát, zsírt, kolbászt, szalonnát tett mellé és megsütötte. Ha ott voltam, engemet is megkínált.

A normális vacsorám, plusz ez a zsírosság megtette a magáét. Éjjel becsületesen kihánytam magamat. Szenvedtem, mint a kutya. Anyu részvétellel segített – másnapra neki is megvolt belőle a gondja.

A másik tipikus étel Mamáéknál a tojás volt. Tojást mi is ettünk. Általában keményre főzve. Ők azonban ezt kissé másképp tették. Félig hígra főzték a tojást és külön e célra szolgáló porcelán pohárkába állították.

Szertartásosan feltörték, megpucolták a csúcsát.

Aztán pici kanállal csipegették, közben meg, ahogy lejjebb jutottak, vékonyka kenyércsíkokskákat mártogattak a híg sárgájába.

Mamáéknál még egy tipikus evés volt!

Télen, mikor kezdett szürkülni, Papó bement a spajzba, kihozott egy csomó zöld, az új évben már kissé fonnyadt almát is.

Elővette kését, négyfelé vágta az almákat, kiszedte a magok tokját, aztán még kisebb kockákra, falatokra vágta a darabokat.

Kirakta őket maga elé, - és táplálkozott.

Természetesen megkínált engemet is, ha történetesen náluk voltam.

Alvás

Egészen jól tudtam, természetes volt, hogy mi kinek a tulajdona. Minden fenyegetés, szitkozódás, tiltás nélkül. Nálunk természetes volt, hogy nem babráltuk, nem nyúztuk azt, ami nem nekünk, nem számunkra volt véve, csinálva. Nem rohantunk, mint ma, sok kölyök, szüleik néma jóváhagyásával, - idegen helyen is, kutatni, rámolni, rontani!

Úgy, ahogy természetes volt az is, hogy az útra sincs mit mászkálnom. Nem jártunk tehát felderítő utakra a mamáék szobájába sem.

Aludni is csak vagy kétszer – háromszor ha aludtam náluk. Pedig szobájuk ajtaja közelebb volt a mi konyhánk ajtajához, mint a mi szobánké.

Egyszer, történetesen, csak úgy, hirtelen ötletből, elvittek magukhoz aludni. Én arra nem emlékszek. Anyu mesélte, hogy éjjel aztán vissza „szállítottak” mert erélyesen „követeltem”.

Nagyobb koromban sem szívesen aludtam ott, ha nem volt muszáj. Pedig volt egy csomó nagy dunnájuk, párnájuk. Meg a dupla ágyuk is jó nagy, régifajta volt.

Valahogy nem tudtam náluk a koromsötétben tájékozódni, csak az óra ketyegése után. Aztán a párna, dunna is, - valahogy túl kitömött, túl kikeményített volt.

Aludtam tehát szívesen, minden másfajta vágyakozás nélkül „otthon”, a mi szobánkban.

Kivételt képezett később, ha a nyári vakáció alatt elvittek Tornaljára, Keresztanyuékhöz.

Tornalján természetes volt az ottlét.

Disznótor

Ha a disznócska jól meghízott, és nem jött közbe semmi gond, akkor nem tartogattuk az új évre, de még a két ünnep közé sem, hanem közvetlenül Karácsonyra levágtuk.

Mint mindennek, ennek is megvolt a maga logikája. Egyrészt a sok hús nem romlott meg, mert még következtek a fagyos hónapok. Így a bővebb eleséget szépen el lehetett osztani hosszabb időre is.

Másrészt a Karácsony és Szilveszter meg az új év kezdete igazán örömteli volt, - hiszen csupa finomság került az asztalra.

A disznótort egy csomó munka előzte meg. Már jóval előtte még kedvezőbbre fogták a pusi kosztját – hogy jól hízzon.

Elkészítettek minden kelléket. Fazekakat, teknőket, fűszert, ... Azután megbeszélték az időpontot Sándor bácsival. Ő volt a fő szakértő.

Előző este még mindent számba vettek, nagy mennyiségű fokhagymát készítettek, és csak később, - egészen lámpalázasan mentünk aludni. Mindenki várta a holnapot, ami egy – kettőre meg is jött.

Reggel fazekak csörgésére ébredtem. Még sötét volt, mikor megérkezett kucsmásan, profi késeivel, Sándor bácsi is.

Sándor bácsi, amióta csak ismertem, mindig öreg, de mindig egyformán fiatalosan öreg volt.

Felhajtották a kupicát, esetleg még egy pohár forralt bort, megettek mellette esetleg egy karéj fokhagymás pirítóst, - és indultak.

Kezdődött a nagy haditanács, hogy meg van e minden, elő van e készítve?, - azután, hogy hogyan csalják ki a disznót, és hogyan fogják le ...

Annak persze nagyon gyanús lehetett a hajnali nagyszámú küldöttség, mert még a kukoricacső mutogatása sem indította ki az ólból. Következett hát az erőszak, ami aztán már igazán ellenére volt. Tiltakozott is becsületesen!

Kis idő múlva mégis győzött a túlerő. Ők tudták mit akarnak. A disznó meg nem ment neki gazdájának ... Néha persze megtörtént, hogy Gatyit megzavarta, vagy valamelyiküket elrántotta.

Pár perc múlva azonban élénk visítás jelezte a bent levőknek, hogy Sándor bácsinak sikerült a disznót hosszú vékony késével torkon szúrni, és kell vinni a megfelelő fazekat, amibe felfogták a kicsurgó vért.

Ez volt a bevezető.

A hízót magára hagyták, a győztesek jöttek be. Következett a reggeli. Ehhez, Sándor bácsinak, a friss behozott vérből kellett sütni.

A többi része a családnak azonban már úgy elfajult, hogy ez ősi szokásból már nem kért.

Perzselés

A disznótoros reggelit elmélkedés kísérte, hogy mennyit is nyom ez évben a disznó ... Össze hasonlították a tavalyival, tavalyelőttivel. Megmagyarázták.

Jóllakottan kivonultunk. – Mi, férfiak!

A disznót szalma lángjánál, szalmába fektetve, hogy be ne piszkolódjon, megperzselték. Közben ügyeltek arra, nehogy megégjen, nehogy felhólyagozódjon a bőre, és nagy értekezéseket tartottak arról, hogy itt - ott ezt már nem szalmával, hanem gázlánggal csinálják.

A megperzselt pusit a megfelelő késekkel megborotválták, megkaparták, amely művelethez az odakészített bő fadézsából sok forró vizet igényeltek. Itt már bőven segédkeztem én is. Azonfelül olyan összekötő szerepet kaptam. Rohantam az üzenetekkel az asszonyokhoz a konyhába. A konyhából meg hoztam a kért holmit, esetenként meg a forró fűszerezett forralt bort, teásbögrékben. Erre is szükség volt, hogy a munka ne legyen hosszú, egyhangú, és hogy a fagy ne bántsa annyira az embereket.

Hátára fektették a disznót, négy lába az égnek!

Lehúzták a körmeit és végig felvágták a hasát.

Sándor bácsi kínálta a disznó füleit, farkát, de már ez sem volt kedvünkre.

Következett a belső szervek kiszedése, megfelelő vajlingokba rakása. Ezekről aztán már az asszonyok gondoskodtak.

Aztán szétszedték a disznót oldalaira, combjaira, úgy, hogy azokat be lehessen vinni, és a verandán, külön erre a célra szolgáló asztallapon lehessen tovább feldolgozni.

Közben váltás történt. Az asszonyok közül került ki valaki az udvarra. Mosni a beleket.

Pihenőre csak délben került sor, mikorra elkészült az ebéd is. Zöldséges húsleves csíkokkal. Sült szintisza pecsenyehús krumplival, savanyú uborkával. Később kolbász, hurka. Megízlelni, hogy milyen. – Hogy kitűnő!

Délután folyt a munka tovább.

Kiválogatták, kiszabták a füstölni való szalonnákat, az eltevésre szánt gerincet, sonkát, - miközben nagy elmélkedések folytak, hogy mit mennyire szedjenek meg. Hogy sonka is maradjon, meg kolbász is legyen. Kiszabták az abárolni való szalonnát is.

A maradék hús kis darabokra vágódott, daráltuk be a kolbászba.

A szívből, májból, tüdőből a hurkába került – főtt rizzsel.

Apu ügyelt rá, nehogy sok bőr, porcogó is kerüljön oda.

Véres hurkát nem csináltunk, és gerslit sem raktunk bele.

Következett a „sajt” – a disznó gyomrának a kitömése, fűszerezett vékony, de nagyobb darab szívvvel, hússal, ...

Egészen belejöttünk ...

Füstölés

Estefelé elkészült az összes kolbász. Ez mindig „kevés” volt ... Az összes hurka.

A szalonna és a hús be lettek rakva nagy teknőbe, jól besózva.

Az abárolni való szalonnát, és néhány darabot a füstölni valóból is megfőztek.

Ugyanúgy a sajtot – amit aztán kővel lenyomattak, hidegre tettek.

A tenyéryi, vagy kisebb – nagyobb zsírszeletkéik ki lettek rakva a nagy asztallapra, másnapra, nehogy bemelegedjenek, nehogy bebüdösödjének.

Végre jött a vacsora. Mint az ebéd, de legtöbbször még kibővítve. Töltött káposztával is. A sok munka közepette Anyu, Mama még ezt is győzték.

Folyt az evés, a vidám beszéd, a heccelődés.

Mindenki elégedett volt, mindenki örült, hogy mi mindent sikeredett elvégezni, mi mindenünk lett megint.

Későn este engedték el Sándor bácsit, persze a rokonságnak szánt „kóstolóval”.

Másnap felszeleteltük apró kockákra a zsírnak valót. Óvatosan, lassú tűznél kisütötték, nehogy odaégjen. Lett tepertő, olyan tartaléknak, mikor az érdekesebb dolgok már majd elfogynak. Meg zsír – egész évre.

A megfőtt szalonnákat bepaprikázták, sózták, fokhagymázták. Néhány darab a kolbásszal, sajttal együtt a füstre kerül rövidesen belőlük.

Következett a nagy takarítás.

Széthordtuk a rokonságnak, az ismerősöknek a sok kóstolót. Sok helyre húst is, de legalább is kolbászt, hurkát. E nagy osztzkodás is ésszerű volt, mert ha aztán máskor az illetők vágtak, mikor már nálunk elfogyott ez élelem, akkor azok küldték vissza a kóstolót. Hűtőszekrény sem kellett ... Nem is volt.

Ezek után már csak a besózott húst kellett megforgatni, és főleg a kolbászt füstölni.

A füstölés művészet volt. Néhol nem jól füstöltek, megromlott a kolbász. Másutt kigyulladt a füstölő, megégett a kolbász ...

Papó az udvaron, földbe vájt lyukban tüzelt, onnan szintén földbe vájt, betakart árkocsán vezette a füstöt, a távolabb, deszkából tákolt füstölőbe, melyben egymás mellé volt akasztva a sok rúd, sok szál kolbász.

Nem volt jó sem a kicsi, sem a nagy tűz, és az íz miatt csak bizonyos fákat lehetett égetni, fűrészpor adagolásával.

Az eredmény kitűnő lett.

Beadás

Szokásainkhoz képest későbbi találmányunk volt: megfőzni a füstölni való szalonnát is, besózni, bepaprikázni, és csak azután megfüstölni.

Nagyon ízletes volt, sokáig elállott és végképp nem volt rágós.

Olyan kétújjnyinál vastagabb szalonnákat soha sem hagytunk.

E szép és fontos munkát, a disznótort, a belőle kifolyó örömet a rendszer sokszor mérgezte, rontotta. A beadásokkal.

Így találkoztam egyenesben először azzal, hogy valami a mi természetes, logikus életünket akadályozni, befolyásolni akarja.

Persze akkor az csak kicsit foglalkoztatott, magam még nem értettem, környezetem meg kímélt az ilyen információktól.

A meghizlalt pusiból egy részt egyszerűen be kellett adni. Úgymond az államnak. Vagyis inkább az éhenkórászoknak ...

Itt nagy spekulálásokra került sor. A normális nép például a bélközi zsírt csak szappanfőzésre használta. Szerencsére az államnak azt is oda lehetett adni. Alkalmazottai, az „öntudatos” léhűtők mulyák voltak az ilyesmihez.

A normális nép restellte a dolgot, de hát mit tegyen, - ha nyúzzák ...

(Évtizedek múltán, ahogy rokonságba kerültünk egy gazdag családdal, a disznótort segítség fejében nagy lelkesen felajánlották Anyunak a bélközi zsírt! Anyu nagyon megalázottnak érezte magát! Nem számított erre. A mi „szegény”? családunkban így nem gondolkoztunk, nem cselekedtünk. Meg nem tettük volna, - mert volt tartásunk!)

Máskor be kellett adni az „államnak” a pusi hátából egy nagy darab bőrt.

Ez baj volt, mert onnan jött ki a legjobb szalonna. No és már most milyen a bőr nélküli szalonna?

Se kinézete, se tartása!

Fel sem lehet akasztani becsületesen, - tároláshoz, a pincelejáratba!

Igyekezett hát a nép, disznótort előtt feketén, a vágóhídi alkalmazottaktól bőrt vásárolni. Azok ellopták. Kerestek rajta.

Némelyik disznó kétszer, lehet hogy többször is belekerült a kimutatásokba ...

Épült a szocializmus szegényháza, hogy évtizedek múlva összeomolhasson.

Épült hazugságra, csalásra, becsületes emberek bosszantására, léhűtők felemelésére.

Karácsony

A Karácsony kis hírvivője, hírhozója a Mikulás volt.

Délután Anyunak be kellett menni a városba. Vitt engemet is. Tocsogtunk a locs-pocsban. Volt egy kis hó, hozta már a tél hírét, de még olvadt.

A városban már sült gesztenyét árultak. Frisset, meleget, szagosat. Papírból kúp alakra sodort „skarnyicliban”. Anyu vett egy keveset. Eszegettük, ízlelgettük, és hogy mit is vásároltunk, - nem tudom.

Lehet, hogy éppen ajándékot, - titokban.

Hazamentünk. Ki tettem a szobaablakba a cipőmet. A Mikulás csak este jár, mondták, csináltuk hát a dolgunkat.

Egyszer aztán valaki rájött, hogy: hátha már volt? ...

Mentem, és örömmel előbányásztam valami nyalóka félét.

Majd még biztosan jön – mondták.

Este aztán igazán jött. Mikor már többen otthon voltak.

És bővebben is adakozott ...

Akkoriban egy zacskó cukorka nagy ajándéknak számított. Hát ha még más is volt mellette!

Így már nyugodtabban lehetett várni a Karácsonyt.

A sok – sok Karácsonyból egy tipikusat csinálva az így nézett ki: Megettük, mamáékkal közösen a vacsorát. Lévéen reformátusok, nem böjtöltünk, nem szaladgáltunk képmutatva halak után – hanem nyugodtan jóllaktunk füstölt oldalassal, krumplival, dinsztelt káposztával.

Ki – ki megtörölte bajszát – már akinek volt, és mentünk megnézni, járt-e már a Jézuska ... Természetesen járt ... Nagyon ügyesen, hiszen majdnem plafonig érő, nagy feldíszített fenyőt csempészett be magával.

Meggyújtották a karácsonyfán az igazi gyertyákat, néhány csillagszórót – és fénylett, ragyogott rajta minden.

„A jó Jézusát!” kiáltottam állítólag egyszer, kezemet széttárva, csodálkozva – amin az egész társaság nagyot derült.

A kisebbségi faautócska után egyszer két morze műszer kukult a karácsonyfa alatt. Piros műanyag doboz. Kintől a billentyű, meg a morzeábécé, belül négyzetes elem. Két dróttal kellett a két műszert összekapcsolni és lehetett távírozni.

Lehetett, főleg Apunak, aki ismerte az ábécét katona korából.

Ki is használták karácsonyi ajándékomat – a felnőttek. Később nagyon sokáig én is, miközben Apu segédkezett.

Sí

Még nagyobb ajándék is akadt, - Karácsonyra.
Egy sítalp.
Ki is használtam többször, sok derült, napsütéses időben.
Udvarunkról rá lehetett látni az Akasztóhegyre.
Szem előtt voltam hát két – három kilométeres távolságból is.
Sajnos nem volt partnerem, akitől többet eltanulhattam volna.
Apunak felszerelésre nem jutott.

Karácsony esténként boldogan mentem aludni, szippantgatva a fenyőgyanta, meg a gyertyafüst illatát.

Az ünnep első napján jó volt, hogy mindenki nyugodtan pihent.
A sok zsíros nehéz étel után jólesett az ebédre tálalt könnyű zöldséges, nem zsíros húsleves csigával.
Csigával, amit napokkal azelőtt este készítettünk többen együtt, olyan időkitöltő hasznos szórakozásként. Orsóval. A bordán. Levestészta kockáiból.

Közben eltűnt a locs – pocs.
Örültünk a nagy hónapnak.

ISMÉTLŐDÉS

Cicasapka

Ősz végétől úgy Húsvétig áttértünk téli öltözékre. Az én uniformisom a lent összeszűkülő vastag posztó sínadrág, és a hozzá tartozó bakancs volt. Minden nap. A sínadrág általában kék, a bakancs barna volt. Főleg később, mikor Apu már tűzoltóskodott, az ő ingyenes uniformisaiból spórolt, onnan kerülgetett ki az én nadrágom, sőt még az Anyu kabátja is ... A sínadrágot természetesen húzentrágli tartotta, ami derékban kényelmes volt, míg le nem kellett a gatyát tolni.

Ruháim bő szabásúak voltak, nem csak a kényelem miatt, hanem hogy jó sokáig hordhassam őket.

Mivel nem volt mire váltani, nagyon ügyelni kellett rájuk. Be ne nedvesedjenek, be ne sározódjanak, ki ne szakadjanak ...

Az erős, orrán, sarkán megvasalt bakancssal elégedett voltam, csak az bántott, hogy soha sem kaptam pántos, kapcsos kivitelben, mert az valamivel drágább volt.

Ez a bakancs szolgált mindenhez. Helyi közlekedéshez otthon, vagy a városban, sízéshez, sőt – egy időben korcsolyázáshoz is.

Sokkal úribbnek is tartottam, mint abban az időben még használt, mamuszra húzott cipzáros gumikalocsnit.

Kiegészült ez az öltözet még a harisnyanadrággal, a bakancs fölött lehajtott, havat be nem engedő, vastag puha fehér zoknival, trikóval – amit kisingnek hívtunk, puha flanel inggel és vastag puha szvetterrel.

Kintre még télikabáttal, sállal, kesztyűvel.

Soha sem hiányozhatott a sapka.

Egész kiskoromban nagyon szerettem a cicasapkát.

Kényelmes, puha, nem tipikus és jó meleg volt.

A cicasapka több volt mint sapka.

Kinézetre és használati tulajdonságaiból kifolyólag is mesteri alkotás. Az „embernek” erőt, öntudatot, biztonságot is adott!

Anyu szerkesztette fehér angóranyúl puha szőréből.

Felül a füleknél szögletesre, a homloknál ívesre, alul bekötősre.

Amolyan nyusziis fajtára.

A cicasapkát még Kati is örökölte.

Kitűnő ötlet, kitűnő alkotás volt!

Görhő

A tél vége felé, mikor már a hó sem volt olyan új, olyan puha, olyan tiszta, - mikor már a disznótoros jobb falatok elfogytak, a többi meg már meguntuk, - kissé zavartan, tanácstalanul bolyongtunk a házban. Főleg délután.

Ilyenkor, legtöbbször Mama gondolt egyet.

Átirányított bennünket a pusik meg a tyúkok kosztjára.

Egyszerűen főzött egy fazék morzsolt kukoricát. Vízben. Puhára.

Szedett ki belőle kistányérra, megszórta porcukorral, - és kész volt a csemege. Ezt az elemózsiát nem kanállal lapátoltuk magunkba nagy mennyiségben, hanem legjobban ízlett két ujjal csipegetve, mindig kiválasztva azt a szemet, amelyik legjobban kínálkozott.

Közben lehetett tanulmányozni, hogy hogyan válik le az átlátszó keményebb, megpattant haja.

Néhány hétre a főtt kukorica után délutáni csemegéhez jött a görhő. Ezek kukorica őrleményből készült, tepsire csapott, ott keményre sült, nagyobbyszerű, csámpás, ellaposult bogácsákra emlékeztető édes eledelek voltak.

Valami kezdetleges kalács – próbálkozásnak lehetett őket felfogni.

Minden esetre – új alkotás volt, elterelte figyelmünket egy ideig az unalmas hosszú télről.

Egy – egy görhő elpusztítása elég becsületes munkát jelentett. Jó sokáig lehetett rágicsálni és nem nagyon akart belőle az ember sokat enni ...

Érdekes, hogy a céklát, ami még számba jöhetett volna ilyen téli újításnak is – nem vetettük, nem „ismertük”.

Vonat

Elszaladt a négy jelképes évszak, sok tipikus, jellemző tartalmával. Maradt azonban még sok minden, ami többször is ismétlődött. Például a vonat.

A sínek, a Szombatból Jánosi és Feled felé vezető vonal szerencsére jó messze voltak ahhoz, hogy nehogy zavarja álmunkat a zakatolás, de elég közel ahhoz, hogy minden járatot észrevegyünk.

A felnőttek akármikor tudták és sokszor mondták is, hogy megy ez és ez a járat. Például: megy a félötös vonat.

Időnként e szerint állíthatták be az óráikat.

Általában azonban az otthon maradtak számára nem sok szükség volt óra mutatta időt ismerni. Folyt az idő a többnyire megszokott munkák végzésével. Szükség esetén meg észre lehetett venni a Nap állását, az árnyékokat, a lehülést, a szúnyogok megjelenését, a harmat felszívódását, és még sok minden mást.

Jó volt a vonat egyet pihenni is. Mondjuk kapálás közben főlegyenenedni és megnézni a vonatot. Esetleg integetni is az utazóknak (amit azok ilyen távolra nem nagyon láthattak ...).

A gyerek meg tanulhatott számolni. Megszámolhatta a vagonokat, a „kupé”-kat.

Kisgyereknek az bizony szép teljesítmény volt, mert néha bizony alig akart vége lenni a gőzmozdonnyal húzott tehervonatnak ...

Nyáron imitt – amott a sínek mellett kigyulladt a tarló ...

Majdhogynem olyan gyakori, mint a vonat járása, volt nálam a szájkipattogás.

Ha valami kitűnő falatból hirtelenebbül, vagy többet ettem, - mondjuk lekváros derélyéből, - akkor egyből kipattogott a szám. Azután elég nehezen, sokáig múlt el.

A szépséghiba mellett bizony eléggé fájdalmas is volt.

Kissé felejtette ezt is, ha nyaranta, vasárnapokon kimentünk főleg Anyuval hintázni.

A Fötérről a Pokorágy felé vezető bekötő út az állomás után, a sínek fölött akkor még nem létezett.

A mostani úttól az állomás felé még meg volt a régi temető nagy darabja, a másik oldalon meg a liget.

Homokozóval és sok nagy hintával.

Néha összefutottunk ott az ismerős családokkal is.

Mi gyerekek hintáztunk, már megtanultuk magunkat hajtani is, az anyuk meg leültek, beszélgettek.

Tök

A tök „különleges jószág” volt.

A kukorica között bujkált és egészen jól érezte ott magát. Általában hosszában végig a földön, közel a szélekhez babot ültettünk a kukoricába, középre meg, megint végig, tököt.

Egy ízben lapos szemű borsóval is kísérleteztek a szélen, de valahogy nem győzhette meg a felnőtteket, mert a kísérlet aztán nem ismétlődött.

Babból sok volt, fehér és tarka Erzsibab is – és külön a zöldbab, a zöldségnél. Egyszer a nagyszemű, puhára főzhető „amerikai bab” izgatta a „gazdákat”. Olyan volt mint a foltos kutya, mintha fehérbabból és tarkababból kombinálták volna össze.

A tök mégis különlegesebb volt.

Előbb lassan nőtt. Aztán irtó hosszú indái, nagy levelei kerekedtek. Különféle terméseket nevelt. Szára szúrós volt.

Ha a fiatal tök héját megkarcoltam bicskával, akkor csurgott a nedve.

A héjba vágott műalkotás viszont szépen kiforrott, bizonyítva ősszel az előző látogatást.

Tökből mindig nagyon sok volt és sok hatalmas is akadt köztük.

Már nyáron kezdtük őket szedni. Hosszú késsel kettévágtuk, kiszedtük a furcsán csuszamlós belét, néha különválasztottuk a magvakat és daraboltuk, vagy reszeltük, gyalultuk a tököt a disznóknak. Néha meg is főztük nekik.

Az igazi tökszezonra kukoricatöréskor került sor.

Egész halom lett belőlük az udvaron. Ez volt az egyik nagy készlet a disznóneveléshez.

Annyi volt belőlük, hogy a felnőttek nem haragudtak, ha egyet – egyet kivájtam, szemeket, orrot, száját vágtam bele. Gyertyát gyújtani benne – napközben, nem nagy értelme volt.

A tök volt a disznótök. Az embernek való tök meg az úritök.

Azt hagyni kellett, hogy jól megnőjön, jól megkeményedjen és megcsípje a dér, a fagy.

Télen aztán, főleg görhőaktuális időben tenyérenyi darabokra vágtuk és megsütöttük.

Sárgának és édesnek kellett lennie.

„Jó parázs” – mondták némelyik sült szeletre az öregek, - azokra, melyek könnyen darabosan törhetőek voltak.

Kukoricaszár

Meglepődve tapasztalom, hogy a kukoricának jóval nagyobb szerepe volt életünkben, mint ahogy az annak idején tűnt.

Talán azért, mert szerepe szétszlott lényegében az egész évre.

Tavasszal már elő kellett készíteni a földjét. Legyen egyenletes, porhanyós.

Aztán kapával kézzel elültették. Majd megkapáltuk, kiegyeltük.

Mikor kellett, újra megkapáltuk.

Nyáron törtük magunknak – csemegének.

Meg játszhattam közte. Meglátogathattam benne a babot, tököt, hogy hogyan nőnek.

Ősszel aztán törtük a kukoricát főleg a disznó, részben a tyúkok neveléséhez.

A szárított csövek, szemek kitartottak a következő ültetés, vetés idejéig.

A termésétől megfosztott, száradásnak induló kukoricaszár esetleg még tovább fölhasználható lett volna. Azonban, főleg mikor már nem volt tehén, fölösleges volt a további fölhasználásról elmélkedni.

Olyasmi meg, hogy valami fedéséhez használjuk, meg sem fordult a Papó fejében. A felnőttek elve volt, hogy mindent a lehető legjobb minőségben készítsenek. Tehát anyagból is jót, megfelelőbbet használjanak. Így a peconak is cserép teteje volt. Nem szalma, nem nád, nem deszka.

Ősszel tehát még egy munkánk akadt. Szépen, kapával, tövénél kivágni a kukorica szárát. Vagy kihúzni, de kevés földdel, gyökerestől. Ez nehezebb, de jobb megoldás.

Az eléggé száraz szárat halomra kellett rakni, úgy hogy eléggé átjárhasson köztük a levegő, és később be lehetett gyújtani.

Igazgatni, piszkálgatni, irányítgatni a tüzet, az már olyan „kisfőnöki” teendő. Nem is tartja az ember munkának.

Ha akad hozzá kedv, no meg krumpli – akkor még krumplit is lehet mellette sütni. Az persze néha megég, piszkít, de annál jobban ízlik a természetben.

Egyszer egy ötletet kaptam, valamit hallottam a fémolvasztásról, meg láttam a traktorállomáson a kovácsokat ... Én is megyek vasat lágyítani! Találtam egy, - vagy tizenöt centiméteres vascsövet. Bedugtam az égő, füstölgő kupacba.

Jó idő múlva egy bottal kihúztam, úgy, hogy a bot vége kissé belement a csőbe. Felemeltem és szaladva vittem be az udvarba. Egy zsombékon megbotlottam, meginogtam. A cső is a bot végén.

Egy pillanatra megtámaszkodott a vége, az orrom alatt, közel hozzá, ahol valamikor a gereblye szájon vágott. Valóban forró volt. De hogy lehetett volna e kovácsolni, azt már nem próbáltam.

Elment tőle a kedvem.

Osztozkodás

Az állandóan ismétlődő események közé tartozik családunk történetében az osztozkodás is. Annak ellenére, hogy nagyon komolyan tiszteletben tartottuk, hogy ami a másé, vagy amit más használ, amivel más dolgozik – azt mi ne használjuk, ne babráljuk, annak ellenére figyelemmel kísértük, hogy mindenből jusson másnak is.

Nem létezett, hogy ha valamiből kevés volt, azt mi gyorsan megettük volna, míg a többi nem volt otthon. Nem létezett, hogy például a vasárnapi kalácsot gyorsan habzsoltuk volna, hogy nekünk több jusson belőle.

Osztozkodtunk.

Kivételt képezett a helyzet mikor mondjuk szombaton délután hazajött munkából Neni, és még az udvaron megkínált egy stolverkkel. Egy darabbal. Kivételt képezett, ha elvéve kaptam egy szál „medveszart”, vagy Papótól egy sodrott cukorrudacskát, hogy az az enyém.

A kivételek kivétele volt az egymás mögé rakott haslerkikből csomagolt rudacska.

A cukorka ritkább volt, mint a fehér holló.

A legrégibb fajta, melyre emlékszek, - mintha édes, barnás, kocka alakú jégkristályok lettek volna egymásra tapadva.

Évekkel később dekára árulták a nagy „gumicukrot”. A színes, vagy kétcentis alapélű zselé szerű kockákat.

Ettől jobbak voltak később a kis gumicukrok.

Sok víz lefolyt a Rimán, míg bekövetkezett a helyzet hogy egyszerre kaptunk egy egész zsaku (tíz deka!) cukrot. Ritkán történt meg.

Ez azonban egyből osztozkodás, igazságos, egyenlő osztozkodás tárgyává vált. Nem csak kínáltunk belőle, - elosztottuk!

Ha ilyenkor például történetesen Apu nem volt otthon, akkor eltettük neki a részét.

Kissé többször előfordult, hogy krumplicukorhoz jutottunk. Általában nem egy táblához, hanem egy szelethez.

A tábla nagyjából olyan volt, mint a tízdekás csokoládé. Színe sárga, rózsaszín, zöld, fehér, barna volt – az íze szerint. A sárga egy kis jóakarattal citromízű, a rózsaszínű úgymond narancsízű volt.

Legjobban ízlett a ritkábban előforduló barna „csokoládé” krumplicukor.

Az egész tábla sekély barázdákkal öt szeletre volt osztva, öt szeletre volt törhető. Mi, ha ilyen szeletkét kaptunk, azt is elosztottuk.

Hogy a nekünk jutó falatka többet mutasson, még több apróbb darabocskára vágtuk. És hogy tovább tartson: papírból dobozt készítettünk cukorkadarabkáinknak.

Puska

Egész idő alatt robotoltunk a földön, meg a ház körül. Eszerint földművesnek vagy állattenyésztőnek készülhettem volna. Számomra azonban ez nem volt szakma, mert ez otthon volt. Ehhez nem jártunk másüvé, „munkába”, gyárba, ...

Láttam még a kocsisokat, ahogy ültek a bakon. Pipázva. Mögöttük a púposra rakott szekér. Húzták a lovak.

A kocsisok alhattak is. Ez sem „munka” ...

Láttam még a vonatokat. De olyan messziről, hogy a mozdonyvezetőt már nem ...

Maradt hát a katona. Ezeket láttam egy csomó képen, egy csomó könyvben. Lehet, hogy ezért, egy időben mintha katona akartam volna lenni.

No most, mikor néz ki a katona katonának? Hát, - ha puskája van. Valahogy így érlelődhetett meg bennem a gondolat, hogy jó lenne, ha volna puskám.

A puskához másfajta utak is vezettek.

A pincében a mindenféle szögek, csavarok, szerszámok között egy csomó kisebb – nagyobb töltény, golyó hevert.

Ha meg a pecora másztam kívülről a kislétrán, vagy ha bele mentem, mondjuk szecskát vágni az állatoknak, akkor egyből eszembe jutott a beszéd, hogy lehet, hogy a peco alatt puskák vannak elásva! (Lehet hogy vannak, ha ott nem, akkor az ól, pince, vagy a csűr alatt ...)

A puskát meg is kaptam, Nenitől, nagyjából biztosan azért, hogy Anyut bosszantsa. Ez volt a bicikli mellett a család második nagy befektetése belém.

Első nap a puska nagyon kelendő volt.

Apu és Gatyí a kúttól az ól ajtajára szegezett, vaddisznót ábrázoló plagátra célba lőttek vele.

Később én hordtam. A verebeket nehéz volt eltrafálni. A csirkét a kukoricásban viszont igen. Volt is baj, mikor vasárnapra éppen azt vágták le, és megtalálták combjában a sörétet!

Még könnyebb cél volt az ablak! Belelőttem az ól ablakába – és nem tört ki! Nyugodt szívvel lőttem hát a veranda ablakába is. Csodák – csodája, - az kilyukadt! No nem lett baj, - míg szürkületkor, mikor már kevésbé látott, Papó el nem húzta jobban a függönyt ...

Ezért sokáig orroltak. De hát nem oktattak ki előre ...

Hogy ne otthon vadásszak, Gatyí kivitt a kis erdő-„oázisba”, a Barátkúthoz. Ott nem volt mit löni, de azért betöltöttem, közben valahogy meghúzhattam a ravaszt, mert a cső felvágódott és kirepült a sörét. Gatyí szerint egészen közel az ő oldalához! El is ment a kedve egyből a velem való foglalkozástól.

Mentünk haza zsákmány nélkül.

Vadászás

Máskor Apu jött velem szerencsét próbálni.

Átmentünk a Rimán.

A réten imitt – amott bokros szigetecskék voltak.

Ott nyúl is lehet – mondta Apu. És biztatott, hogy cserkésszem be!

Cserkészttem, cserkészttem, - de egyikünk se hitte, hogy ott valami nyúl is lapulhat.

Nem is lapult, hanem egyszerre csak teljes nagyságában ott csücsült előttem!

Úgy meglepődtem, hogy a puskámról is teljesen elfelejtkeztem.

Lőjél – kapcsolt Apu, aki messzebb volt.

Bumm! – kiáltottam én egy nagyot, gondolva, hogy az éppen induláshoz feszülő nyúl megijed, és megáll.

Lehet, hogy egy kicsit meg is ijedt, de ez nem gátolta meg benne, hogy el ne szeleljen, úgy, hogy egy pillanat múlva már nem is láttunk belőle semmit sem.

Ezzel vadász karrierem nagyjából be is fejeződött.

Szerencsére.

Bevásárlás

A sok ismétlődő munka, jelenség mellett előfordultak nem ismétlődő egyedi esetek is.

Egyszer réges régen, nedves földben, borult ég alatt, Anyu kapával igyekezett valamit kiszedni a földből. Aztán valami gyökérszerűségre akadt. Bütykökkel. Megtisztította őket sötét héjuktól. Nesze, mogyoró, kínálta a fehér falatot.

Egyedi esemény volt.

Ugyanúgy, mikor egyszer Aput megihlette a barkácsszellem és kemény rajzpapírból fényképezőgépet ragasztott Katinak.

Máskor albumcsinálásra kerekedett kedve. Már elég sok fényképünk volt, és rájött, hogy a klasszikus négy ragasztott sarok közül a képek kicsenyhetők. (Nenit gyanúsították ...)

Anyunak is voltak sokáig egyedi esetei. Ha megkérték az ismerősök, akkor varrt nekik. Így jobban kifizetődött az otthonra szükséges varrógép.

Egy alkalommal olyan ruhát rendeltek nála, melyen mellnél ív alakú anyagkihagyás volt, amit aztán mintha nyolcasok maslijából font dísz takart volna.

Csak hogy a nyolcasokat nem akarták zsinórból, hanem a ruha anyagából alkotott vékony csövecskékből. Anyu ezzel nagyon sokat kínlódott, míg elkészítette.

De elkészítette. Kellett a pénz.

Én is gondoskodtam egyedi esetről.

Mikor a lábamba tört száraz gallyat operálták ki, tetanusz elleni injekciót is kaptam. Valami nem jól sikeredett, mert utána nem bírtam a lábamra állni. Víttek az orvoshoz. Összezsuklott a térdem ahogy mondta hogy engedjenek el. Nem tudták hogy mi bajom van. Az orvos is tanácstalan volt. Szerencsére néhány nap múlva újra erőre kaptam.

Egyszer nagyon kellemetlen érzésem volt.

Még nagyon kicsi voltam. Anyu beküldött a boltba. Egy áruért. A dohánygyári tér sarkára, Tibi bácsihoz.

Álltam a sorban, vagy hárman voltak előttem. Bámultam a polcokat, a sok árut. Hallgattam a megrendeléseket, aztán visszatértem magamhoz. És! – elfelejtettem, mit is kell vennem ... !

Gondolkoztam, soroltam magamban az ismert áruk nevét. És nem, és nem! Nem jutott eszembe!

Kutyául rosszul éreztem magamat.

Már majdnem én voltam soron, mikor a nagy izgalomban belém nyillant: - rizs!

Rizs ...

Megvolt ...

IDEGENEK

Sétálók

Talán éppen azért hogy „kint” laktunk, már messziről felfigyeltünk mindenre, mindenre.

Számbelileg természetesen kevesebb emberrel találkoztunk, mintha a város járdáján jártunk volna, azonban e „kevésből” jóval több ismerős jött ki, mint egy városi tömegből.

Legtöbbször ismétlődtek a kocsisok. Zsíros Laci bácsi és „Pól” Pali bácsi, mintha csak járőrszolgálatot teljesítettek volna házuk előtt. Reggeltől estig jártak föl – le, fuvaroztak. Természetesen mindig beköszöntek, pár mondatot váltottak. Ha valami miatt kellett, hosszabban is eltársalogtak.

Nekem kedvesebb volt Laci bácsi, ő olyan kisebb termetű, mozgékonyabb volt. Egyhamar eltanultam szakmájukat is: „hó, gyű, prrr!”.

Naponta, kicsit később megjelent a szlovák Bálint bácsi, az intéző.

Gyalog járt ellenőrző körútjain. Be – be hívta Papó. Elbeszélgettek. Megittak egy – két deci bort. Megalkudtak, legtöbbször, hogy milyen munkát tud adni Papónak, aki így tudott szerezni egy kis pénzt, terméket, vagy ellenszolgáltatást.

Papó olyan kinti tagja volt a gazdasági iskolának. Olyan önkéntes. Nem vezetett lélek.

E két első kategóriához tartozott aztán, főleg nyáron, a gazdasági iskola nagy tanuló serege. Főleg ebédkor. Jöttek, bandukolva, visszafelé. A földekről, a munkából. Elfáradtan, izzadtan, porosan. Nagy csoportokban. Be – be szóltak vízért. Föl – föl hajtottak egy félliteres nagy üveg pohárral. Megköszönték, és hálásan, kissé feléledve mentek tovább. Vissza az iskolájukba.

Esténként, vasárnaponként délutánonként megjelentek a sétálók.

Legtöbbször házaspárok. Nem csak fiatalok. Csak úgy kikapcsolódásból kiöltöztek, sétáltak. Beköszöntek, elbeszélgettek.

Ezeket legtöbbször Mama invitálta be. Gyakran a teljesen ismeretleneket is.

Megint előkerült a bor, kalács, bogácsa. Megmutatta nekik még a szobájukat, berendezését, terítőit is.

Ezt mi már kissé gyanakvóan néztük. Az ilyen nagy feltárlkozást. Nem lett azonban belőle soha semmi rossz.

Szútor

Tavaszi és nyári határán bizonyos napokon megjelent a Jánosi felé vivő országúton, vagy átlósan a mezőn – ha lehetősé volt, egy egy öreg asszony. Tetőtől talpig feketében, a fej is fekete kendővel bekötve. A hátukon meg jókora hófehér batyu. Mintha lepedőbe csomagolták volna, és vele felkötötték volna nagy kosarukat a hátukra.

Jöttek toronyirányt a lenti házhoz.

Tárgyaltak Mamával és mentek tovább a városba.

Tízórasi táján megint megjelentek, megint váltottak velünk néhány szót, és mentek vissza az Akasztóhegy és Jánosi közti semmibe.

A szútoriak – magyarázta Mama meg Anyu.

Többen is jártak, de legjobban Margit nénit ismertem meg.

Aztán fölfogtam, hogy neki lánya is van. A Margó. Tőlem nagyobb. Meg testvérei is voltak a Margit néninek.

Megint később megértettem, hogy a szútoriak reggel szállították alku szerint a város bizonyos házaihoz a tejet, tejfölt, túrót, tojást. Batyuban. Visszafelé meg vitték az árut, amit a városi üzletekben vásároltak.

Akkor a legfurcsább volt számomra, hogy megjelentek a semmiből, a messzeségből. A falujukból semmit sem lehetett látni. Aztán visszafelé megint kisebbedtek, kisebbedtek, míg el nem tűntek. Újra a messzeségben.

Mentek Szútorba – mondták a felnőttek. Én meg nem kételkedtem szavaikban, habár nem tudtam, mi az, soha sem voltam ott. De hát, - arra van Szútor ...

Szoktam az elvont fogalmakhoz.

Mai becslésem szerint az öreg asszonyok ilyen kirándulásuk alkalmával gyalogoltak egy nap legkevesebb öt órát. Mégis megérte nekik!

Még később megtudtam a lényegét is. Az öreg asszonyok a Mama testvérei!

Mama meg maga is Szútorból származik!

Érdekes, hogy egyszer sem mondta: gyere, megnézzük a szülői házat.

Vagy a rokonokat ... (Papó viszont elvitt Baktira ...)

Kispusztza

A város irányában, a sorompónál lévő őrházon kívül, második legközelebbi szomszédunk az ellenkező irányban bujkáló Kispusztza volt.

A távolabb lévő Szabó – pusztához képest valóban kis pusztza volt. De igazi terjedelmét nézve is kis pusztza volt.

Ha elindultunk az országúton Jánosi felé és a keresztnél nem tértünk le jobbra a Kovács csűrjük felé, hanem mentünk még vagy másik két adagot, és azután fordultunk jobbra, akkor poroszkálhattunk vagy száz – százötven métert a két szekérekerekek által vájt mélyedés öt – hat centiméter vastag, finom, szürke, púder szerű porában.

Akkor jobbra egy meseszerűen kicsi házhoz kerültünk. Az „udvarán” állva kezünkkel elérhettük az eresztét.

Előszobája sem volt, az ajtón egyből a kicsi, de normálisan, tisztán berendezett helységbe lehetett lépni, ahol falusi, háttámaszos faragott fapad várta a látogatót.

A házacskának kerítése sem volt, és távolabb tőle még két épületke húzódott. A másik oldalon meg istálló.

A meseházban az öreg pásztor lakott, szintén öreg feleségével. Tehénpásztor volt.

A vele való „ismeretség” kapcsán tanultam meg, hogy a disznópásztor nem pásztor, hanem kondás!

A Kispusztaiakat csak ritkán látogattuk. Papóval.

Azt hiszem, utolsó látogatásunk volt, mikor az öreg pásztor nekem ajándékozta az ünnepi, lakkozott, csontos, ólmos botját és rövidnyelű, hosszú, fonott bőr ostorát, mellyel nagyokat lehetett pattintani.

Öreg okossággal vége közeledtét érezhette.

Mennyi alapbölcsességgel bírhatott ...

Később más lakói kerekedtek a Kispusztának, azok már a másik, nagyobb házban laktak.

A Jolánka néni – férjével és éppen kicsi csemetéjükkel. A gazdasági iskolából költöztek „le”.

Hozzájuk Anyuval látogattam, mert Jolánka néni meg Anyu rokonságban voltak.

Egyszer lagziba készültek. Férje nyakkendőjét igazgatta a tükör előtt. „Még a zsírt!” kiabálta a felesége. Aztán megmagyarázta nekünk: ha mulatságba mennek, férje mindig lenyel előre egy leveseskanál disznózsírt, hogy kibélelje a gyomrát, nehogy berúgjon ...

Hát, gusztus dolga ...

Sem Apu, se Papó nem nyelt disznózsírt, egyszerűen tudták a határt.

Veselyék

„Veszeliék” ... „Veszeliék”, - hangzott el többször mamáéknál. Valakik ..., akiket szintén soha sem láttam ...

Aztán hallottam: „Fencike” ..., és kikövetkeztettem, hogy az illetők valahogy összetartoznak.

Kiderült, hogy Vesely igazgató volt az iskolában, ahol Papó iskolaszolga minősítésben dolgozott.

Papó felnézett a művelt tanítókra, sokat tanult tőlük. De nem csak ő. Az egész család. És nemcsak számtant, nyelvtant, hanem tartást is. Viselkedést. Cselekvésmódokat, életformát.

Jól kijöttek egymással.

Mikor Veselyéknek el kellett költözni, Pozsonyba mentek. „Fenci”, Ferenc, a fiuk, patikusnak tanult ki.

Mamáékkal sokáig leveleztek.

Mama egyszer még fel is kerekedett. Elutazott őket meglátogatni. Pozsonyba, - ami akkor bizony még rettenetesen nagy utazást jelentett.

Nekem az egész expedícióból csak az maradt meg az emlékezetemben, ahogy csomagoltuk a sok tojást újságpapírba. Hogy szét ne törjenek a hosszú úton, így rakta őket Mama kosárba. Ezt én akkor először láttam ...

Vitte, utaztatta Mama a tojásokat is Pozsonyba, ajándékba Veselyéknek.

Akkor még a tojás is megtette – ajándéknak ...

Korin

A Korin – Korin bácsi.

A bácsi elnevezés nem pontos, mert amikor szó van róla, akkor a bácsi még nem bácsi, hanem ereje teljében lévő fiatal férfi.

Sőt nem is akármilyen férfi! Hanem: versenyző! Sportoló!

Egy időben új jelenség lépett életünkbe. Méghozzá nagyon radikálisan! Éktelen recsegés, ropogás, zörgés, robbanások ...

E nagy láрма elrobogott előttünk az őrház felől a Szabó pusztáig. Aztán vissza.

Meg megint!

Jobban megnéztük, hát egy motorbicikli!

Természetesen hangtompító nélkül, hogy még jobban úgy nézzen ki, mint egy igazi komoly versenygép.

„A Korin!” – ismerték föl az öregek a lovagolóját.

De akkor már nagyon dühösek voltak ...

Mama fogta a nagy kétfüles pléhfazekat, amiben a törlőket szokta kifőzni.

Teleeresztette vízzel és ment ki a kapu elé.

Mikor Szombat – ki tudja nem egyetlen motorsportolója-e? – újra előttünk robogott, - rázúdította oldalról a vizet!

A hideg víz biztosan lehűtötte sportolónk versenyvágyát, mert az edzés abbamaradt.

Mama, mint aki jól végezte dolgát, mintha mi sem történt volna, nyugodtan bejött, folytatódott az élet.

Nem tudom, hány asszony merné ma az ilyen helyzetet ilyen egyszerűen, ilyen magabiztosan, ilyen természetesen megoldani?

Nem tudom, hány embernek jutna eszébe ilyen egyszerű hatékony megoldás?

Néhány év múlva azonban lelkiismeret furdalás gyötört a szép megoldás miatt. Úgy adódott ugyanis, hogy pont e versenyző fuvarozott haza autóján.

Zsíros Zsemlicska

A két iskolai kocsis az iskola mellett, a város felé, egy dupla emeletes házban lakott.

A kocsis lányát Anyu ismerte, az unokája meg az én generációm volt, csak kissé fiatalabb évfolyam.

Zsírosékat, mikor meglátogattuk, egyrészt, mert nagyjából útba estek, ha a városban jártunk, másrészt, gondolom, néha megbízták Anyut némi ruhaigazítással.

Számomra Zsíroséknál három érdekesség volt.

Az emeleti szoba – ahová lépcsőn kellett menni.

A kemény lapokból ragasztott, harmonika szerűen széthúzható meséskönyv.

És a hintakakas: deszkákból eszkábált ülőke, mellyel lehetett hintázni, s minek két oldalára egy – egy hatalmas színes kakas volt festve.

A három érdekességhez kötődött aztán negyedikként egy kellemetlenség: a kis unoka úgy megharapott, hogy egyből megszűnt szimpatikusnak látszani.

Nálunk ez nem volt szokás!

Anyu legjobb barátnője talán Zsemlicska „néni” volt. A néni akkoriban még aligha töltötte be a harmincadik évét, de már szintén családja volt.

Mikor megérkeztünk látogatóba, mindig megkínáltak almás kaláccsal. Nekem természetes volt, hogy ilyenkor mindig megvártam, míg Anyu megismételte, hogy vegyek belőle.

Nem szerettem idegen helyen mások kalácsát enni.

Zsemlicskáék már bent laktak a városban. Jóval kisebb udvaruk volt, mint nekünk.

Akadtt azonban mindenütt valami érdekesség.

Náluk egyszer vízipisztoly.

Egy vízipisztollyal is szépen el lehetett játszani ...

Zsemlicska bácsi vízvezeték szerelő volt ...

Pokorágy

A Pokorágy szó elhangzásának majdnem mindig hosszú turisztika lett a vége.

Megyünk Pokorágyra! Anyu kézen fogott, bementünk Szombatba a felőlünk levő végén a városnak, elmentünk a közepe mellett, közben megcsodáltam a börtön magas téglakerítését, meg a távolabb növő hatalmas vadgesztenyefákat.

Közeledtünk a legjellemzőbb helyhez, az Iparoskört és a Ligetet mellőzve, ahol egy mély árok húzódott két ház között. Az egyik városba igyekvő patak itt bújt az út alá, a kanálisba.

Nem mindennapi, vad látvány, s hogy még érdekesebb legyen, az udvarban egy nagy farkaskutya örködött. Mindig a kerítésnél volt, mikor arra mentünk. Barátságot nem kötöttünk vele, de régi ismerősünk volt.

Aztán még egy két utcahossz, a sorompó messze a gimnázium háta mögött, és már kapaszkodtunk is dombra föl, dombról le, ismételve ezt néhányszor.

Kétoldalt mező, vetés, földek.

Bírsz-e még? – jött a kérdés, ha már jobb téma nem akadt.

Persze hogy bírtunk.

Néhány kilométer és megérkeztünk Alsó Pokorágyra, vagy ahogy az őslakosok használták: Magyar Pokorágyra.

Ezen a hosszúkás falun is végig kellett menni. A különleges templomtornyot elhagyva balra volt Ilonka nenéék, az Anyu unokatestvére nagy gazdasági portája. Lépcsőn lehetett elég magasan feljutni a lakórészbe. Hozzájuk azonban általában visszafelé jövet szoktunk beszólni.

Legtöbbször mentünk tovább. Majdnem a falu végére.

Ott, egy udvarban lakott Laci „bátya” a feleségével, meg Feri „bátya” a feleségével.

A gazdaság jóval öregebb, elhagyatottabb, kevésbé felszerelt volt, mint a mi lenti házunk. Az úttól pici kert, körtefával, pici falusi szoba, mögötte még kisebb konyha. Aztán folytatódott egy következő, de csak agyagpadlós helységgel. Az már a Feri bátyáék volt.

Majdnem mindig Laci bátyáék konyhájában ültünk, az asztal mellett a faragott fa lócán. Bámultam a kivarrott, képes, szöveges falvédőt, a kakukkos ingaórát meg az öreg, barna, falra akasztott képeket.

A keskeny udvar másik oldalán a kút, a gyerekjátéknyi „nyárikonyha” és a kenyérsütő kemence volt.

Laci és Feri bátya Anyu apjának voltak a testvérei.

Egyszer Feri bátya egy, cseresznyefáról letört gallyal kedveskedett. Szinte fekete, érett szemek tömege volt rajta.

Nem mindenkinek törik le gyümölcséért a fa gallyát ...

Bakti

Bakti is szomszéd falu és Baktira is dombháton lehet eljutni, a „Villanytelep” meg a „Szőlő” felé, és még tovább – de bonyolultabban, mint Pokorágyra.

Bakti messzebb van. A lóval, kocsival, sőt hintóval! rendelkező gazdáknak ez nem lehetett gond, gyalog azonban mai embernek már kissé kényelmetlen.

Baktira, mint kisgyerek először Papóval kerültem ki – mármint amire emlékszek. Mentünk be a Főtérre. Az átelleni oldalán, ahol Vasko bácsi háza állott, és áll, és ahol annak idején a „borbélyüzlet” is működött, a szélen, ott volt a buszok megállója.

Felültünk egy régifajta, becsületesen rázkódó és zúgó buszra, és már döcögtünk is. A baktii buszmegállótól visszafelé kellett gyalogolni, míg jobbra fel nem tűnt három szomszédos hosszú, nagy parcella, három, szinte egyforma zöldes színű házzal. Innen visszafelőlről nézve a Pistabátya, Jánosbátya és Sándorbátya háza. Mindegyik sok nagy melléképülettel. Papó, a városi, volt a negyedik testvér.

Hogy ezután következett-e vagy máskor? – nem tudom, de egyszer reggel szekéren robogtunk messze a földeken, talán vetni valamit. Azután délben következhetett a meggyleves: fehér tejleves, vörös meggy szemekkel. Lehet, hogy üdítő, tápláló, és egészséges, - én azonban nem voltam hozzászokva, végképp nem ízlett ...

Egy másik alkalommal disznótorban segédkezett Apu. Vele voltam látogatóban. Este majd megfagytunk elől a vendégszobában, míg be nem melegedtünk a tömött dunnák alatt.

Következő alkalommal „pecot” tákolt, fedett Sándor bácsi. Megint Apu segédkezett neki. Az már nekem is kellemesebb volt. Akkor érett a büszke és a fehér cseresznye.

Sándor bácsi feleségénél, - Teri ágyinál láttam először, és utoljára, hogy hogyan működik a rokka. Gyártotta otthon a fonalat ...

Tőle láttam egy másik különleges dolgot is később: a növény, élő karalábéból csak annyit vágott le, amire szüksége volt. A maradék karalábé kibírta, élt, nőtt tovább ...

Érdekes volt hátul a hatalmas csűr, keresztben az udvar szélességében, mely fészernak is szolgált. Közepén egy hatalmas kapu előlről, ugyanúgy hátulról, hogy átjárást biztosítsanak a megrakott szekérnek is.

Itt a portákon tartott kutyaának sokkal kevésbé volt domináns feladatuk, mint nálunk.

Kellemes volt, ha néha Papó a Bakti-i látogatásokról félzsáknyi dinnyével a hátán tért haza.

János

János – nekem János bátya, az öregebb János bátyának, Papó testvérének az egyetlen fia, vagyis Apunak az egyik unokatestvére.

Azok közé a fogalmak közé tartozott, akiket, amiket sokáig csak hallásból ismertem.

Egyszer aztán megjelent. Fiatalember. Kabátban.

A verandán állott, ott beszélt Papóval.

Konkrét dolgokról tárgyaltak. Papó kihozta szobájukból a rádiójukat, mutatta a régmódi, felfelé szélesedő lámpáját és mintha azt várta volna, hogy „János” ért hozzá, megjavítja, működővé teszi.

Annak idején este kissé emlegették a férfiak az atombombát, meg a tengeralattjárókat ...

Kivételesen. Nem volt szokás nálunk ilyesmivel foglalkozni. Nem volt szokás politizálni.

Akkor még nem tudtam, hogy elegük volt belőle, sem azt, hogy mivel nem volt hozzánk a villany bevezetve, nem működött a rádió, nem izgatta híreivel az embereket.

Akkor azonban kiéleződhetett a helyzet, így beszédtemává vált néhány percre nálunk is. Azért juthatott Papónak eszébe a rádió.

„János” megmagyarázta, hogy ő ott nem tudja életre gerjeszteni a rádiót.

Megalkudtak hát, hogy „néz” bele jó „lámpát”.

Elbúcsúzott. Elment.

Ő különös volt a családban

Öt tanították.

Magyarországon.

Tanárnak.

Azért reménykedett Papó is ...

Aki „tanult ember”, attól a többi automatikusan elvárja, hogy ért a traktortól kezdve a csillagászaton keresztül az égvilágon mindenhez.

A család meg rebesgette: pénzt adott neki megint ...

Lehetett benne valami igazság.

Mi mindig mindenkinek adtunk valamit.

Keresztanyu

Keresztanyu Apunak, Neninek, Gatyinak volt a testvére. De nekem nem ebben a minőségében volt fontos, hanem hogy nyaranta néhány hetet náluk töltöttem.

Beszélik, hogy az első alkalommal, mikor anyuék lagziba mentek és keresztanyuéknál hagytak – erősen tiltakoztam ellene. Ordítottam, visítottam. Később már egészen szívesen mentem hozzájuk.

Tornalján laktak. A tejgyártól még kijebb a város szélén. Egy otthonos, kis, pince nélküli, lényegében háromszobás! házban. A ház L alakra volt építve és vagy két lépcsőfokon felmenve betonozott negyedkörnyi teraszra jutott az ember, ami nyáron jó átmenet volt a ház és az udvar között. Az udvar éppen olyan megfelelő nagyságú volt, másik oldalán a kerttel, harmadikon a kinti klozettel, disznóóllal, fáskamrával. Mindez olyan kisebb, de éppen ezért háziasabb kivitelben, mint nálunk.

Keresztanyuéknál már be volt vezetve a villany, de tipikus a nálunk nem ültetett, vagy kétméternyire is megnövő, élő sort alkotó, tenyérszerű tölcséres piros díszet hozó virág volt. Egyik szobájukban meg a nagy zöld lapus levelű virág.

Más volt kissé az étel is. Reggelire a szalonnát kedveltem. Kissé vastagabb, puhább, fűszerezettebb volt mint a miénk. Tízórásít a kertben szereztem, nálunk szintén nem található sárga szilva képében. Ebédre meg talknyit ettem. Mintha két – két apróbb, de vastagabb palacsintát lekvárral összetapasztottak volna. Ehhez külön négy mélyedéssel rendelkező palacsintasütő kellett.

A táplálékot csevicével öblítettük le. Keresztapuval jártunk érte esténként nagy fonott demizsonnal a rétre. Ott tört fel a vastagabb lezárt fűrásból jó magasra, erősen. Tele van a hegy vízzel, mutogatta a nép a Sajó mögötti dombot. „Ha kitörne, mindent elöntene! ...” Ilyen félelmetes titok körül jártunk! ...

Délelőttönként ellődörögtem a kertben.

A legérdekesebb volt, hogy a hátsó kerítése helyett egy sor sűrű orgonabokor szolgált jobban, ahol bőven találtam faragni való botot, sőt V alakú elágazást is gumipuskához.

Délutánonként az ottani legfiatalabb unokatestvért, a nálam csak néhány évvel idősebb Zsuzsit „nyúztam”, míg ki nem jött velem a ház elé labdázni.

Érdekes, hogy sokat dúdolt, énekelt. Lehet, hogy a rádió hatására.

Én akkor a népzene, és a híreket hallgatni kimondottan nem szerettem.

Megfigyeltem még, hogy reggelente, ahogy felkeltünk, a lányok kiszellőztettek, össze rakták az ágynakat és port törölve végigmentek az egész házon.

Keresztapu

Keresztapu reggel már nem volt otthon. Reggel még sötétben kelt, ment vonaton Fülekre a malomba. Éppen ezért ébresztőórát tartott – foszforos mutatókkal, és a konyhában aludt.

Keresztapu inas, vékony, magas, angolos testalkatú férfi volt. Mondták, hogy fiatalon sportolt, futballozott. Most aktatáskája mélyén mindig „hozott” kukoricát a tyúkoknak. (Biztosan szerették is érte...)

Ő már kissé szocialista módon élt.

Egyszer elvitt engemet is, megmutatni a malmot. Megtanított megtölteni, lekötni, kocsival elvinni a zsákot. Megmutatta, hol melengette magát a kandúrjuk, míg egyszer az egyik hatalmas gép be nem örölte.

A liszt közé ...

Munka után meg távolról megnéztük a füleki vár romba dőlt bástyáit.

Tornalján esténként kivittek egyet sétálni. Azt azonban sehogy sem értettem. Mi értelme lassan lépkedni? Menni, de sehová ...

Unokatestvéreimnek közben már udvarlóik akadtak.

Klári és udvarlója Jóska már idősek, komolyak voltak – így ők már keveset játszottak velem. Munkába is jártak.

Kati, a középső – a leghamarabb férjhez ment. Laci udvarlójához újdonság tapad számomra. Mikor katonáskodott, nála láttam először sonkás-tojásos konzervet.

Zsuzsi udvarlója Béla, motorbiciklin járkált, térdét fájlalta. Felültetett maga elé, hogy vezessek. Elvitt szülőházába, Méhibe. Példásan rendben tartott házuk, udvaruk sőt ültetvényesük volt.

Kissé idősebb koromban, mikor már olvasni tudtam, megajándékozott otthoni könyvtárából egy Verne könyvvel.

Esténként, ha mi többiek már az ágyban voltunk, némelyik lány meg az ablak alatt búcsúzkodott udvarlójától – hangos megjegyzésekkel buggyantottuk őket, jókedvre derülve.

Tornalja szép, csendes, nyugodt, szimpatikus kisváros volt. Majdnem mindenki majdnem mindenkit ismert.

Mai napig is jobban tartja magát, mint Szombat.

Még sok ház járdája és utcája között be van ültetve a keskeny földsáv virággal!

Pista bácsi

Elképesztő, mennyi sok ismeretlen ismerős!

Pista bácsi is.

Legalábbis ez a Pista bácsi, a sok Pista bácsi közül.

Ez a Pista bácsi bizony bonyolult életet élt.

Bonyolult lélek lehetett.

Bonyolult volt a belépője is.

A lenti háznál nem sokszor történt meg, hogy kettéosztottam volna az éjjelt. Ha csak este túlságosan tele nem tömtem a gyomromat.

Többször este lefeküdtem, elaludtam és aludtam reggelig.

Úgy is volt, hogy reggel még a lepedő sem volt összehúzva. Mondta is Anyu: te meg sem moccantál az éjjel ...

Azon a bizonyos éjjelen azonban másként alakult a helyzet.

Buksink haragos ugatására ébredtünk, azután a felnőttek tanácskoztak, futkostak idegesen.

Felfedezték, hogy valaki jön hozzánk.

Nem várva.

Éjjel a sötétben.

A Pista! - ismerték fel, és még idegesebbek lettek.

Izgatott tanácskozás, egyezkedés folyt, aztán – ha jól emlékszek – lefektették a dikóra.

Próbáltunk aludni tovább.

A felnőttek meg is voltak lepődve, meg féltek is.

Tanácstalanságukat én is éreztem.

„Pista”, Anyu hirtelen természetű, megfontolatlan, Magyarországra kitelepített egyik bátyja éjnek idején gyalog átszökött a határon.

Annak idején!

Mindenki szörnyülködött, hogy le is lőhették volna!

Mindenki szörnyülködött, hogy mi lesz, ha jönnek keresni ...

Reggel szerencsére tovább állt.

Ment Zeherjére. Volt felesége után.

Hol összemarakodtak, hol összekeltek.

Mint egy filmbeli, temperamentumos, ész nélküli spanyol ...

Tankóék

Hosszú, hosszú évek után egyszer csak fülembe jutott a nagy hír: jön Tankó Mama, Tankó Papó. Magyarországról. A másik pár nagyszülő. Megérkeztek. Egy idős asszony feketében, egy idős magas bajuszos ember. Idegenek ... Nem voltam hozzájuk szokva ... Anyuval örültek egymásnak. Az itteni nagyszüleimmel is elbeszélgettek. Nekem is, Apunak is szép, meleg, saját készítésű gyapjú kötött mellényt hoztak.

Én meg egyeztettem: ez az ember Anyu apja. Ez, aki Pokorágyról beköltözött Szombatba a konzervgyárhoz. Ez, aki huszár volt. Ez, akinek lova volt és földet művelt felesbe. Ők gyalogoltak Pokorágyról katonák között a háborúban. Ők lapultak a pincében. Mellettük a kertben ugatott a kutyusa. Az ő udvarukon kaszálták az oroszok gépfegyverrel a tyúkokat. Tankópapónak szegezte az orosz a puskáját, hogy adjon kolbászt meg órát. Az ő ágyukba vetették bele magukat a katonák koszosan, sárosan. Azokra kellett mosnia Tankómamának. Ők szaglászta az orosz lovaskatona tömördek kölnivizét. Őket védte meg az orosz főtiszt alattvalójától. Az adott nekik cukrot. Szerintük voltak a németek intelligensebbek. Szerintük voltak kiemelkedően a legrosszabbak a románok.

Ők voltak, akiknek szinte semmijük sem volt, dolgoztak, nem politizáltak. Ők voltak, akik idevalósiak voltak.

És mégis ők voltak, akiket szinte pillanatok alatt a semmivel kirúgtak az „igazságosak” hazájukból, szülőföldjükről, más országba. Pont mikor lányuk férjhez készült menni.

Ők lettek, akik aztán idegenben, nem saját akaratukból kiszorították saját házából a sváb családot ...

Megjegyeztem. De nem gondolkoztam rajta. Nem tudtam. Gyerek voltam.

Néhány hónap múlva jött az új hír: jönnek Gyula bátyáék!
Anyu másik bátyja.

Szerepet cseréltek. Most Tankó mamáék őrzik a házat, etetik az állatokat. Ebből a bejelentett látogatásból nekem nagy esemény született! Anyu örömeiben, hogy legyen mivel kedveskednie a látogatóknak, bátyjának, annak feleségének Eszti néninek és fiuknak, a tőlem fiatalabb Gyuszinak – egy féldoboznyi krumplicukrot vett. Vagy hat táblát! Soha otthon ennyi gazdagság együtt nem volt ...

Legérdekesebb volt Gyula bátya. Kőműves, sőt pallér! és „magyar”, Vókányból, Baranya megyéből! Hogy megszokta a reggeli sietést és az ott divatos reggelizést. Így aztán nálunk is otthonosan akart reggelizni. Állva az asztal mellett, literes üvegből borral öntözve a falatokat. Mert hogy

náluk a vízzel csak mosakodnak ...

Rágógumi

A magyar látogatások idejében jött divatba a rágógumi is.
Nem rágtuk, mert nem volt.

Nem tudom, honnan ismertem meg.
Lehetséges, hogy Tankóék hoztak egyet mutatóba ...
Mindenesetre, megpróbáltam gyártani. Az íze, színe szerint.
Nem az íze miatt, az nem tetszett.
Csak az érdekesség kedvéért.

Egy fogkefére való rózsaszín fogkrém, és egy kiskanál kristálycukor.
Így gondoltam.
No, nem vált kedvenc csemegémmé ...

Annál jobban kihasználtam a fogkrém nemsokára megüresedett vastag műanyag tubusát.
Pénztárcát fabrikáltam belőle.
Nagyon sokáig használtam.

Valószínűleg a felnőtteknek is megtetszett, mert néhány hónap múlva mesés vagyont gyűjtöttem bele.

Hat, vagy nyolc koronát ...

A suszter

Még jóval később, már iskolás koromban, még akkor is azt mondta a tanító néni:

nem annak kell szégyellnie magát, aki foltos holmiban jár, hanem annak, aki rongyosban!

A mi családukban azt igyekeztünk kikerülni.

Úgy éltünk, hogy lehetőleg ne legyünk rongyosak, és akkor foltosok sem.

Persze így is sok minden foltos volt. Akkor még érdemes volt foltozni. A holmik elég erőseknek készültek. Nem eldobáláshoz, nem becsületes emberek beugratásához.

Vonatkozott ez a cipőkre is. Nem eladónak célszerű módi szerint készültek. Nem húsz, harminc darabkából eszkábálták őket össze. Nem úgy, hogy egyből elváljanak, leszakadjanak részeik.

A cipőt évekig lehetett hordani.

Hamarabb elkopott a talpa, mintsem széjjel ment volna.

Persze a talpát meg lehetett csináltatni újra. Meg lehetett talpaltatni.

No nem a szocialista vállalatot kereste a nép, hanem a nyugdíjas suszterokat.

Nekik még meg voltak a régi szerszámaik, nagy tapasztalatuk és lelkiismeretes hozzáállásuk.

Mi Mamával Csákékhoz jártunk, akik a szombati tejgyár melletti emeletes házban laktak, fent. Mintha a szobában éltek volna, és mintha a pici konyha a nyitott ajtó mögött műhelyecske lett volna.

Háromlábú szék, bőrkötény, kalapács, ár és a többi – majdnem semmi.

Mama odaadta a javítani valót, elfecsegett a nénivel, a bácsi meg elvonult dolgozni, javítani.

Néha beleszólt a beszédbe.

Észre sem vettük és már kész volt a javítás.

Pár fillér gazdát cserélt.

Mindenki elégedett volt.

A suszter nem akart félév alatt milliommossá válni. Megelégedett azzal, hogy munkájából megélt.

Nem kellett feleslegesen nagy helységet fűtenie, világítania, bérelnie. Nem kellett titkárnőt és elszámolónőt tartania.

Nem hiányzott neki – sem kuncaftjainak – sem igazgató, sem ökonómus.

Nem váratott a javításra heteket.

Nem kellett terveket és jelentéseket írnia ...

Nem kellett megjátszani neki, hogy dolgozik.

Elég volt csevegve, saját tempójával, saját otthonában, saját idejében dolgoznia.

Festés

A festés alatt nálunk három dolgot értettünk. A legegyszerűbb volt az én festésem. Kiskoromtól kezdve mindig volt színes ceruzám. Néha meg még a vízfestékeihez is hozzáengedett Neni. Festettem és festettem. Skarniclik kibontott papírára, újságra, sőt még a falra is a konyhaasztalunk mellett. Ez utóbbi nem volt dicséretes cselekedet. Persze ez az én festésem volt a legprimitívebb.

Ellentétben Neni, és Keresztanyu lányainak elegáns alkotásaival. Nagyon szép váromokat és virágcsokrokat tudtak pingálni.

A harmadik festés a helységek kifestése, a falfestés volt. Érdekes, hogy míg más dolgokat önerőből végeztünk, erre nem vállalkoztak a mieink. Lehet, hogy azért, mert akadt a közelben szakértője.

Vasko - festő.

A festő a kártyázni hozzánk járó Vasko bácsi fia lehetett.

Jött.

Mamáék kirámolták konyhájukat.

Előbb le kell mosni a falat – mondta. És már vöröslött is a vakolat a nedvességtől.

Budai föld kell hozzá – mondta.

Ez már meghökkentett. Hogy Magyarországról, a fővárosból hoznak ide földet?

Hogy ott olyan föld van? Ami itt a falra jó?

Furcsa dolgok, de nem firtattam ...

A festő mindenesetre tudta a dolgát, mert néhány nap alatt újra konyha lett a konyha.

És hogyan járkált a festő a magas kettes – létrán!

Lába közé vette. És oldalazott.

Odább ment anélkül, hogy közben lemászott volna!

A vödör a festékekkel meg közben ott lógott előtte.

Még mi is kedvet kaptunk!

Anyuék is kifestették a mi szobánkat.

Nem is akárhogyan.

Igazi festő volt a festő, nem csak mázgoló.

Szép színes rózsák kerültek szobánk sarkaiba!

Orvosok

Papó már élete hetedik évtizede felé tartott, mikor én születtem. Mégsem emlékszek, hogy betegeskedett volna.

Egyszer beszéltek, hogy tyúkszem nőtt a lábán. Azt kívágta sajátkezűleg – és dolgozott tovább.

Máskor felhasította a gép a kezefejét, mikor brigádozott az iskolának. Azt besózta – és megint dolgozott tovább. Mint aki nem ismeri a gyengélkedést. Annak ellenére, hogy a háborúban kétszer is megsebesítették.

Mamáról még ennyi bajt sem tudok. Mozogtak, dolgoztak reggeltől estig. De saját maguknak, magunknak, saját tempójukkal, saját belátásuk szerint.

Neni fiatalabb korában tüdejét gyógyíttatta, de hogy később Gatyival együtt a ma szokásos apróságokkal ostromolták volna az orvosokat, azt szintén nem láttam. Habár, ők nem voltak egész nap szem előtt, alkalmazva voltak.

Mégis voltak orvosok, akik többször szóba kerültek.

„Filová” doktornő. Szombati gyerekorvos volt. Ennélfogva többször látogattuk az én létezésem révén is. Nem csak betegségek esetén, hanem ellenőrzések, oltások alkalmából is. Meg mikor Kati megszületett.

„Szikora” doktor. Mintha bizonyos „remény - tartalék” lett volna családunknak rosszabb idők esetére.

Mintha rokonnak tartottuk volna.

„Lénárt” doktor. Apu mandulagyulladásainak ápolója, gyógyítója volt.

Filová szlovák volt, Szikorát magyarnak tartottuk, Lénárt közénk helyezkedett. A két utóbbi tekintélyes primár lett.

A család fogorvosa Varga doktor volt. Dolga csak később akadt. Tudatunkban éltek még a régi, nyugdíjas orvosok.

Eszényi doktor, ... Fuchs doktor, ...

Anyu szülészeti orvosait nem emlegettük.

Hacsak „Alexy” doktort nem.

Legnagyobb találkozásunkra az egészségügy vívmányaival Kati születése után került sor. Megállapították, hogy lábai nincsenek rendben.

Hnyústyán volt a híres szakorvos. Szíjból készült szerkezet használatát ajánlotta. Anyu, Apu beleegyezett. Papó, Mama meg szidták őket, mert Kati, mint kisgyerek kapálódzott, sírt, amit mamáék a szíjnak tulajdonítottak.

No, mikor pár hónap múlva le lehetett a szerkentyűt venni, és Kati a konyhában a dikón egyből magától felállott, teljesen meggyógyulva – mindnyájan nagyon örültünk!

Vadászok

Tudtuk, hogy van ilyen. Meg gondoltuk – nyúl is van a réten, meg az erdőben.

De mégis, élő vadászt inkább csak a mesékből ismertünk.

A királynak általában van vadásza is. Habár, az meg nem mindig vadászik ...

Két alkalommal mégis találkoztunk a vadászokkal.

Egyszer valami furcsa ember került a látóhatárunkba. „Proks”, a vadász, - hallottam mamáéktól. Aztán egy nagy fehér kutya keveredett a furcsa históriába.

Hogy együvé tartoztak-e?, és valaki lelőtte neki, vagy hogy ő hajtotta-e a kutyát, és lelőtte – azt már nem tudom. Elég az hozzá, hogy szegény lompos nem messze hozzánk kilehelte páráját. Sajnáltuk.

A vadászt nem vendégeltük meg.

A másik vadász: Házik bácsi. A kisebbik, a soványabb.

Valószínűleg a héják, kányák hozták hozzánk.

Néha megesett hogy vijjogásra figyeltünk fel. Felettünk, az udvar fölött a magasban nagyobb fajta madár körözött. Aztán néha találtunk a kinti földön egy széttépett tyúkot, vagyis inkább a maradványait, a tollazatát. A „kaba” – állapítottuk meg.

Lehet, hogy a kabát volt hivatott lelőni Házik bácsi.

Jött, - Házik bácsi.

Benyomott egy T alakú botot a talajba a Papóék földjén. A T tetejére ráültetett egy hatalmas lomha baglyot. Ez lett volna a csalétek. Lusta volt, mert hogy a nappali fény bántja a szemét. Minden illedelmes bagoly nappal alszik! Ezt a gyerekek is tudják.

Az elmélet az volt, hogy a kaba, amelyik vadászik a tyúkjainkra, haragszik a bagolyra is. No már most, ha meglátja a védtelen baglyot, akkor rátámad. Támadás közben meg Házik bácsi – a vadász – dupla csövű puskájával szépen lelövi.

Szegény bagoly! Ilyen nehéz élete volt ...

Szerencséjére a kaba vagy jól volt lakva, vagy túl jól látott.

Meg sem jelent előttünk.

Így tehát nem lett lövöldözés, csak fénykép. Az utókornak.

Ma érdekes a háttere is!

Szénhozás

Ki tudja? Lehet, hogy éppen könnyebb volt szénhez jutni, vagy nehezebb fához ... Lehet, hogy még más dolgok is vezényelték az öregeket. Megesett azonban a ritka dolog, hogy szenet hoztak a lenti házhoz.

Már korszerűbb szekéren! Olyan keresztezett módon. Mert ugye hagyományosan voltak lovak és szekér, meg elvétve traktor és vontatókocsi. Itt azonban szegényebb kivitelű kombinációra került sor.

Egy ló húzott egy traktor után való lapos, gumikerekű kocsit. No meg rajta a szenet.

Az egészet irányította egy fiatal, vékony cigány ember. Okosan. Miután kinyitottuk neki a kaput, igyekezett szépen befarolni járgányával az udvarba. E művelet még traktorral is bonyolultabb, nem még lóval, főleg ha ráadásul a házörző farkaskutya sincs vele kibékülve.

Buksink láncra volt kötve a háttérben. De ugyancsak elégedetlenkedett. Már nagyon sokallta a mutatványt. Csaholt, ugrált, nyugtalanította a lovat.

Nagy sokára sikerült a művelet, a szén már a veranda elé került, lehetett lerakodni.

Buksi még egy utolsó lendületet vett – és! elszakította a láncát.

A cigány, mint a villám! – egyből a kapunál termett.

Szinte átrepülte a fél udvart. Mint a golyó.

Óriásit vigadtunk rajta. De nem kárörömmel.

Azt hiszem, az ember mintha örülne neki, hogy ilyen kivételes esemény tanúja, átélője. Hogy az élet egy másodpercre hagyta bepillantani egy rejtett világba. Mert mintha egy rejtett dolog zajlott volna itt le.

A cigány mintha fénysebességgel megsejtette volna, hogy most mi következik. Hogy a lánc már szakad!

Más ez, mint mikor lassan zajlanak az események.

Más mikor valami lassan történik, és van ideje az embernek meggondolnia, előre látnia, hogy logikusan mi fog következni, mi lesz a második lépés ...

Aztán mindenki megnyugodott. Buksink is lefékezett. Megmutatta, hogy teljesíti feladatát, őrzi a házat.

Eszébe sem jutott megharapni a cigányt.

A lovát meg még úgy sem!

Lehet, hogy számára is meglepetés volt, ami történt.

Lehet, hogy becsapta a lánc.

Tűzoltók

A lenti háznál a jó konzervatív tudást, szokásokat nagyon is betartottuk, mindamellett nagyon nyitottak, rugalmasak voltunk a jó új dolgok irányában is.

Anyu például a többi munkája mellett varrt is.

Apu kitanult revizornak és sofőrnek is.

Apu később – azt hiszem – jól eltalálta magának a tűzoltói foglalkozást. Huszonnégy órát, egy teljes napot éppen szolgált, reggeltől reggelig, de aztán két nap szabadja volt. Ha nem volt éppen tűz, vagy árvíz ...

E két napot aztán kihasználta otthoni munkákra.

A tűzoltók először a katolikus templom háta mögött, a városházán dolgoztak. Később lekerültek jóval közelebb hozzánk, a dohánygyári tér mellé.

A tűzoltókkal először telefonos hölgyek is szolgáltak.

Hogy fizettek volna a „racionalista” szocializmusban férfit csak azért, hogy a telefont ügyelje? Később aztán észbe kaptak, még tovább ésszerűsítettek. Telefonost már végképp nem alkalmaztak! Ezután a tűzoltó már nemcsak oltott, hanem telefonált is. No és vigyázott a kondíciójára. Kártyázott, volejbalozott, futballozott. Később még pingpongoztak is. És segítettek egymásnak házat építeni. Sok közülük azelőtt különféle szakmát űzött.

Versenyekre jártak és vizsgákat kellett letenniük. Így gyűjtögették a parolin a sávokat, később a kis csillagokat.

Apu még tovább fejlődött. Annyit bütykölte a motorokat, gépeket, hogy elismert szerelőjük lett. Árnyoldalává vált viszont e ténynek, hogy ha valami nem működött, akkor egyből szaladtak utána, ha szabadnapos volt is.

A tűzoltóság amolyan kultúrközponttá is vált. Sokan megálltak náluk, csak úgy, beszélgetni. Vörös Virgil bácsi, az alig látó, vastag szemüveges látogatójuk például rajzolással szórakoztatta őket.

Mikor meg, elsőik között a városban, televíziót kaptak a tűzoltók, akkor aztán teljesen megtömődött a gyülesező nappalijuk minden este, és vasárnapokon délelőtt is.

Persze nem mindig csak ilyen kedélyesen „dolgoztak”.

Megesett, hogy éppen hulla után kellett csónakról kereskedniük a folyón, vagy a tavon. A Bartík, Páleš, Hořák, Šupa, Kacián, Deák, Házik, később Keszeli, Csíkfejes, Hašuk ... összetételű csapatnak.

Gatyi

Milyen relatív a halál ... Milyen relatív az élet ...
Ez jut eszembe Gatyiról. Ezért is lehet az idegenek között tárgyalni.

Gatyi a lenti házhoz tartozott, ott élt, ott lakott, csak éppen ... legtöbbször nem volt jelen.

Majdnem ennyire egy halott is jelen van. Például megtanította az embert valamire, amit most föl lehet használni. Vagy hagyott valamit az emberre, amit most fel lehet használni ...

Gatyi dolgozott. Hogy Terikének ajándékokat vegyen, hogy bélyegeket gyűjtsön, hogy kávéházban sakkozzon és hogy rendszeresen és eredmény nélkül sportkázzon.

Gatyi férfi-szabó volt. Emlékszek, ahogy egyszer otthon varrt. Azt hiszem, Apunak, kabátot.

Egy időben Ótátrafüreden inaskodott!

Vasárnap reggelenként az udvaron fogat mosott. Nagyokat lötyögtetett szájában a vízen.

Imitt – amott, menve az udvaron, nagyokat, egészségeseket durrantott. Ő volt az egyetlen, aki a lenti házban e mesterséget nyilvánosan is űzte.

Engemet mindig a „Hogy ityeg a fityeg?” kérdéssel köszöntött.

Egyszer igazi bőrfocit húzott elő és a lóherés részen kinyomót játszott velem. Egyből ki is nyomott a föld végére.

Miért volt Gatyi?

Lehetséges, hogy a bátya-ból lett gatya, abból meg gatyi ...

Neni még kevesebbet volt otthon. Szinte meglepő, mily kevés emlék fűződik hozzá ez időből ...

Csak Anyu nem tud neki megbocsátani néhány dolgot.

Úgy néz ki, Neni féltékenykedett, irigykedett Anyura.

Anyu házias, otthonos, alkalmazkodó.

Neni kissé túl kiemelte önmagát.

Utólag azzal is dicsekedett, hogy egymagára nagyobb a fizetése, mint Apunak a családra. Csakhogy Apunak volt családja, Neninek meg nem ...

Néha azonban, ha kedve volt hozzá, Neni is elvitt az erdőbe, számocázni. Néha úgymond gombázni, csakhogy gombát, főleg eleget egy étkezéshez sosem találtunk.

Néha vajas lekváros mézes kenyeret kent. Azt azonban én túl édesnek találtam.

Normálisnak tartottam ha vagy vajas volt, vagy lekváros.

„Sonavec”

Évente, de az is lehet, hogy félévente megjelent kapunk előtt egy idősebb, zöld-hubertuszos ember.

Megállott a kapu előtt, szinte hozzálapulva kintről.

Fejét behúzta vállai közé és különös kifejezéssel sunyított befelé.

Az orra piros, beteg volt.

Buksink riasztására aztán valaki kiment. Kiment, mert olyan furcsa időben járt. Nem mikor kint motoztunk.

Aki beengedte, köszönt neki. Illedelmesen. De én ismertem, hogy a köszönésben nem volt sem várakozás, hogy idegen, mit akar, sem öröm, hogy ismerős.

Az általános, megszokott társalgás is elmaradt.

Az ember előhúzta vastag füzetét. Mondta, amit a mieink már tudtak – hogy jött összeírni az állatokat.

Beírta, miből hány van, és tolatott kifelé.

Észrevettem, de nem csodálkoztam, hogy le sem ültették, sem kaláccsal, sem borral nem kínálták. Természetes volt, hogy az öregek tudják, miért így csinálják. Nem volt okom kételkedni viselkedésük jogosságában, helyes mivoltában.

Rajta is látszott – igyekezett minél hamarább kint lenni.

Hát igen, utálatos szakma.

Járni a családokat. Belemászni világukba. Jelentéseket írni róla, hogy hány állatot tartanak!

Mintha bünt követnének el. Mintha figyelni kellene őket!

Kinek mi köze hozzá?

És még ha csak az állatokat írnák össze! Mondjuk a teheneket, esetleg a disznókat ... De hogy még a tyúkok, csirkék után is érdeklődnek!

És ráadásul azért, hogy adót vessenek ilyen ürüggyel is az emberre!

Fizessen! – aki igyekszik, aki dolgozik ...

No, fuj ... Ez kissé felborította zárt, logikus, normális világomat.

Ki volt ez? – kérdeztem.

„A Sonavec” felelték, és érződött, hogy ellenszenves nekik, és hogy be is fejezték róla a „tárgyalást”.

Akkor még nem tudtam, hogy a „Sonavecnak”, az állam emberének sokkal több köze volt családukhöz, mint bárki is gondolhatná ...

Ebből kifolyólag a mieink alaposan ismerték is.

A pék

Történt egyszer, lehet hogy a nagy vizeket követő időben, hogy a felnőttek úgy ítélték meg a helyzetet, hogy nem jó kutunk vize. Ez bizony szomorú dolog. No de a szomorú dolog hozott magával két víg dolgot.

Az otthoniak megtalálták a megoldást.

Elhívták a tűzoltókat a nagy szivattyús autóval. Elöl az autó orrára volt szerelve a szivattyú. Hozzá kötötték a vastag, elefántorr alakú csöveket, másik végüket meg kötéllel beengedték a kútba.

És szívták ki a vizet, hogy majd jöjjön helyébe új, tiszta, jó.

A kihúzott vizet egy másik, sokkal vékonyabb vászontömlővel a kutyaól mellett a csűr felé irányították.

Azt hiszem, azt Bandi bácsi tartotta.

Már javában spriccelt a víz, amikor Apunak tréfás ötlete támadt. Kicsit gázt adott, az ívben menő tömlő kiegyenesedett és a félig guggoló Bandi bácsi seggre ült ...

Így tréfálkoztak ...

Még rossz lehetett a víz, mert inni a városból hordtuk. Akadt akkoriban néhány üveg ásványvíz is otthon a spajzban, a fő forrás azonban a demizson volt. Ha kiürült, hoztak újjal.

Megint kiürülhetett, mert fogta Mama – hogy gyerünk.

Gondolkodtunk, hová is menjünk, de aztán az új pékségre esett a választásunk. Nem is olyan messze, az őrház után, a gazdasági iskolával szemben volt.

Bementünk. Kerestük az embereket, a nagy helységekben. Egy végül is akadt. Szépen köszöntünk, és kértünk tőle vizet.

Menjenek, engedjenek – mutatott az egyik ajtóra.

Mentünk, bementünk.

Jobbra zuhanyok, balra mosdók ...

Az egyik zuhany éppen foglalt volt.

Alatta anyaszült meztelenül, csak szappanhabosan egy férfiú ...

Rábámultunk, ő meg ránk.

Mama egyből kapcsolt és igyekezett megmagyarázni neki, hogy miért vagyunk ott.

A férfi észhez tért a meglepetésből, elkezdett dühöngeni, toporzékolni.

Mama meg, mintha a világ legtermészetesebb dolgát művelné, ment teleengedni a demizsont.

A manusznak nem lehetett kedve habosan kimászni. Csak bámult.

Mi meg összeszedtük magunkat, elköszöntünk dolgunk végeztével.

Egész úton hazafelé ugyancsak élveztem ... A péket.

ISKOLA ELŐTT

Ovoda

Iskola előtt minden gyerek köteles volt egy bizonyos időt óvodában tölteni.

Elérkezett az én időm is.

A gond csak az volt, hogy a magyar óvoda majdnem a város ellenkező végén volt, mint ahol mi laktunk. Fönt a gimnázium – utcában.

Oda kellett engemet reggelente felhurcolni, délutánonként meg hazaszállítani.

Sőt, először még délben. Gyalog.

Az óvoda lényegében visszaesést jelentett.

Néhányszor tíz gyerek egy helységben.

Egy – két óvónéni irányítása alatt.

Néhány játékkal, - amik közösek ...

Mindenesetre, idomította a gyerekeket, hogy a csorda tagjaivá váljanak, hogy megszokják, hogy nem kell gondolkozniuk, ellenkezőleg, ha parancsolják, hogy rajzoljon, akkor úgy tesz, mintha rajzolna, ha parancsolják, hogy aludjon, akkor úgy tesz, mintha aludna.

Még hazudni is megtanul ...

Arra is jó ez, hogy a mama, papa közben dolgozhasson – valakire ...

Még szerencse, hogy az óvoda egy államosított úrilakban volt, amihez nagy udvar, óriási fákkal és bokrokkal beültetett park, és a néhai kert is kapcsolódott, betonmedencével.

A kertben a másfél méteres gaz nőtt. A száraz medencében még nagyobb. Oda csak akkor jártunk be, ha történetesen az jutott eszünkbe, hogy csigákat gyűjtsünk.

A park azonban egészen rendben volt. Oda a szülők jártak brigádozni.

Olyannyira rendben volt, hogy benne még szarvasbogarat is lehetett találni.

A park végében meg még tartotta magát egy faragott, fából ácsolt toronyszerű, oszlopos fedett nyári pihenő.

Egészen eszményi hely a gyerekek egy óvodában.

Ha tehettük, oda jártunk. Lovagoltuk a gerendákat és fecsegtünk.

A lábamba szűrődött száraz bokorgallyon kívül azonban kevés élményt nyújtott az óvoda.

Talán a „szép idők” végét jelezte.

Orvosnál

Ahogy közeledett az iskola, otthon nagy gondjuk lett.
Mivel október elején születtem, szeptemberre még nem töltöttem be a hat évet, viszont csak kevés hiányzott hozzá.

Érdekes, ebben az országban minden úgy megy, minden úgy van csinálva, hogy mód adódjon spekulációkra, kivételekre.
Hogy az ember csalhassa magát is, de ha olyan a helyzete és gusztusa, akkor főleg másokat.

Ebbe a csapdába estek szüleim, nagyszüleim is.
Valószínűleg azért, mert most nem saját magukról határoztak és azt hitték, hogy esetleg nekem tesz rosszat ha nem jutok egyből iskolába.

Odáig bonyolódott a dolog, hogy tekintélyhez fordultak tanácsért.

Papó kézenfogott és lépkedtünk. Jó messzire. Egy nagy emeletes házhoz.

Fölmentünk a centrális lépcsőkön és fogadtattuk magunkat a nagy hírű öreg, nyugdíjas orvossal.

Az jó tanácsot adott.

Igazán okos volt.

Egy évet még otthon töltöttem.

Azt hiszem, nem vesztettem vele sem én, sem mások.

Sőt!

Üstökös

Az év az első fellobbanástól, - hogy menjek, vagy ne menjek-e iskolába? – elrohant.

Most már minden világos volt.

Most már muszáj!

Nyár volt.

Nyár vége.

Még szabad voltam, de már minden pillanatban nyomott, hogy iskolás leszek.

Már valahogy ott nyugtalanított a háttérből, hogy valami változni fog, hogy ki tudja, mi hogyan fog másképp alakulni ...

Valami bizonytalanság – érzésem lett.

Sejtettem, hogy valami jön, és nem tudtam, hogy mi ...

Augusztus második fele lehetett.

Esteledett. Ott kóboroltam középtájt az udvaron. Néztam a ház sarka mellett a pincelejárat fölött az ég alját.

Nem tudatosan. De nagyon természetesen. Hisz ilyen nagy életforduló, egy ilyen lelki bizonytalanság mivel lehetne jobban rokon, mint az éggel, a titokzatos világegyetemmel ...

Többször láttam már így azt a részt, de többször másként is.

Most megint vörös – piros volt, nagy területen.

Ez nyugtalanító volt.

Összhang kívül, belül. Az egek nem nyugtattak.

Mintha azt mondta volna a Természet: Változást sejtesz. Helyesen érzed. Változás lesz.

És, mintha a Természet minden kételkedést ki akart volna zárni, hogy jelez, - a piros háttérben függőleges ragyogó aranyos csík jelent meg. A csík alja mintha ki – ki lendült volna.

Üstökös!

Vagy más? – gondolkoztam ...

És néztem ...

Nem jó jel ...

Emlékszek, azt is mondták: „háborút jelez” ...

Este

Megérkezett az utolsó nap.

Holnap megyek iskolába.

Megint este volt. Megint az udvaron voltam.

Már nem nézegettem az eget. Már felesleges.

Már nem kóboroltam föl – alá.

Valahogy nyomott a helyzet.

Fenékkel a fa fűrészeléséhez használt bak keresztrúdjához támaszkodtam.

Háttal a pincének, hogy lássam az egész udvart. A Buksit. A földet.

Sárgarépat rágtam.

(Nehéz helyzetben jót tesz az embernek, ha valamit majszol ...)

Hátam mögött a ház, mely eddig védelmet nyújtott.

Elöttem nyitott tér.

Nem nagyon néztem, tudtam ...

H o l n a p m e g y e k i s k o l á b a . . .

REJTETT DIMENZIÓK

Visszapillantás

Vissza pillantottam.

Néha az ember visszapillant.

Általában ha valamilyen oka van rá. Legtöbbször ha valami bántja.

Néha azonban csak úgy. Véletlenül ...

Vissza pillantottam.

Tekintetemmel megsimogattam a szép emlékeket.

Nyugodtan folytathatnám életemet, - emberhez méltón éltünk.

Néha azonban az ember gondolkozik is, elmélkedik, mélázik ...

Megint csak legtöbbször – ha valami bántja.

Néha azonban a szépre is rácsodálkozik ...

Melyik az én esetem?

A csodálkozás ... – is ...

Hogy tudtak a lenti házban szüleim olyan okosan élni?

Eltanulták nagyszüleimtől?

De hogy tudtak a lenti házban nagyszüleim olyan okosan élni?

Hogy tudták megteremteni, hogy majdnem teljesen önálló, független volt a lenti gazdaság?

Honnan volt nagy, csodálatosan sokrétegű tudásuk?

Hogyan tudták, hogy mit?, mennyit?, mikor? és hogyan? kellett vetni, ültetni, vagy tenyészteni ...

Hogyan tudták, hogy miről hogyan kellett gondoskodni?

Hogyan tudták, hogy mit hogyan lehetett a legjobban felhasználni vagy tartósítani?

Hogy tudták a majdnem ideális táplálkozást megközelíteni?

Hogy jutottak el az egészséges életmódhoz?

Honnan került beléjük a tisztaság, a rend szeretete?

Hogyan tudták magukat emberként tartani?

Honnan nyerték az erőt? – lankadatlanul élni ...

Ilyesmiről soha sem beszéltek ...

De most, vagy fél évszázaddal a leírt események után, már még több adat áll rendelkezésemre!

Természetesen a család minden tagjának megvolt a maga élete, de mindegyik befolyásolta a többi életét is.

Így a legtipikusabb közülük Papó élete, annál is inkább, hogy ő tartotta a hátát, neki voltak címezve a családot érintő iratok is.

Milyenek voltak hát a körülmények?

Árulkodnak a régi iratok, Papó nem semmisítette meg őket.

Századforduló

- 1883 a párizsi Keleti pályaudvart elhagyta az első Isztambulba induló gyorsvonat, a későbbi Orient express,
felrobbant és eltűnt a 250 m víz alatt a Krakatau vulkáni sziget,
meghalt Richard Wagner, Karl Marx, Edouard Manet, ...
Magyarországon megkezdődött az antiszemita mozgalom,
- 1885 Bláthy Ottó Titusz, Déri Miksa, Zippernovszky Károly bemutatták váltoáramú transzformátorrendszerüket,
- 1886 Carl Benz bemutatta az első háromkerekű benzinmeghajtású autót,
az Egyesült államokban általános sztrájkot tartottak a nyolcórás munka napért,
meghalt Liszt Ferenc,
- 1889 Párizsban a viláagiállitás alkalmából elkészült a 300 méter magas Eiffel torony,
megalapították a II. Internacionálét,
- 1890 Londonban villamosították az 1870 óta gőzzel üzemelő földalattit,
Edinburgh mellett elkészült egy 1,6 km hosszú híd,
- 1894 45 évi száműzés után Torinóban meghalt Kossuth Lajos,
- 1895 Wilhelm Conrad Röntgen felfedezi az X sugarakat,
Meghalt Louis Pasteur,
- 1896 a honfoglalás ezeréves ünnepe,
Budapesten megindult a földalatti,
Antoine Becquerel felfedezte az urán radioaktív sugárzását,
Athénben megrendezték az első újkori olimpiai játékokat,
- 1897 a világon elsőként a Komárom megyei Tatán megkezdődött az acetilén lámpás, rendszeres, utcai esti világítás,
- 1901 Stokholmban és Oszlóban kiosztották az első Nobel-díjakat,
meghalt Giuseppe Verdi,
- 1905 meghalt Jules Verne,
- 1910 meghalt Robert Koch, a tuberkulózis-bacilus és a kolera kórokozójának a felfedezője,
- 1911 a norvég Roald Amundsen elérte elsőként a Déli sarkot,
- 1912 elsüllyedt a Titanic,
- 1914 június 29. – a szarajevói merénylet, - megindult az első világháború.

Történelem

Az előbbi oldal Az emberiség krónikája című enciklopédiából idéz néhány adatot.

Az 1883-as évtől. Akkor született Papó.

Látjuk, hogy Papó tehát egy olyan korban született, mikor az embereknek már nagyon sok jelentős, fontos tudás állott rendelkezésükre.

Nagy szerkezeteket tudtak létrehozni.

Bonyolult gépeket tudtak építeni.

Ismerték a betegségek okozóit.

Kezdték használni a röntgent.

Felfedező utakat tettek.

Sőt, pihenésként nagy zenei alkotásokban gyönyörködhettek.

Logikus tehát, hogy az ekkora tudáshoz, okossághoz jutó emberiség okosan él ...

Logikus tehát, hogy Papó okosan él.

Logikus tehát, hogy Papó családja okosan él.

Csakhogy, ...

akkor mi az az első világháború?,

és mi az a „Sonavec” eset? ...

Mit mondanak az elfakult, bepiszkolódott iratok?

A keserűségek negyedik adagja ... :

Papóék életének keserítéséhez nem volt elég

- az első világháború (később meg még a második),
- a bürokrácia intenzív ténykedése,
- a munkából való elbocsátás,

...

elkezdődött a nacionalizmus és sovinizmus tombolása is!

Akadtt, aki hamis vádakkal börtönbe juttatta Papót, sőt még Mamát is.

Földjüket, házukat elkönfiskálták.

Megfosztották őket állampolgárságuktól.

Nem adták föl ...

Megkezdődött a csapások áramlása.

Papóék részéről megkezdődtek a csapások elleni tiltakozások.

Igazuknak keresése.

Nehéz e nagy halom piszkosságból (el)ízeltőül valamit kivenni.

Még 1947. 9. 25.-ről is Papó létminimumának eltévelygéséről értesülhetünk ...

1947. novemberében már kicsit biztatják ...

1947. 11. 22.-én végül minimális szolgálati nyugdíjat kap ...

1948. 6. 23. még Mamát is mindig árulónak! tartja a hivatal ...

1948. 12. 1. Papó nem kapott az elnöktől! sem kegyelmet ...

1949. 6. 8. Papónak végül megújítják szolgálati viszonyát ...

1949. 9. 13. Papó végre megbízhatósági igazolást kap!

(Tehát én már „megbízható” ember unokájaként születtem ... !)

Biztosan örömmel ment Cserencsénybe is, ahonnan jött a fölszólítás 1949. 10. 11.-én, hogy hozza a papírokat, különben házadót fizet nekik – saját házáért! ...

1952 – ben végre Papónak szétírják a nyugdíját.

Közben Gatyai 1953. május elsején már „Vzorný pracovník”!

1957. 12. 17. Mamát is rehabilitálták végre!

1959. 5. 15-től Papó nyugdíja 518 Kčs, 1960. májusától 600 Kčs ...

A ház és a ház körüli földek felszabadításában nagy szerepe volt Apunak, aki személyesen ment Prágába, a család igazát keresni.

A többi föld felszabadításáért állítólag Mama nem volt hajlandó fizetni.

Ő már nem bízott ...

(Maradtak a földek ... Kiknek?)

Levelezőlap

Az emlékek között van egy tábori levelezőlap:

Bocholti magyar hadifogolytábor 1945 november.

A levelezőlap egyik oldalán vers:

Elba partján ...

Sashalmi Ede verse és zenéje:

...

Hideg szél fúj idegen országban, keserű a napi kenyérünk,

A Hazánktól olyan messze estünk, hogy csak a jó Isten van velünk.

...

A kezdet

2000. január 25. – kedd.

Majdnem megtévedtem. Egyest kezdtem írni a dátum évszámában.

Hát már itt vagyok. Kettőezerben.

Már nagyon nyom az idő.

Mintha mellettem állna és nézne, - hogy ideje lenne már írni ...

Hisz még csak a Katonaság (5.) és a Szocialista iskola (7.) van meg!

- De mikor annyi más teendő is van! Amit a megélhetésünk miatt kell végezni.

(„Érdekes”, akinek sok munkája van, annak túl sok van, akinek meg kevés, annak túl kevés ...)

Itt állok tehát 2000-ben. Azaz hogy fekszek.

Kellemetlen „aranyérrel”, tegnapról betegszabadságon.

Mintha a Természet szerzett volna számomra szünetet.

Hogy írhaszak.

A cím

Kell hogy legyen címe, neve, ennek a fogalomvilágnak.

A „lenti ház” kifejezés egyedülálló, teljes.

Messze meghalad minden más számba jöhető kifejezést.

Ideális megoldás. Találó. A családnak mindent kifejez.

A ház, belseje és a köréje tapadt része volt a mi világunk.

Nyugodt, önálló, okos világ a másik nem egészen nyugodt és nem okos világban.

Miért lenti?

Lentivé vált számunkra később, mikor beköltöztünk a városba.

A lenti ház még ma is áll.

Kissé átalakítva, nagyon megtépázva, és nagyon, nagyon elhanyagolva.

A termékeny föld, a fák, bokrok, virágtavak helyén szemét, burnya, beton és termelő műhelyeknek gondolt elhanyagolt piszok tornyosul.

Sajnálom, hogy két éve közelebbről is megmutattam fiamnak.

Miért írtam?

Jelenleg, 2000. február 9.-én, 8 óra 9 perckor, ahogy az írásban eljutottam idáig, Apu már halott. Már 23 éve!

Papó elment még jóval Apu előtt ...

De életükkel élnek – emlékezetemben.

Az ember soha sem tudja, mikor végez. Én sem.

És azt sem tudom, sok munkám mellett, hogy megélésünkhöz pénzt keressek – hogy lesz-e még alkalom?, és mennyi?, - emlékeimet papírra vetni.

Ki kellett hát használni ezeket a napokat, a betegszabadságot.

Hisz sem Apu, sem Papó, sem a hasonló sok ember nem érdemli meg, hogy igazán, emlékezetünkben is meghaljon.

A második indok az, hogy sajnós a társadalmi változások az utóbbi évtizedekben olyan nagyok, és olyan rossz irányúak, hogy az óriási praktikus tudásból és hasznos tapasztalathalmazból, amit az előző generációk gyűjtöttek, őriztek és tovább adtak kimondhatatlanul bölcsen, - mostanra, a mai generációból „sikerült” szinte mindent kiirtani!

Mint a családhoz tartozó egyénnek tehát kötelességem megmenteni ebből az értékből amit még lehet.

Tovább adni, amibe meg lehet fogódzkodni.

Tovább adni, amiből tanácsot, észet lehet meríteni.

Mutatni az utat.

(Hisz szájról szájra, vagy tettekkel ez a tudás már kevésbé terjed ...)

Habár családukat egyszerű, dolgozó, „iskolázatlan” emberek alkották, sok vonalon úgy éltünk, mint valami „lelki arisztokrácia”.

Vonatkozik ez erkölcsi, esztétikai, higiéniai szabályok betartására is.

Sok irányban évtizedekkel megelőztük mai társadalmunk szintjét.

Példa erre egész környezetünk célszerű, ésszerű, teljes berendezése, és kihasználása.

Az ésszerű táplálkozás.

A tudás, akarás, törődés és megbirkózás a feladatokkal.

A tökéletes „recikládó” (nálunk egyszerűen nem volt „szemét”!).

Az azonnali, huzakodás nélküli ésszerű reagálás a felesleges cselekedetek kihagyásával.

Kitartó, de ésszerű, fölöslegesen nem túlfeszített munkatempó.

Nyitottság a racionális tradíció, de a racionális korszerűség felé is.

A majdnem teljes önfenntartó képesség elérése (szerény eszközökkel is).

Önzetlen okos együttműködés egymással.

És a többi ...

Indokok

A harmadik indok az, hogy kissé bemutassam, milyen természeti környezetben, milyen emberi csoportok, milyen emberek között, milyen cselekvésekkel, milyen elnevezésekkel éltünk.

(Ezért, tudatosan, nem mindig az érvényes nyelvtant alkalmazom ...)

A negyedik indok nagyon fájdalmas.

A negyedik indoknak nem kellene lennie. De sajnos a körülmények olyanok, hogy a negyedik indok is időszerű ...

Megdöbbentő, igazi arisztokratikusan nagyvonalú a család viselkedése. Emberfölötti erő szükségeltethetett hozzá, hogy e dolgot mi előttünk, gyerekek előtt ne említsék, minket gyerekeket ezzel ne terheljenek!

És csodálatos, hogy e dolgok ellenére is néhány év alatt hová volt képes a család felfejlődni!

Mi is az a rejtett „dolog”?

A „kommunisták” veszett dühöngésének következtében papóék „vagyonát”, munkájukból folyamatosan szerzett házukat és földjüket, elkönfiskálták.

Egy véletlen hajszál választotta el őket a kilakoltatástól.

Csak azért, mert magyarul beszéltek a szüleik, hát magyarul beszéltek ők is.

Sírásra fakasztó Papó leveléről, kéréséről értesülni, hogy fogadja őket be a magyarországi Átány község.

Óriási megható ellentét van az itteni veszett dühöngés és a humánus átányi válaszlevél tartalma között.

Pedig ezek itt (maguk szerint) korszerűen gondolkodó, internacionalista, munkáspárti, öntudatos élgárda voltak, amazok meg csak egyszerű falusi parasztok ...

De még ennél is jobban mutatja a szálnalmas logikát, hogy végül is papóék, akiknek mégis csak a múltban volt közük Magyarországhoz, és volt, ha nem is vagyonuk, de házuk, és valami földjük, - itt rekedtek, Anyu szülei viszont, akik abszolút szegények, földet felesbe művelők és teljesen idevalósiak voltak, - kitelepítették!

Persze papóék ezzel még nem hagytak nyugton.

Hamis vádakkal bebörtönözték őket. Nyár idején. Mikor legtöbb munkájuk lett volna, hogy biztosítsák megélhetésüket.

Azután megvonták tőlük az állampolgárságot. Ezzel a jogot is, hogy például egészségüket védhessék, vagy nyugdíjat kapjanak az államtól, melynek azelőtt adót fizettek, melyet azelőtt építettek!

Nemrég megjelent, több nyelven is a francia szerző könyve:
A kommunizmus gáztettei.
Sajnos ez az „apróság” nincs benne.
Hogy apai nagyszüleimet megfosztották munkájuk eredményétől.
Leszűkítették életterületüket. Anyut megfosztották szüleitől. Engemet
nagyszüleimtől!

Ma

Engemet (miért? ...) megfosztottak anyai nagyszüleimtől ...
Egész életemben én csak feleannyi ajándékot, gondoskodást és segítséget kaphattam, mint más „helyesen” született gyerek!
És velem együtt a további tízezrek!

Van ennek a negyedik indoknak még néhány másfajta vonatkozása is.
Elgondolkasztó, ha még a mai időkben is, a magát demokratikusnak, korszerűnek, európainak nevező államunk országgyűlésének tagja egy csomó alak.
Köztük például a kitelepítésnél szereplő Slobodnik, akik az egyenes televíziós közvetítések segítségével elképesztő trágár módon elképesztő sovíniszta csaholást tálaltak még nem is olyan régen a félretájékoztatót nézőknek.
Elgondolkasztó, hogy még az intelligensebb „csapatagok” sem mondtak nemhogy bocsánatot!, de még csak a témához sem mertek nyúlni!
Beneš dekrétumai a kollektív bűnösségről ezek szerint tehát még mindig helyesek!

Az ország nagy gondokkal küzd. Ha csak a jövedelmeket és az árakat nézzük is – messze lemarad a néhány éve egyenlő helyzetből induló Csehország mögött.

Az egyik rejtett ok – de ezt már nem szüleim és nagyszüleim rejtegetik – hogy a rablóbanda a gondolkodni és dolgozni tudó és akaró állampolgárok testével együtt kidobta a határon ez állampolgárok agyát, esztét, tudását, akarását és erkölcsét is!

Azt nem mosta vissza belőlük az eső, míg némelyek hetekig a réten a határ előtt vártak sorsukra egy batyuval.

Ez következik az összehasonlításból, ha megnézzük a „lenti ház” gazdaságának működését és egy összeroggyanni készülő kert nélküli kunyhó eresze alatt összetett karral pipázgató, panaszkodó „gazda” „működését”, vagy a „közös gazdaságok” gazos udvarain sárban, nedves hó alatt rozsdásodó kombajnait.

Kik jöttek a készbe? Kik kapták az elhagyott házakat, kiművelt földeket, istállókat, csűröket, állatokat, szerszámokat?

Biztosan mindenféle nép. Biztosan becsületes, szorgalmas, munkás nép is. Északról is és délről is.

De biztosan egy nagy csomó, tudás és szorgalom, sőt erkölcs dolgával is rosszul álló nép is.

Akiknél aztán érvényesült a „könnyen jött, könnyen ment”.

Szocializmus

Egyszer, mikor Anyu előtt panaszkodtam, hogy sok üzletben most sort kell állni a kiszolgálásnál, aztán a kasszánál, aztán a blokkal megyünk vissza az áruért, - megmagyarázta: a „prídelek” miatt vezették be.

Azelőtt kiszolgálták a vevőt. Fogta az árut. Vitte. A kasszánál az ajtónál kifizette. Legalább is nálunk.

De némelyik „prídelt” azzal csábították ide, hogy az üzletben ingyen „vásárolhat”. Fogták hát az árut, vitték, nem fizettek ...

Ezért kellett bevezetni, hogy most előbb fizet a vásárló, aztán visszamegy az áruért.

Anyu már csak tudja, hiszen míg ki nem találták a szocializmusépítés elméi, hogy eladó csak nő lehet, férfinak meg a bányában van a helye, addig Apu boltban volt. Eladó.

Erőszakkal, butául összekeverték a társadalmat.
Nem hagyták a természetes fejlődést érvényesülni.

Az igazi építés látszatát a rablott vagyon használata keltette.

Koncentrálták az anyagi értékeket, így azokat akármelyik hatalomra kerülő gazember könnyen ellophatta, tönkretelthette.

Megszűnt a tudásnak, a munkának, a becsületességnek értéke lenni. A nép lelki beteg lett. Nem érzi magát biztonságban. Sokan tudják, hogy „vaj van a fejükön”.

Sokan meg, ha szerencséjükre nincs is közvetlen tapasztalatuk, sejtik, hogy amit a gazemberek műveltek az egyik családdal, megtehetik esetleg ugyanazt a másikkal is!

Hallgatnak, nem látnak, nem hallanak!

Sokan dolgozni nem is tudnak. Nincs hol. Nincs mivel. (Sem eszköz, sem tudás.)

Az iskolások délutánonként támasztják hátukkal a „csinzsák” falát.

(Esetleg „szakértők” próbálnak számukra szocialista programokat barmolászni, ahelyett, hogy észrevennék, hogy a szülőknek hiányzik a ház, a kert, meg a tudás.)

Sokan dolgozni már nem is akarnak.
Hisz még kényelmes is ...
(Valakiknek.)

Zöldalma

Nemrég még mindenki úgy alakoskodott, hogy kifejlett marxista. Hogy meg van győződve az anyag és energia megmaradásának törvényéről. Most kiderült, hogy lassan már senki sem tudja még azt az egyszerű dolgot sem, hogy munka nélkül nem lesz kalács, - de még kenyér sem!

Ne egyél zöld almát! – mondta Anyu, mikor kicsi voltam, értve alatta, hogy ne egyek éretlen gyümölcsöt.
(Hacsak megsütve, megcukrozva nem ...)

Mostanában nyáron az éretlen almát sokszor látni a piacon. De nem tesznek még egyet belőle a már kimért kilóhoz ... – ahogy tették azt elsőrendű árujukkal is annak idején a szombati piacon az öreg nénik ...

Ez a nem csak egy családot, nem csak százezernyi embert, hanem az egész országot nyomorba döntő „úgymond kommunisták” rejtett, rejtegetett! gaztette.

Akinek nem volt „lenti háza”, akinek nincs mit mivel összehasonlítani, az talán még azt is hiszi, hogy minden rendben van ...

A nyelv

Az ötödik indok összefügg a negyedikkel.

Már évek óta, a televízió előtt is, a nem éppen okosak!, butának nyilvánítják a szlovákiai magyar gyerekeket.

De ettől is sokkal nagyobb baj, hogy a magyar gyerekek túlnyomó része ezt el is hiszi magáról.

Ebből kifolyólag képes megalázkodni, és mindent megtenni azért, hogy elszakítsa gyökereit. Alakoskodik, még maga előtt is!, hogy neki semmi köze a magyarsághoz.

Nemcsak, hogy öntudata nincs, mivel nem ismeri nem hogy Szent Istvánt, Kossuthot, Jókait, Szent-Györgyit, Neumannt, Simonyit, Nemeskürtyt, ... – hanem még a többi tízezernyi nagyszülő „lenti házát” sem! (Hogy tudná: nincs miért szégyenkeznie ...)

Sőt, nem csak hogy öntudata hiányzik, de ráadásul van büntudata!

Ezt sugallják bele az iskolában használt történelemkönyvek, és egyetlen – sekély – információforrása, a hazai televízió.

Így aztán valóban gyöker, kapcsolat, tudás nélkül marad.

Így él. (Él? ...)

Kényelmes ...

Nem olvas.

Eltemette gondolkodó, gürcölő őseit.

Folytatják, ha már nincs is rá annyi okuk, amit néhány ősük tett, mikor az agitáció, fenyegetés, félelem, spekuláció nyomása következtében reszlovakizált.

Szlováknak vallotta magát – s aztán még évtizedek múlva is hibásan küszködött új nemzeti nyelvével, annak háttéréről pedig nem volt semmi ismerete.

Üres emberek (emberek?) keletkeztek.

E folyamat formális eredménye a telefonjegyzék formális komikuma is:

Csíkfejes	Csernok	Danis	Dobos	Dósa
Csíkfeješ	Černok	Daniš	Doboš	Dóša

Farkas	Gyalog	Gyurcsík	Karkusz	Kis
Farkaš	Ďalog	Ďurčík	Karkus	Kiš

Madarász	Szabó	Szepesi	Vas	...
Madarás	Sabó	Szepeši	Vaš	

Hogyan írjam?

A „lenti ház” egész élettapasztalatomnak összefüggő első, jól elhatárolható része.

Így elejétől fogva világos, hogy mit kell tartalmaznia.

Ezek az évek szép, örömteljes, külső primitív hatásoktól zavartalan évek voltak számomra. Így biztosították őket nekem szüleim, nagyszüleim.

Ezt a légkört kellene tehát a leírt eseményeknek is tükrözni.

Azonban most, a háttér ismeretében ezt létrehozni majdnem lehetetlenség. Hisz rettenetesen oda – oda kínálkozik néhány helyre a kommentár, a magyarázó szöveg.

Illett volna szépirodalmi stílusban írni. Ahhoz azonban időm sincs. Aztán meg: számomra itt az információ átadása a fontos.

Ha netán újra időhöz jutnék, következnenek az alapiskolás évek és a többi. Éppen ezért néhány információt, habár összefüggnek a leírotakkal, nem említettem, mert jellemzőbben el lehet őket helyezni a későbbi eseményekben.

Hiányzik egy csomó összefüggő bölcsesség említése is, amiket például mindenféle könyvekből szereztem, azonban azokban az első években még nem tudtam olvasni, azért nem említem őket.

A teljesség kedvéért meg kell még jegyeznem, hogy az eseményeket emlékezetből, saját átélésből írtam, nem nyomorgattam senkit sem, hogy emlékezzék vissza, és mondjon már valamit ...

A szavakat (főleg az ikes igéket) igyekeztem úgy is írni, ahogy mi használtuk őket. (Egy másik fő jellemző, hogy mi sok helyen hosszú úkat ejtünk. Például: tanul, stb. Viszont: van: spajz, ovoda, stb.)

A „hogyan írtam”-ra felelhetnék úgy is, hogy betegszabadságon.

Környezetem már nem a lenti ház környezete.

Ez is biztosan oka a betegségeknek ...

Van ennek azonban jó oldala is. Időhöz jutottam.

Megírhattam ezeket az emlékeket.

A Természet is így akarta ...

(2000. február 10. – 9 óra.)

(„Legépelve”: 2000. július 31.)